

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 100 (1987)

Rubrik: Lia Rumantscha : rapport annual 1986
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 22.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

LIA RUMANTSCHA

LEIA RUMANTSCHA · LIA RUMAUNTSCHA · LIGIA ROMONTSCHA

Uniuns affiliadas:

Romania · Uniun dals Grischs · Uniung Rumantscha da Surmeir · Renania
Societad Retorumantscha · Uniun da Scripturs Rumantschs
Cuminanza Rumantscha Radio e Televisiun

Rapport annual
1986

In pled sin via

da Toni Cantieni, parsura LR

Quint annual 1986

Il quint annual per l'onn da gestiun serra cun in avanzament. Qua tras èsi pussaivel da cuvrir il deficit da l'onn 1985 (scuntrada da Savognin). Ultra da quai vegnan scrits giu ils cudeschs avant maun cun in import da fr. 75 070.80, quai suenter avair sa cusseglià cun la controlla da finanzas chantunala. La fin finala vegnan las reservas (capital) augmentadas da maniera ch'igl è pussaivel da presentar ina bilantscha positiva ed in quint che lubescha en il futur expensas extraordinarias per projects ed acziuns spezialas.

Suprastanza e cussegl, ma er nossa administraziun, emprovan da tegnair gronda disciplina tar l'applicaziun dals medis finanzials da la LR. Ins na dastga betg emblidar che la gronda part da nossas entradas derivan da subvenziuns dal maun public. Ma er las entradas che la LR realisescha sez (vendita da las ediziuns, translaziuns, etc.) èn considerablas.

Cun il resultat final dal quint da gestiun 1986 vegn stgaffi ina buna premissa per pudair realisar nossas activitads almain ils proxims 2–3 onns. Ma ins na dastga betg emblidar che nus avain il mument be ina pitschna chareschia. Sche quai avess da midar, avess quai immediat er consequenzas considerablas per nossa situazion finanziala. En mintga cas èsi d'utilisar ils medis finanzials cun tutta precauziun ed evitar tant sco pussaivel da far debits.

La chanzlia federala ed il rumantsch

Suenter che la lescha federala da publicaziuns è ida en vigur ha la chanzlia federala entschet cun differentas translaziuns da texts, sco p. ex. il cudeschet sur dal Palaz federal a Berna. Tenor decisiun dal cussegl federal pon er vegnir translatads en rumantsch il register civil ed il cudesch funsil. Las translaziuns en rumantsch vegnan mintga-

mai realisadas en stretga collavuraziun tranter Confederaziun e chantu. Nus essan engraziaivels per questa laver che creescha la basa per il rumantsch sco linguatg da chanzlia e dat ad el qua tras il status da «linguatg d'administraziun» – almain parzialmain – er tar la chanzlia federala. Sur da questas mesiras ha il vicechancelier da la Confederaziun, signur Achille Casanova, orientà ils 29 da november 1986 en Chasa rumantscha a Cuira.

La primavaira passada ha la cumissiun parlamentara dal cussegl dals chantuns per la moziun dals parliamentaris grischuns conc. la revisiun d'art. 116 da la Constituziun federala (moziun Bundi) visità la Chasa rumantscha e laschà orientar davart la situaziun dal rumantsch. Il medem di ha questa cumissiun fatg in viadi cun la viafier retica a Trun e visità là las scolas e la Cuort Ligia grischa. Las autoritads communalas e cirquitalas han retschet ils giasts cun gronda cordialitat ed il chor viril Trun ha embellì la saira cun chanzuns rumantschas.

Senza opposiziun ha il cussegl dals chantuns acceptà la moziun Bundi. Ussa duai vegin preparà in messadi dal cussegl federal a las chombras federalas cun ina proposta, co ch'ins vuless dar udientscha als dus puncts da la moziun. L'entira problematica tanghescha la posiziun – betg mo dal rumantsch – mabain da tuts quatter linguatgs naziunals. La fin finala sto alura l'art. constituzional vegin suttamess a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

Post d'infurmaziun e da documentaziun

Cun l'entschatta d'avust 1986 è vegnì instituzionalisà il nov post d'infurmaziun e da documentaziun da la LR. Sco manader da quest post è vegnì elegì signur lic. fil. Manfred Gross. Igl è già ussa vegnì prestà gronda laver da documentaziun che duai alura furmar la basa er per infurmaziuns regularas en ils meds da massa. Er sin il champ da nossas activitads culturalas èsi indispensabel d'infurmari periodicalain la publicitat. Ina bun'infurmaziun gida a promover la chapienttscha per noss problems tar ils Rumantschs ed er tar noss compatriots da linguatg tudestg, franzos e talian.

Ils Rumantschs giu la Bassa

Ina sentupada cun ils Rumantschs giu la Bassa il favrer 1986 ha dà l'occasiun da discurrer cun ca. 20 exponents dad uniuns ed organizaziuns rumantschas da la Svizra centrala. Nus avain previs er per quest onn ina occurrenza sumeglianta, per qua tras savair promover ils contacts cun noss cunvischins rumantschs ordaifer il Grischun.

Ina festa impressiunanta da giubileum da 20 onns han organisà il november passà ils Rumantschs da Sargans e conturn.

Emprima opera rumantscha: «Il cerchel magic» da G. A. Derungs

La preschentaziun da l'emprima opera rumantscha «Il cerchel magic» en il teater da la citad da Cuira il matg 1986 è stada ina manifestaziun dal chant e dal teater rumantsch che ha chattà in resun fitg positiv lunsch sur ils cunfins da l'intschess rumantsch or. Questa cumposiziun da valita particolarra avain nus d'engraziar al cumponist indigen Gion Antoni Derungs. La lavur minuziosa da 2 onns ha er manà al success giavischà ed ha dà perditga da l'aut nivel e da la vigur dal chant rumantsch.

Consideraziuns generalas

En general dastg'ins attestar a nossa cuminanza in engaschament fitg intensiv per dumondas culturalas. Quai na pertutga betg mo il linguatg, mabain la cultura da tut gener. Sche la votaziun dal settember 1986 conc. in nov artitgel constituzional da la cultura n'è betg vegni acceptà, è quai per gronda part d'attribuir al fatg ch'ins ha pudì votar tant per ina iniziativa sco per la cuntraproposta dal cussegl federal e dal parlament. Spontanamain ha il cussegl federal declerà suenter questa votaziun ch'ins veglia cuntinuar er en l'avegnir cun la tgira e la promozion da las activitads culturalas. Quai ans dat curaschi e munta gist er per las minoritads linguisticas ina garanzia per la cuntinuaziun da la lavur dals davos onns e decennis.

Las activitads culturalas empermettan er il success giavischà, usceneralvant sco che questas vegnan purtadas da tuttas instituziuns dal pievel e dal singul. Cultura involva adina in entir program ed enritge-

scha tant la vita publica sco la vita privata. Quai che caracterisescha la vaira cultura è adina il bun spiert e la toleranza vicendaivla. La meglra premissa per la lavur culturala è in bun clima da convivenza tranter ils umans. Mintga pass en direcziun da questa devisa è già en sasez in act cultural.

Rapport da lavur 1986

Elavurà dals divers posts da lavur e sincronisà cun il program da lavur LR 1986 per pussibilitar ina controlla tranter programs e lavur realisada.

Introducziun

Il motto: «*emancipaziun dal rumantsch*» ha guidà la lavur da la LR durant l'onn da rapport. Emancipaziun è dentant in process cumplex che na po betg vegnir terminà en in onn da lavur. Emancipaziun vul dir: dar al rumantsch sco in dals 4 (betg il quart!) linguatgs naziunals las medemas cundiziuns ch'ils ulteriurs 3 linguatgs naziunals han e dovràn per surviver. Cundiziuns spezialas duessan vegnir creadas pir dal mument che la normalitat sa manifestescha a disfavur da la minoritad. Cun l'equalitat fiss dentant gia cuntanschì fitg bler a favur dal mantegniment e da la promozion organica dal rumantsch. Diversas decisiuns ed activitads dals ultims onns van en direcziun da l'equalitat. Bler è dentant anc da prestar per cuntanscher quella finamira.

La suprastanza ha salvà 28 sedutas e dilucidà 258 tractandas; il cussegli LR 3 sedutas cun 15 tractandas. La radunanza da delegad(a)s è sa radunada ils 7 da zercladur en chasa da scola a Veulden ed ils 13 da december a Cuira. Sper las tractandas statutaricas han las radunanzas da delegad(a)s decidì ina revisiun parziala dals Tschentaments LR (artitgel 8 e 9) ed ina directiva per l'applicaziun dal rumantsch grischun (cf. sut cifra 5). Suenter la radunanza a Cuira ha dr. Georg Jäger, president da la Walservereinigung, referì davart il tema: «Bündner Sprachkulturen: getrennte Wege – getrennte Ziele?»

Las midadas dals Tschentaments han il sequent cuntegn:

art. 8 e)

«Il cussegl decida valaivlamain segund ils cunfins dal preventiv. El examenescha las dumondas per credits supplementars e decida en atgna cumpetenza u fa - tenor impurtanza da la summa - proposta a la radunanza da delegad(a)s.»

art. 9 b), nova al. 1

«La suprastanza è l'organ executiv e represchentativ da la LR. Ella decida las incumbensas da gestiun. Per la LR segna il parsura u il viceparsura cun il secretari. La suprastanza decida valaivlamain segund ils cunfins dal preventiv. Sch'in credit na tanscha betg en il decurs da l'onn da gestiun per passa fr. 5 000.-- per cas, u sch'in tal credit nun exista, alura sto in credit supplementar vegnir dumandà dal cussegl, per regla avant che surprender la nova obligaziun u prestaziun.»

al. 2 e 3 restan.

Questas midadas van immediat en vigur (7-6-1986).

1. Uniuns affiliadas

1.1. Las uniuns affiliadas èn vegnidas *consultadas* en scrit u a bucca per diversas decisiuns e dumondas (pressa, revisiun dals tschentaments, CH-91, Scuntradas, lavur dals collavuraturs regiunals, decisiun conc. ina donaziun da dunna Bazzi-Mengiardi, e. a.). Ils suprstants da la LR han prendì part a sedutas da las uniuns regiunalas; parsura u secretari èn stads preschents a radunanzas generalas da las uniuns affiliadas.

1.2. Las *contribuziuns a las uniuns regiunalas* èn vegnidas pajadas il mais da favrer. A basa da dumondas documentadas e rapports èn vegnidas pajadas las sequentas contribuziuns supplementaras:

- a la *Romania* per rumantschaziuns e div. incumbensas;
- a l'*UdG* per la «Scuntrada e furmaziun» e per il «Palc ladin»;
- a la *Renania* per la «Casa paterna/La Punt»;
- a l'*URS* per «La Pagina da Surmeir».

La *Societad retorumantscha* ha retschet ina contribuziun speziala per l'ediziun dal register da la Crestomazia e l'*Uniun da scripturs* in sustegn spezial en connex cun ils 40 onns Uniun da scripturs (dieta giubilara en Chasa rumantscha).

1.4. En connex cun *acziuns supplementaras* en las regiuns han ils collavuraturs regiunals tgirà contacts regulars tranter las uniuns affiliadas e la LR. Temas da las discussiuns: rumantschaziuns, scolaziun da creshid(a)s, situaziun da scola en vischnancas bilinguas, curs d'assimilaziun, e. a.

1.5. Per reactivar ina «*Uniun rumantscha a Cuira*» ha la suprastanza envidà la fin d'october sur las uniuns affiliadas represchentants da tut las 7 uniuns e da las uniuns rumantschas consolidadas a Cuira per ina discussiun en Chasa rumantscha. Resultat da la discussiun: La necessitat da rimnar ils Rumantschs a Cuira en in'uniun da tettg e qua tras coordinar ed animar las acziuns rumantschas en la chapitala grischuna exista. La dumonda duai vegnir discutada vinavant. La LR è vegnida incumbensada da preparar in sboz per in'organisaziun pus-saivla e d'installar durant l'onn nov en collavuraziun cun las uniuns regiunalas e cun las uniuns rumantschas a Cuira ina grupper da lavur per concretisar l'idea.

2. Collavuraturs regiunals

2.1. Ils collavuraturs regiunals han dà *rappoart* regular e detaglià da lur lavur en las regiuns ed han discutà en sedutas communablas regularas (1 giada per mais) cun il secretari e per part cun represchentants da la suprastanza las prioritads ed ils detagls da lur activitat. En ina dieta da lavur speziala cun l'incumbensà da l'uffizi federal da cultura, Romedi Arquint, èn vegnidas discutadas dumondas da l'animaziun en general, da translaziuns e d'activitads spezialas.

2.2. Davart las *lavurs concretas* dals collavuraturs en las domenas: scolaziun da creshid(a)s; assimilaziun; contacts cun vischnancas, uniuns, singuls; rumantschaziuns; barat da classas; curs da perfecziunament en rumantsch; vendita da cudeschs; infurmaziun; statistica; teater; biblioteca; e. a. dattan ils rapports specifics ils detagls necessaris.

2.3. Prof. François Hainard da l'universitat da Neuchâtel ha retschet in'incumbensa dal Fond naziunal en il rom dal program naziunal da retschertga nr. 21 «*Pluralissem cultural ed identidad naziunala*» per *evaluar l'animaziun culturala* en diversas parts da la Svizra. En quest connex duess er l'animaziun culturala, atras ils collavuraturs

regiunals LR e las uniuns regiunalas, vegnir integrada. Las lavurs teoreeticas han cumenzà. La collavurazion cun ils represchentants da la pratica succeda il 1987.

3. Scolaziun e furmaziun

3.1. *Scolinas*

Modests *sustegns spezials* per scolinas en situaziuns specificas han retratg sulettamain Vella / Degen / Vignogn e Sur / Mulegns / Murmara.

La lavur da las *cussegliadras da scolina en Surselva ed Engiadina* è vegnida cuntuada. Tenor rapport da la cussegliadra en Surselva, dunna Josefina Candrian, Sagogn, è la dumonda per la cussegliaziun en Surselva plitost minima. La situaziun en il sectur da scolina en territori sursilvan è stabilisada ed en general favuraivla. Cussegliaziun en quest territori sa restrenscha sin singulas discussiuns cun mussadras e sin l'intermediaziun da materialias da lavur e contacts tranter scolinas. La cussegliaziun en Engiadina è considerablamain pli intensiva. Dunna Anni Tscharner, Zernez, lavura sco cussegliadra cun numerosas mussadras, surtut en Engadin'ota, collavurescha per la preparaziun da materialias d'instrucziun e sa deditgescha a l'assimilaziun linguistica da gruppas da scolarets. Ensemens cun il collavuratur regiunal è vegnida organisada ina dieta da lavur per las mussadras da scolina en Engiadina per discutar dumondas da linguatg. La cussegliadra per las scolinas ladinas ha er – per incumbensa da la supranza – visità scolinas da la vischnanca da Vaz e dà rapport. Las discussiuns conc. la cussegliaziun da scolinas en il Grischun central cuntinueschan.

La *Cuminanza da mussadras rumantschas* (CMR) ha retschet ina contribuziun speziala per intensivar la preparaziun da materialias d'instrucziun per scolinas en las singulas regiuns. La CMR è er vegnida motivada da mantegnair ses status sco uniu independenta per las mussadras rumantschas, da tschertgar pussaivladads per daventar uniu commembra da l'uniun svizra da mussadras e da tgirar ils contacts cun l'uniun da mussadras tudestga dal Grischun, senza dentant desister da l'atgna activitat ed autonomia.

Per la *scolaziun supplementara da las mussadras* è vegnida organisada en Engiadina ina dieta da lavur. Questa dieta annuala pudess esser in model era per las ulteriuras regiuns rumantschas.

Las *scolinas en Chasa rumantscha* a Cuira èn vegnidas manadas vinavant, malgrà difficultads da chattar in dumber sufficient da scolarets per la partiziun ladina. La suprastanza ha decidì da mantegnair questa partiziun, almain per l'onn da scolina 1986/87, e da decider da nov per l'onn 1987/88 a basa da las annunzias che vegnan inoltradas. La mussadra nova è vegnida elegida sulettamain per l'onn da scola 1986/87. A chaschun da la radunanza da delegad(a)s dal december è la suprastanza vegnida incumbensada da manar contractivas cun l'uniun da scolina Cuira e cun la citad da Cuira cun la finamira da sa distgargiar considerablamain da l'engaschament finanzial per las scolinas a Cuira.

La preparaziun da *materialias per la lavur da linguatg en scolina* è progredida. L'ediziun succeda a l'entschatta da l'onn nov (incumbensada: Anna Tina Campell).

Ils collavuraturs regiunals han tschertgà pussaivladads per realisar in program «*Mamma ed uffant*» en las regiuns bilinguas per introducir las mammas en il rumantsch che lur pitschens emprendan en scolina. Davart il success da quellas stentas cf. il rapport dals collavuraturs regiunals.

En las vischnancas pli grondas existan *gruppas d'uffants pitschens* (2–4 onns) da mammas d'auter linguatg. Emprimas provas da cuntanscher ch'ils uffants avessan gia en quella vegliadetgna en talas gruppas la pussaivladad d'emprender rumantsch, vegnan persequitadas. Siond talas gruppas dentant occasiunalas e pauc organisadas è ina survista difficila.

Per il seminari da mussadras èn vegnidas translatadas diversas materialias d'instrucziun, surtut fecls da lavur per l'instrucziun da biologia e texts cun terminologia specifica per la domena da scolina (cf. ediziuns).

3.2. *Scolas fundamentalas tudestgas*

Ils *meds d'instrucziun «Rumantsch en scola»*, 1.–6. classa, existan uss en las versiuns sursilvan, surmiran, puter e per part sutsilvan. Las scolas pertutgadas fan bun adiever da quests meds d'instrucziun. Sin

impuls da la LR ha il post chantunal per la scolaziun supplementara dals magisters organisà in curs d'introducziun specific en quellas materialias d'instrucziun.

Ils *curs da rumantsch en scola a Cuira* èn veginids frequentads da passa 60 scolar(a)s. Problems existan da furmar classas da prestaziun equivalenta, da chattar magisters e stanzas da scolas en lieus centrals che scolars da differentas scolas pon cuntanscher per las singulas uras che vegnan messas a l'ur, damai ch'il rumantsch n'è betg integrà en l'urari da scola. La contribuziun da la citad da Cuira per quest'instrucziun na tanscha betg per cuvrir tut ils custs resultants.

En ina *saira da discussiun a Glion* è veginida discutada la dumonda, co ch'il rumantsch pudess vegnir resguardà meglier en las scolas a Glion. Ina gruppa da lavur a Glion persequitescha la dumonda.

Il secretari ed il collavuratur regiunal per l'Engiadina sa participeschan ad ina gruppa da lavur che s'occupa cun l'instrucziun da rumantsch en las scolas a *San Murezzan*. Per *Bravuogn* collavura il collavuratur regiunal en ina gruppa da lavur respectiva. A *Vaz* persequitescha il parsura cun las autoritads da scola la medema dumonda e cun exponents da *Domat* è la discussiun davart il rumantsch en scola vegnida cuntuada, senza dentant cuntanscher resultats concrets.

L'instrucziun da rumantsch dada en las *scolas al cunfin da linguatg* na basta betg pli per mantegnair il linguatg en scola ed en la comunitad. Sin las plazzas da scola en quests territoris aud'ins adina pli pauc rumantsch, er en las discussiuns en la vita da mintgadi!

3.3. *Scolas fundamentalas rumantschas*

Damai che las scolas èn *domena chantunala* sa restrenscha l'incumbensa da la LR sin perseguitar ord distanza ils svilups en quest sectur. Las stentas chantunala, oravant tut en connex cun la preparaziun da materialias d'instrucziun per divers roms, èn considerablas. La suprastanza ha prendì posiziun davart la revisiun parziala da la lescha da scola. Diversas propostas da la LR èn veginidas acceptadas en il sboz definitiv (dumber da scolars, resguard sin scolars ord scolas rumantschas che frequentan scolas secundaras en vischnancas vischiantas tudestgas, e. a.). Pir en la discussiun en il cussegl grond è

vegnida cuntanschida sin impuls da la LR ina midada da l'artitgel 4 quinquies conc. la preschientscha dal rumantsch en scolas cun scola fundamentala tudestga. Talas vischnancas pon ussa decider l'instrucziun obligatoria da rumantsch en singulas u en tut las classas, era sche la minoritad rumantscha è be pitschna u fitg pitschna.

L'instrucziun da franzos a basa dal rumantsch resta in postulat da la LR per scolas secundaras rumantschas. En connex cun l'eventuala introducziun dal nov med d'instrucziun per franzos «Echanges» duess questa discussiun vegnir reprendida.

Per promover il *barat da classas* tranter las regiuns rumantschas e tranter las gruppas da linguatg chantunalas (tenor las normas dal barat da classa da la Nova Societad Helvetica Svizra) è vegnida organisada ensemens cun il coordinatur svizzer per il barat da scolars ina dieta da lavur a Casti cun ina infurmaziun da la pressa. Il collavuratur regional per il territori da l'URS persequitescha barats concrets tranter classas en divers territoris dal Grischun (cf. rapport respectiv).

Ils collavuraturs regionali mantegnan ils contacts cun las *conferenzas scolasticas* e cun ils magisters.

Per l'ediziun da la gasetta da scolars «AVIÖL» è vegnida decidida ina contribuziun. Impuls per ulteriuras gassetas da classas u da scolas n'hant anc purtà nagin fritg.

3.4. *Scolas professiunalas*

Cun il titel «*Romontsch per Romontschs*» è vegnida edida ina adaptaziun rumantscha dal cudesch «Sprachschulung» d'Alfred Rutz che s'adatta er per l'instrucziun da creschid(a)s, da scolar(a)s da scola media e da scolar(a)s da las davosas classas realas e secundaras. Cun sostegn decisiv da l'Uniun da Bancas Svizras è il med d'instrucziun «*ECONOMIA*» d'Iso Tuor vegni edì en rumantsch grischun e po vegnir mess a disposiziun gratuitamain a scolas professiunalas, scolas medias e per la scolaziun da creschids.

Ils scolasts da *rumantsch en la scola professiunala a Cuira* èn s'engaschads cun success per intensivar l'instrucziun facultativa da rumantsch. Quest'instrucziun vegn frequentada da passa 150 scolars. En las scolas professiunalas a *Glion, Samedan e S. Maria* è il rumantsch part integrala dal plan d'instrucziun e d'examens. En las scolas da

tegnairchasa betg chantunalas, da tgirunzas, da selviculturs ed en ils curs supplementars per persunal d'hotels manca il rumantsch per gronda part. Ina preschientscha consequenta ha il chantun dentant realisà en tuttas partiziuns da la scola da dunnas a Cuira.

Il secretari ha collavurà en ina gruppa da laver da la *corporaziun da vischnancas Surselva* che discutescha e prepara in model per realisar en Surselva in'infrastructura pli ferma per la scolaziun professiunala (evtl. scola media da diplom, cumbinada cun scola media da commerzi e scolaziun mercantila [KV]) a Glion.

Il postulat da cuntanscher tar las instanzas cumpetentas per la scolaziun professiunala ina *preschientscha consequenta e sistematica dal rumantsch* en tut las scolas professiunalas cun scolars rumantschs resta actual. Discussiuns cun exponents dal BIGA (Uffizi federal per industria, mastergn e laver) han mussà che las directivas federalas per la scolaziun professiunala èn fitg avertas e pussibilitassan al chantun da prender disposiziuns che rinforzassan la posiziun dal rumantsch en las scolas professiunalas. La discussiun cun *il chantun* en questa dumonda sto cuntinuar.

Al *Plantahof* a Landquart vegn instrùi rumantsch en traís gruppas tenor idiom (2 uras/emna). Il rumantsch vegn renconuschiò sco rom d'elecziun obligatori per ils Rumantschs dal prim curs. Per il segund curs e per il resguard dal rumantsch en roms professiunals dal Plantahof ston las discussiuns cuntinuar.

3.5. *Scolas medias e scolas autas*

L'emprima part da la «*Istorgia da la litteratura rumantscha: Funtaunas I*» da Gion Deplazes è vegnida discutada en ina dieta da laver cun ils magisters da rumantsch en scolas medias. A basa da las discussiuns è il manuscrit vegnì preparà en il post da linguatg per l'ediziun. La cumposiziun è terminada. Quest emprim tom cumpara a l'entschatta da 1987. Il segund tom da quest'ovra («Da las refurmaz a la revoluziun») ha l'autur surdà a la LR. Er quel duai cumparair en il decurs da 1987. L'autur lavura vi dal 3. tom.

La discussiun cun ils gremis cumpetents davart la *renconuschentscha dal rumantsch sco linguatg modern* equivalent ad auters linguatgs che quintan per l'access a las universitads è anc averta. Suenter ch'il ru-

mantsch vegn dentant dozà a diversas universitads, a la Scol' auta politecnica a Turitg ed a la Scola auta da commerzi a Son Gagl, e suenter ch'il rumantsch quinta sco rom da matura, duess sia emancipaziun sco linguatg modern per l'access a las universitads er daventar realitat.

Las instanzas al departement d'educaziun conc. *l'instrucziun da rumantsch per Na-rumantschs sco rom d'elecziun obligatori da la 1.-3. classa dal seminari da scolasts* e la dumonda per in augment da las uras da *rumantsch per Rumantschs* al seminari scolastic vegnan discutadas dad ina grupper da lavur dal seminari. Decisiuns n'en anc betg prendidas. En connex cun ina revisiun dal plan d'instrucziun en il seminari da scolasts vegn era examinada la dumonda d'instruir ulteriurs roms en rumantsch (per Rumantschs).

Professers da *diversas universitads* han visità la Lia rumantscha, sulets u cun gruppas da students, per s'infurmajar davart la situaziun dal rumantsch. Surtut er students che fan lavurs davart tematicas rumantschas mantegnan il contact cun la Lia rumantscha.

Be paucs da tut(ta)s *student(a)s d'universidad* envidad(a)s han participà ad ina dieta d'infurmaziun e discussiun en la LR. Las discussiuns han pertutgà: la dumonda da pressa, il rumantsch grischun, la politica da linguatg, la lescha da linguatg, las translaziuns ed il nov servetsch d'infurmaziun e documentaziun, e. a.

3.6. Scolaziun da creshid(a)s

La scolaziun da creshid(a)s, organisada tras las uniuns autonomas *Scuntrada e furmaziun en Engiadina e Surselva* (uniuns affiliadas a l'Uniun svizra per universitads popularas UPS/VSV Verband Schweiz. Volkshochschulen) vegn sustegnida. Las uniuns retschaivan en spezial contribuziuns per curs da linguatg. Il contact cun questas uniuns è garantì tras ils collavuraturs regiunals. Per il Grischun central (Surmeir e Sutselva) han ils collavuraturs regiunals respectivs organisà in program da scolaziun da creshid(a)s specific (cf. rapport dals collavuraturs regiunals).

La *centrala LR* ha organisà las sequentas occurrentzas: 1. 6 referats sur da linguistica e litteratura en connex cun il curs da rumantsch grischun a Zuoz; 2. 2 referats sur da personalitads rumantschas ed

1 curs sur da la musica da rock e pop en il ravugl da «Nossas sairas» en Chasa rumantscha a Cuira.

En la purschida da la nova *Scol' auta populara a Cuira* vegnan tenor tractativas era integradas offertas d'occurrenzas rumantschas.

Per ils curs en il *Grischun central* (Surmeir e Sutselva) ha la LR exequì las lavurs administrativas, d'indemnisaziuns e scuntraziuns da quint cun il chantun e cun l'Uniun svizra per universitads populares.

In curs spezial per *persunal da biro e da secretariat* (correspundenza, terminologia administrativa, translaziuns, e. a.) è vegnì spustà per spetgar la realisaziun dal Vocabulari administrativ-giuridic e da la correspundenza tenor il sistem WEKA. Quest curs duai vegnir organisà l'onn 1987.

Per *translaturs* ha già lieu 1 curs da 2 dis a Cuira cun 34 persunas. En quest connex ha il vicechancelier da la Confederaziun, Achille Casanova, referì davart dumondas da translaziun en general e davart l'adiever dal rumantsch en l'administrazione federala.

4. Assimilaziun

4.1. Survista als curs: En collavuraziun cun differentas instituziuns ed autoritads communalas e regionalas (singulas organiseschan er curs en atgna reschia, sco p. ex. Fundaziun Planta, Fundaziun Retoromana, scolas medias, universitads e. a.) e cun las uniuns Scuntrada e furmaziun èn vegnids organisads ils sequents curs:

Ardez	1 curs	10 participants
Bever	2 curs	12 participants
Bravuogn	1 curs	5 participants
Breil	2 curs	12 participants
Brinzauls	1 curs	5 participants
Casti	2 curs	9 participants
Danis	2 curs	20 participants
Domat	5 curs	46 participants
Filisour	1 curs	10 participants
Flem	4 curs	26 participants
Glion	7 curs	48 participants

Guarda	3 curs	18 participants
Lantsch	4 curs	17 participants
La Punt Chamues-ch	2 curs	10 participants
Mustér	4 curs	23 participants
Pitasch	1 curs	7 participants
Puntraschigna	4 curs	26 participants
Rabius	1 curs	2 participants
Razén	1 curs	11 participants
Sagogn	3 curs	19 participants
Samedan	4 curs	38 participants
San Murezzan	4 curs	33 participants
Savognin	3 curs	16 participants
Sedrun	2 curs	12 participants
Segl	3 curs	19 participants
Schlargina	1 curs	14 participants
Scuol	2 curs	24 participants
Sent	2 curs	19 participants
Sour	3 curs	5 participants
Tarasp	1 curs	11 participants
Trin	2 curs	8 participants
Trun	2 curs	11 participants
Vella	1 curs	6 participants
Vignogn	1 curs	9 participants
Zernez	2 curs	11 participants
Zignau	1 curs	8 participants
Ziràn	2 curs	19 participants
Zuoz	5 curs	37 participants
total	92 curs	636 participants

Curs da rumantsch a Cuira

total	17 curs	125 participants
-------	---------	------------------

1 rg per Rumantschs
 5 rg per esters
 2 ladin
 3 surmiran
 6 sursilvan

Ca. 15 curs da rumantsch han anc gî lieu *ordaifer il territori rumantsch* (Grischun tudestg, Turitg, Berna, Basilea, Son Gagl, Genevra, Laufen, e. a.), organisads da scolas autas popularas, da la Scola da club Migros, dad universitads, e. a.

Sper ils curs d'assimilaziun èn er vegnids organisads numerus auters curs e referats per creschid(a)s. L'incumbensa d'organisar tals curs han surtut las uniuns per la scolaziun da creschids ed ils collavuraturs regiunals (cf. sura).

4.2. *Il med d'instrucziun:* «Curs da rumantsch grischun 1» da Gieri Menzli vegn (tenor consultaziun en las uniuns regiunalas) adattà en singuls idioms. Uschia èsi puissaivel da cuntanscher in med d'instrucziun tenor metodas modernas d'emprender linguatg, cun cuntegn parallel per ils singuls idioms. In tal curs da standard, sincronisà per ils singuls idioms, pudess esser la basa per la preparaziun sin in *examen da certificat* en rumantsch. L'emprima part da quest med d'instrucziun en ils idioms cumpara en l'emprima mesadad da 1987. La laver per ulteriurs toms cuntascha.

4.3. La suprastanza LR ha suttamess a la CRR (Cuminanza radio e televisiun rumantscha) p. m. da la SRR (Societad Svizra da radio) ina dumonda da realisar in *curs da rumantsch per Na-rumantschs en radio e televisiun svizzer*. En pliras sedutas è vegnì elavurà in concept detaglià per in tal curs. Quel prevesa 48 lecziuns da 20 minutias al radio e 13 emissiuns parallelas da 30 minutias a la televisiun. Il curs multimedial duess era cumpigliar in med d'instrucziun, cassetas, broschuras cun exercizis, curs accumpagnants ordaifer ils medis da massa ed ina documentaziun per la pressa. Tenor plan duess il curs vegnir realisà ils proxims onns ed esser pront per l'emissiun l'onn 1991. La decisiun da la SRR n'è anc betg prendida.

4.4. e 4.5. Conc. curs spezials d'assimilaziun cf. ils rapports dals collavuraturs regiunals.

4.6. Las uniuns «Scuntrada e furmaziun» en Surselva ed Engiadina han retschet *contribuziuns da compensaziun* per curs cun main che 8 participants. En cas spezials, nua che la conuschientscha dal rumantsch è urgenta, èn vegnidas pajadas uras d'instrucziun: «in scolast – in scolar.»

4.7. Per l'Engiadina a Zernez e per la Surselva a Glion èn vegnidas organisadas *reuniuns dals magisters activis en l'assimilaziun*. Giavischà vegn in concept general per l'assimilaziun ed in'animaziun supple-

mentara per cuntanscher tut ils immigrants e motivar da frequentar ils curs. Ils collavuraturs regiunals organiseschan ina rait d'infurmatur da las singulas vischnancas per cuntanscher ina survista da la situaziun. L'evaluaziun dals resultats dals curs d'integrazion vegn fatga dals singuls magisters. In'evaluaziun pli sistematica fiss per part pus-saivla cun in certificat che stuess dentant er resguardar l'integrazion en la cuminanza e betg sulettamain l'assimilaziun linguistica.

Regulativ per ils curs d'assimilaziun / integrazion linguistica

(Revisiun dal regulativ da 1984, cf. Rapport annual 1984, pag. 15/16)

1. Organisaziun

L'organisaziun succeda directamain tras la LR u tras ils collavuraturs regiunals, tras uniuns regiunalas, vischnancas u autres uniuns.

Las scolas autas popularas «Scuntrada e furmaziun» en Surselva (SFS) ed en Engiadina (SFL) organiseschan lur curs d'assimilaziun en atgna reschia (dumber minimal: guarda pct. 6).

Ils collavuraturs regiunals tegnan contact cun ils scolasts per ils curs d'assimilaziun en lur regiuns. Da temp en temp èn reuniuns inditgadas per discutar davart experientschas, meds d'instruczion etc. Per talas reuniuns paja la LR spesas e viadis a norma da l'urden vertent.

2. Pensum da la LR

La Lia rumantscha

- *procura per meds d'instruczion*
- *paja ils scolasts engaschads en ses curs (excepziun: SFS, SFL)*
- *incassa (sur ils organisaturs, resp. scolasts) il daner da curs*
- *metta annualmain en il preventiv ina summa commensurada per realisar questa scolaziun*
- *surprenda il deficit da curs cun main che 8 participants (dumber minimal da participants cf. pct. 6), organisads da la SFS u SFL.*

3. Durada da las uras

In curs dura 8 fin max. 10 sairas a duas lecziuns (2 giadas 45 min.).

4. Daner da curs

Il daner da curs munta:

- per il territori rumantsch a frs. 8.- per lecziun dubla (curs da 8 sairas frs. 64.-, curs da 10 sairas frs. 80.-);
- per Cuira ed auters lieus ordaifer il territori rumantsch frs. 9.- per lecziun dubla (curs da 8 sairas frs. 72.-, curs da 10 sairas frs. 90.-).

5. Paja dals scolasts

La paja dals scolasts munta a frs. 70.- fin frs. 80.- (tenor experientscha) per saira a duas lecziuns, incl. preparaziuns. Viadis dal scolast na veggan per regla betg indemnisisads supplementarmain (excepziun: viadis pli lungs). Meds d'instrucziun (era copias etc.) paja il participant.

6. Dumber da participants

Il curs en il territori po veginir dà cun minimal 4 participants. Quint per 8 sairas cun 4 participants:

- daner da curs total	frs. 256.-
- paja scolast	frs. 560.- / frs. 640.- (cf. pct. 5)
- deficit LR	frs. 304.- / frs. 384.- (cf. pct. 5)

Quint per 10 sairas cun 4 participants:

- daner da curs total	frs. 320.-
- paja scolast	frs. 700.- / frs. 800.-
- deficit LR	frs. 380.- / frs. 480.-

Il curs ordaifer il territori rumantsch, surtut en agglomeraziuns pli grondas sco Cuira, duess en princip purtar sasez, na dastga dentant en mintga cas betg chaschunar gronds deficits.

P. ex. quint per 10 sairas cun 8 participants:

- daner da curs total	frs. 720.-
- paja scolast	frs. 700.- fin frs. 800.-
- deficit LR	frs. --. fin frs. 80.-

7. Rapport e cunituitad

Il scolast rapporta davart il curs a la LR u a l'uniun SCUNTRADA E FURMAZIUN (lieu, termin, participants, lavur, meds d'instrucziun, pajaments) cun ils formulars respectivs.

Ils organisaturs u scolasts sa dattan fadia per la cunituitad dals curs.

8. Excepziuns

Per cas spezials po il secretari en discussiun cun ils organisaturs, scolasts etc. decider excepziuns da questas normas.

Quest regulativ è vegni decidì da la suprastanza LR ils 3 d'october 1986 e va en vigur cun il semester 1986/87 (sett./oct. 1986).

5. Rumantsch grischun

Applicaziun: La radunanza da delegad(a)s dals 7-6-1986 a Veulden ha decidì da prolungar per 3 onns la directiva vertenta (dapi 1984) conc. l'applicaziun dals idioms e dal rumantsch grischun.

- 1) «*Ils idioms scrits regiunals: puter, surmiran, sursilvan, sutsilvan e vallader han il medem dretg conc. diever e tgira. Ils singuls idioms vegnan duvrads mintgamai per texts (cudeschs, stampats, etc.) adressads be a la regiun respectiva.»*
2. «*Il rumantsch grischun sco linguatg da punt e standard vegn duvrà per texts da tut gener che sa drizzan a l'entir territori rumantsch e per tuts cas, nua che sulettamain ina varianta vegn en dumonda.»*

5.1. Las *lavurs scientificas* per la preparaziun ed elavuraziun sistematica dal rg èn vegnidas cuntuadas. Il favrer 1986 è vegnida fatga ina nova dumonda al FN per pudair cuntuuar cun il project. Quella è vegnida acceptada da princip per dus ulteriurs onns (1-10-86 fin 30-9-88). La summa dumandada è dentant vegnida reducida, uschia ch'ella pretenda ina reducziun dal persunal per ina mesa plazza per il segund onn (1987/88).

5.2. *Referats* davart il rg han già lieu a Cuira (Cuminanza da las mussadras rumantschas, A.-A. Dazzi) a Turitg (European Association for Lexicography, G. Darms), a Roma (Istituto Svizzero di Roma, C. Pult) ed a Genevra (Institut National de Genève, C. Pult).

Publicaziuns davart il project:

B. Cathomas, Il rumantsch grischun en la scolaziun, en: Ischi 71 (27), p. 14–27.

G. Darms, Aspekte der Entstehung einer neuen Schriftsprache, en: Akten des 6. Internationalen Symposiums über Sprachkontakte in Europa, Mannheim, p. 377–390.

H. Schmid, “Rumantsch grischun” – Eine Schriftsprache für ganz Romanischbünden, en: Ladinia IX, p. 171–201.

5.3. Il mais d'avust ha già lieu a Zuoz *il 3. curs da rumantsch grischun per Rumantschs* (suenter Savognin e Mustér) cun total 34 personas.

A Cuira ha già lieu en Chasa rumantscha in curs da rumantsch grischun per principiant(a)s ed in per avanzad(a)s ed in curs rg per Rumantschs.

5.4. La realisazion *d'ediziuns* na po betg sa far entaifer il rom dal project dal FN. Ordaifer quest rom èn veginids realisads:

G. Menzli, Curs da rumantsch grischun I, Lecziuns 1–15, Cuira 1986.

I. Tuor, Economia, Altstätten (1985/86).

Pront per la stampa èn:

Las aventuras da Tintin, 1: L'insla naira; 2: Il giomberet cun las forschs d'aur.

G. Deplazes, Istorgia da la litteratura rumantscha: Funtaunas I: Dals origins a las refurmas.

En preparaziun è in'antologia da texts litterars, mess en rumantsch grischun.

5.5. cf. 6.6.

5.6. Gudagnà diversas *novas domenас d'adiever* per il rumantsch grischun, p. ex. SAB (rapports mainsils), div. uffizis federrals (broschuras, med d'instrucziun «Economia» UBS, div. fatschentas privatas, ARS HELVETICA (plirs toms davart l'art svizzer per la CH-91).

5.7. L'emprima fasa d'introducziun da *l'elavuraziun electronica* da datas per la lexicografia dal rg è veginida terminada. La datoteca cuntegna dentant var 35 000 unitads d'endataziun en rumantsch cun l'equivalent tudestg (ca. 70 000 chavazzins).

6. Servetsch da linguatg, documentaziun e translaziuns

6.1. Las lavurs da rimnada da *terminologia speziala* e d'excerpar èn veginidas cuntuadas. La creaziun da neologissem sa fa d'ina vart tenor ils basegns dal mintgadi, da l'autra vart en furma sistematica en connex cun incumbensas pli grondas u ediziuns, cf. 6.2. e 6.3. Per in'elavuraziun electronica sistematica dals neologissem manca anc la basa linguistica segira; per l'elavuraziun da terminologias specificas vegin l'EED dentant applitgada cun success.

6.2. Il *servetsch da linguatg* vegin bain confruntà cun pli e pli bleras dumondas; ils contacts cun ils utilisaders èn dentant plitost occasiu-

nals. Per contacts sistematics mancan d'ina vart las forzas da lavur, da l'autra vart er structuras fixas analogas a quellas dal post da linguatg tar ils utilisaders principals. Glistas da terminologia speziala pli grondas èn vegnidas fatgas per la mazlaria (surs.), per l'economia (rg), per victualias e per la garascha.

6.3. En la retscha «*Pled rumantsch/Plaid romontsch*» è cumpari il carnet 4: Tecnica I. Las «Flurs da prada» (Hallwag) èn vegnidas translatadas, n'èn dentant betg anc prontas per la stampa. Las lavurs per il «Pled rumantsch» 5: Tecnica II, èn progredidas.

6.4. *Tablas engrondidas* cun maletgs e la terminologia appartegnenta nun èn vegnidas realisadas. Per part han ils collavuraturs regiunals dentant purtà la terminologia nova da la TECNICA (tenor PLED RUMANTSCH 4) tar ils interessads (garaschas, purs, e. a.).

6.5. Il «*Vocabulari administrativ-giuridic*» (red.: Ines Gartmann) è cumparì en successiun: letras A–O (518 paginas). La soluziun: tudestg–rumantsch grischun (cun resguard dals idioms, nua che quels sa differenzieschan significantamain dal rumantsch grischun) sa cumprovescha. Quest manual vegn retratg da ca. 100 interessents. La lavur duess pudair vegnir terminada en il decurs dal 1987.

6.6. Durant l'onn 1986 ha il *Post da translaziuns* survegnì 480 incumbensas (1985: 542) per translaziuns, da quellas 74 (1985: 63) en ils idioms e 406 (1985: 441) en rumantsch grischun. En cumparegliazion cun il 1985 ina sminuziun da las incumbensas, dentant èn pliras da las lavurs translatadas durant il 1986 stadas fitg voluminusas (bro-schuras per la Confederaziun, ARS HELVETICA, meds d'instrucziun seminari da mussadras etc.). Tiers las incumbensas numnadas ha il post da translaziun communitgà directamain al telefon numerusas pitschnas translaziuns (p. ex. nums da fatschentas u organisaziuns, singulas construcziuns, etc.).

6.7. Stretga collavuraziun cun ils *translaturs chantunals* conc. la terminologia da singulas domenas da l'administraziun chantunala e federala. La coordinaziun da novas terminologias tranter il servetsch da translaziun chantunal e quel da la LR funcziunescha. En il servetsch da translaziun chantunal vegnan er exequidas translaziuns en rumantsch grischun.

6.8. Il secretari ha collavurà en la *gruppa d'experts per il project naziunal da retschertga 21: Pluralissem cultural ed identidad naziunala*. En il rom da quest project vegn realisada ina studia davart ils linguatgs en

Svizra che considerescha era la situaziun dal rumantsch, surtut sia posiziun en Svizra e las correlaziuns cun las ulteriuras cuminanzas da linguatg naziunalas.

6.9. Il sustegn da las lavurs da *rumantschaziun* sa fa surtut tras metter a disposiziun la terminologia necessaria (cf. 6.2.) e translaziuns d'offertas tipicas u reglaments da different gener, alura er tras contribuziuns. Per animar da rumantschar inscripziuns etc. ha la suprastanza LR decidi contribuziuns per quest intent. En in'emprima fasa (1984 e 1985) valeva la sequenta directiva per reparter tals custs: 1/3 privat – 1/3 vischnanca – 1/3 organisaziuns rumantschas (LR, uniuns affilia-das, otras). Per cuntanscher ina pratica consequenta ha la suprastanza decidi las sequentas

*Directivas conc. contribuziuns da la Lia rumantscha
per rumantschaziuns*

art. 1: Contribuziuns vegnan per regla dadas

- *per rumantschar inscripziuns existentes (effect da midada)*
- *surtut per inscripziuns accessiblas a la publicidad (effect da publicidad)*
- *en cas da basegn, q. v. d. sch'il possessur sa declera ord motivs finanzials reals inabel da surpigliar sez entiramain ils custs resultants (sustegn effectiv)*
- *per stimular en in tschert lieu (vischnanca, vitg, etc.) la rumantschaziun da las inscripziuns (effect d'exempel).*

art. 2: Las contribuziuns vegnan concedidas entras la suprastanza LR a basa d'ina dumonda cun in preventiv dals custs totals e d'in plan da finanziaziun.

Las contribuziuns vegnan pajadas pir suenter l'execuziun da la lavur a basa d'in quint final e suenter controlla al lieu (entras collavuratur u suprastant u uniun regiunala). Il retschneider d'ina contribuziun s'obliescha da mantegnair l'inscripziun rumantscha.

art. 3: Las contribuziuns da la LR han funcziun subsidiara ed animatoria. Ellas muntan max. a 10% dals custs effectius e max. a fr. 500.– per in cas e ston restar en il rom dal preventiv.

art. 4: Las vischnancas vegnan animadas da stipular en lur leschas da construcziun l'obligaziun per inscripziuns publicas rumantschas.

6.10. Per pudair inscriver ils *exponats* en il «Museum da la natira» a Cuira er en rumantsch collavura il directur dal museum cun Felix Giger ed il Post da linguatg LR per elavurar terminologias coerentas. Las inscripziuns rumantschas dals exponats en il Museum retic restan vinavant in postulat!

Nov: Post d'infurmaziun e da documentaziun (PID)

L'autun 1985 ha il cussegl grond dal chantun Grischun concedì ord las finanzas federalas restadas al chantun in import supplementar a la LR ed a la PGI. Sin dumonda da la Societad retorumantscha (SRR) ed a basa da la decisiun dal cussegl grond ha la LR decidì d'installar cun questa contribuziun in «Post d'infurmaziun e da documentaziun» en Chasa rumantscha.

Quest nov post è vegnì dotà cun in *collavuratur en plazza cumplaina*. En questa plazza ha la suprastanza elegì lic. fil. Manfred Gross che è entrà en servetsch il 1. d'avust 1986.

L'intent general dal Post d'infurmaziun e documentaziun (PID) è da rimnar ed elavurar documents pratics en dumondas da linguatg e cultura rumantscha (bibliografias, statisticas ed analisas annexas, documents d'infurmaziun etc.) e d'intermediar questa documentaziun a tuts interessents. Il PID dat scleriments davart terminologia existenta, infurmescha davart litteratura, chant e lectura per diversas veglia-detgnas, s'occupa cun translaziuns e cun laver da neologissem. La laver dal PID è cumplementara ad instituziuns gia existentes (bibliotecas, archivs, institut DRG, e. a.). Il PID surpiglia dentant da princip la laver d'infurmaziun e documentaziun pratica prestada fin ussa da l'institut dal DRG.

Il collavuratur en il PID nun è «pledader uffizial» da la LR per dumondas ed infurmaziuns da l'instituziun LR, ses organs, ses concepts da laver, sias decisiuns e disposiziuns. L'entira domena d'infurmaziun instituzionala, principala e «politica» resta pensum dals organs da la LR cun lur exponents ed incumbensads (president, suprastanza, secretari).

Il *PID* è integrà en la structura organisatoria da la LR. Il collavuratur en quest post suttastat als organs da la LR e – per incumbensa da quels – en dumondas d'organisaziun e per surveglianza directa al manader dal secretariat central da la LR.

La *lavur principala* dal nov Post d'infurmaziun e documentaziun è stada queste davos mais da l'onn l'installaziun d'in sistem da registratoriun (acquist dal mobigliar ed organisaziun d'in sistem da deposit per documents da tut gener). L'intent primar dal PID è ina documentaziun solida e diversifitgada che serva per l'ina a l'elavuraziun da documents pratics, per l'autra a l'intermediaziun directa ad interessents. Questa lavur d'organisaziun e da rimnada da documents ha fatg grond progress; differentas cartotecas tenor criteris circumscrits permettan ina survista optimala dal material documentà al PID. La rimnada dals documents sezza è succedida sequentamain: a) registrazion dals documents avant maun a la LR; b) registrazion dals documents rimnads successivamain per ils servetschs d'infurmaziun prestads.

Sper la lavur puramain documentara ha il Post d'infurmaziun e documentaziun la funcziun primara d'*infurmari activamain*. Il PID distingua tranter infurmaziun activa e reactiva, q. v. d. tranter infurmaziun directa tras medis da massa, scolas etc. ed infurmaziun sin dumonda. Il PID vegn confruntà bunamain mintga di cun dumondas – per telefon u en scrit – davart lingua e cultura rumantscha, neologissem etc. Per pudair satisfar il meglier pussaivel a las pretaisas d'in servetsch d'infurmaziun ha il PID projectà divers documents pratics sco broschuras e fegls d'infurmaziun, ina pagina d'infurmaziun en las gasettas existentes, ina revista d'infurmaziun e. a.

Autras lavurs exequidas quest onn dal Post d'infurmaziun e documentaziun èn stadas: la collavuraziun vid il Radioscola 1/87 «rumantsch grischun», translaziuns en vallader ed en rumantsch grischun, correcturas, instrucziun da rumantsch a la scola da purs Plantahof e. a.

7. Teater rumantsch

General: Cun in *questiunari* èn las spetgas da las gruppas da teater conc. la lavur da la LR en quest sectur vegnidias eruidas. Tenor las respostas spetg' ins surtut dal Post da teater: biblioteca da tocs, translaziuns, infurmaziuns e tscherts curs. Accumpagnamenti da reschia u schizunt reschias vegnan darar dumandadas. Per satisfar al giavisch per tocs (novs, translaziuns, infurmaziuns) prevesa la LR da metter a disposiziun a mintga gruppa da teater:

- 1 «Mussavia dramatic I (1947)
- 1 «Mussavia dramatic II» (1964)
- 1 «Mussavia dramatic III (tocs 1964–1986), che sto anc vegnir pre-parà. Incumbensa ad Annemieke Buob e. a.

7.1. Ina *reuniuun cun reschissurs e cun interessents* per il teater, cun Claudia Carigiet ed Annemieke Buob, ha il collavuratur per l'Engiadina organisà a Zernez (cf. rapport).

7.2. *Accumpagnament* da gruppas da teater èn relativamain rars. 1986 a Scuol. Cussegliaziun succeda per regla al telefon.

7.3. Tenor dumonda ha Annemieke Buob cusseglià las gruppas. Lydia Lombris ha coordinà las lavurs da teater en la LR ed a partir dal fanadur 1986 ha Beat Jenal surpiglià quest'incumbensa. Or da quest motiv è il post vegnì structurà da nov.

7.4. Il post – surtut la *biblioteca da tocs* – è vegnì consultà fitg activamain.

160 (150) spediziuns cun passa 900 (800) tocs.

50 (50) gruppas han consultà il post e giugà tocs lungs per ina saira entira. 75 (50) gruppas han fatg producziuns curtas e 35 (50) scolasts han empustà tocs per Nadal, Chalandamarz u per autras occasiuns. En biblioteca èn veginids integrads ca. 40 (60) tocs novs e da quels èn 20 veginids sustegnids finanzialmain da la LR. La biblioteca cumpiglia ussa var 1200 tocs. Il post ha pudì intermediar cun success per 5 dumondas da dretg da translaziun e represchentaziun per las gruppas. Da l'UdG ha il post retschet ina gronda rimnada da tocs che ston vegnir integrads en la biblioteca da teater.

7.5. Tenor la nova structura stattan *curs da teater* da princip en cumpetenza da l'UTP (Uniun grischuna per teater popular). La LR vuless s'engaschar per curs surtut sut l'aspect dal linguatg ed a moda subsidiara per curs da teater organisads da las uniuns «Scuntrada e furmaziun».

7.6. La *gasetta da teater* na cumpara betg pli. In nov concept per infurmar ils interessents è vegnì elavurà e duess vegnir realisà il 1987.

7.7. *Contacts ordaifer l'intschess rumantsch*: En las sequentas uniuns è la Lia rumantscha represchentada:

SADS (Schweiz. Arbeitsgemeinschaft für das darstellende Spiel in der Schule);

ZSV (Zentralverband Schweizer Volkstheater);

UTP/BVV (Uniun grischuna per teater popular).

Post da teater da la Lia Rumantscha

	surveglianza
	coordinaziun
1	biblioteca
2	survista da las representaziuns
3	concurrenza da toc s novs
4	translaziuns da toc s
5	lectorat da toc s da la biblioteca
6	infurmaziuns generalas
7	dumondas da dretgs
8	organisaziun da curs e d'occur.
9	cussegliaziuns dal rom
10	acziuns spez.
11	contacts cun gruppas
12	visitas da representaziuns
13	fegl d'infurmaziun da teater
14	contacts ordaifer la Rumantschia

7.8. Sustegns spezials per las sequentas lavurs:

- Palc ladin: «La menascharia da vaider» (represchentaziuns en divers lieus).
- Uniun dramatica Rabius: «Johny Belinda» (represchentaziun giubilara).
- Numerusas contribuziuns per translaziuns da tocs.

7.9. Conc. promozion dal teater per giuvenils cf. rapport dals collavuraturs regiunals.

8. Chant e musica

8.1. Concurrenzas da cumposiziun:

1985/86: Tema da la concurrenza era «Umor e satira en la chanzun rumantscha per chors mixts e virils». 35 cumposiziuns èn vegnidadas inoltradas (21 per chor mixt, 14 per chor viril). Las sequentas 10 surprenda il radio – sin basa dal giudicat da la cumissiun – per ina occurreranza finala:

Chor mixt:

Mani C. / Werner P.	Amabla surprisa	ladin
Lombriser E. / Durschei V.	Il mund modern	surs.
Thöni G. P. / Thöni G. P.	Gl'er'en'eda ...	surm.
Bertogg C. / Fontana G.	Quersera ei bal	surs.
Roth A. / Vital A.	Chanzun da sot	ladin

Chor viril:

Simeon G. D. / Thöni G. P.	Curesma	surm.
Lombriser E. / Capeder D.	Viva la veta	surs.
Thöni G. P. / Thöni G. P.	Canzung da tschever	surm.
Derungs G. G. / Derungs G. G.	Stina biala	surs.
Mani C. / Caflisch A.	Chasper Chatscheder	ladin

L'occurrenza dal radio è previsa difinitivamain per 1987. Tuttas chanzuns inoltradas, er quellas betg premiadas, vegnan tramessas en copia als dirigents.

1986/87: Sco basa per la «Concurrenza da cumposiziun 1986/87» è vegnida realisada ina concurrenza da lirica cun il tema: «Aspects positivs e negativs dal mund modern en nossa vita quotidiana.» Las

numerous poems infiltrated in vugnidas surdadas by composers. The commission for chant was occupied by the composition infiltrations. The definitive evaluation occurred later in 1987.

8.2. In two sessions, the commission for chant discussed the *ediziun d'in nov cudesch da chanzuns rumantschas* by mixed choir (successor to the «Laudinella»). It was a circular letter to all choirs with the supplication of the inditgar chanzuns that were chosen and stored in the library. The principle was to choose the new edition of the chanzuns that had been proven, and also to choose the ones proposed by conductors at the end of the 15 previous years. The commission for chant made its first choice, particularly from the point of view of the optics of the individual regions.

8.3. Outside the *rimnada da chanzuns rumantschas* in the LR and in the Library, the «Bibliography of vocal music retronantscha» (1661–1984) was a good overview. Conductors who had performed chanzuns outside the LR for the selection of the ordinators chose the chanzuns rimnadas in the last 15 years.

8.4. At the «Comité naziunal da l'onn europeic da la musica» in 1985, a report was presented on the occurrences of the various organisations in the LR.

8.5. In connection with the first performance of the opera «Il cerchel magic» by G. A. Derungs / L. Deplazes in the LR, the secretariat sought financial support from the finance committee. The secretariat participated in the group of work (finance sector) for the realisation of this work.

9. Meds da massa, infurmaziun, preschientscha rumantscha

9.1. The suprastanza has discussed various *models per rinforzar la pressa rumantscha: supplements en las gasettas existentes, agentura rumantscha da pressa, augment linear da las contribuziuns a las gasettas existentes*. The press in the media sector is very important, the realisation of a daily newspaper is a priority – despite the lack of projects – and the secretariat has also been involved in this. In a lateral communication to the secretariat, it was mentioned that the interview had – via a large amount of publicity – awakened emotions. In view of the central importance of the press for the maintenance and development of the language, the secretariat has been involved in this.

dumandà en moda teoretica, qualas lavurs ed incumbensas da la Lia rumantscha (derasaziun da neologissem, preschentaziun dals interess da la Rumantschia, infurmazion e documentaziun davart il rumantsch, derasaziun dal linguatg da scrittira, propagaziun da las ediziuns, furniziun regulara da lectura, e. a.) che pudessan sut circumstanças er vegnir ademplidas cun ina gasetta quotidiana e quants meds finanzials che vegnissan qua tras libers per la realisaziun dad in tal project. Innovaziuns sin il sectur da pressa pretendan en mintga cas da metter novas prioritads e da ponderar novas disposiziuns dals meds finanzials avant maun.

Per la radunanza da delegad(a)s dal december ha l'Uniun dals Grischs inoltrà ina moziun conc. la pressa cun il cuntegn:

- *dad accordar a l'Uniung rumantscha da Surmeir ed a la Renania per in onn l'import giavischà e documentà tras las instanzas respectivas per consolidar la situaziun finanziala da lur organs fin a maximal fr. 20 000.--;*
- *dad incumbensar la suprastanza da la LR d'elavurar e da suttametter a la radunanza da delegad(a)s entaifer in onn ina proposta cun mesiras concretas per promover, coordinar e dar nous impuls a la pressa rumantscha.*

Questa moziun vegn discutada durant l'onn 1987. La radunanza da delegad(a)s ha decidi en il rom dal preventiv 1987 d'augmentar linearmain las contribuziuns a la pressa existenta per 40%.

9.2. La pressa rumantscha è vegnida *sustegnida* cun total fr. 150 000 e cun translaziuns d'inserats en rumantsch grischun sur l'agentura «Publicitas». «La Casa paterna / La Pùnt» e «La Pagina da Surmeir» han retratg sur las uniuns regiunalas respectivas mintgamai ina contribuzion supplementara da fr. 12 000.– sut il titel: «Per incumbensas spezialas».

9.3. Ils meds da massa han retschet *infurmaziuns regularas* pertugant las fatschentas tractadas da la LR. Sper las dumondas respondidas al telefon han numerus schurnalists dumandà documentaziuns u han visità la LR per intervistas u consultaziuns pli lungas.

9.4. Ils *meds da massa svizzers* han danovamain rapportà intensivamain davart il rumantsch. La documentaziun da pressa da l'entir onn rimnada en la Lia rumantscha emplanescha plirs ordinaturs.

9.5. *L'exposiziun ambulanta* tudestga avess – suenter las numerosas exposiziuns dals davos onns – basegn d'ina renovaziun per pudair

vegnir represchentada vinavant. Ina tala restauraziun stuess dentant era tangar parts dal cuntegn. Eventualmain pudess questa refatga succeder l'onn 1988. Per l'exposiziun ambulanta en franzos han già lieu discussiuns cun Genevra. In project concret po da raschun veginir realisà il 1987.

9.6. Conferenzas da pressa:

- ils 7 da zercladur 1986 a Veulden, radunanza da delegad(a)s;
- 13 da december 1986 a Cuira, preschentaziun da la Bibliografia retorumantscha ed autres ediziuns; radunanza da delegad(a)s;
- per la preschentaziun dal cudesch «Gangale», chasa editura Terra Grischuna, ha la LR mess a disposiziun las localitads.

9.7. Referats e discussiuns publicas dal secretari: en il «Club Soroptimist» da Cuira; en l'«Istituto svizzero di Roma»; en il «Club da Rotarians» a Son Gagl; en seminaris da las universitads da Turitg e Basilea; a chaschun da l'avertura dals curs da rumantsch a Laax; en l'«Institut National de Genève»; a chaschun d'ina matinata en il foyer dal teater municipal a Cuira; a chaschun da la dieta da l'«Institut svizzer dal federalissem» a Friburg; a Mustér (Uniun da cura e traffic) ed a Scuol.

10. Ediziuns LR 1986

Ovras fundamentalas

Berther N./ Gartmann I. e. a.	Bibliografia retorumantscha (1552–1984) e Bibliografia da la musica vocala retorumantscha (1661–1984).
Berther N.	Bibliografia da la musica vocala retorumantscha (1661–1984), separatum.
div. auturs	Correspundenza privata e da fatschenta (sursilvan e ladin, cun introducziuns e declaraziuns en rumantsch grischun) tenor il sistem WEKA (cuntinuescha).
div. auturs	«Pled rumantsch / Plaid romontsch 4: Tecnica I» (glista da pleds ed illustraziuns tenor «Duden illustrà»).

Meds d'instrucziun

Restampa da:	«Rumantsch en scola» I.–IV., en divers idioms.
Candinas T.	Romontsch sursilvan, reediziun revidida.
Deplazes M. e R. L.	Romontsch per Romontschs (tenor A. Rutz).
Menzli G.	Curs da rumantsch grischun 1, lecziuns 1–15.
Tuor I.	Economia (ediziun surprendida da la chasa editura Krattiger SA, Altstätten).
div. auturs	La scoletta / La scoulina (gieus, chanzuns, istorias, etc.).

Translaziuns da meds d'instrucziun per la scolaziun da las mussadras:

- Il gieu liber
- Plan da basa per las scolinas

Cudeschs d'uffants

div. auturs	Kodi/Enicapeni, translaziun en sursilvan da M. Lombriser (10 nrs., dretgs A. Eisélé, Prilly).
Mell T.	Kayak, ladin (J. Guidon), surmiran (R. Caderer), sursilvan (R. Spescha), ord chasa editura An Here.
Hergé/Andry D. e J.	Tintin: L'insla naira, comics (licenza: Casterman).
Hergé/Andry D. e J.	Tintin: Il giomberet cun las forschs d'aur, comics (licenza: Casterman).

Carnets OSL 1986

Bollinger M./ Cathomas R.	Mario e sia trumbetta, sursilvan (reediziun).
Capaul Rosalia	Historias da striegn ord la Surselva, surs.
Doyle A. C./ Stecher J. Th.	Sherlock Holmes / Ils tacals blaus, ladin

Dunkling L./ Huonder E.	Il svegiliarin da Catrina, sursilvan
Lergier-Caviezel	Martin va a scola, sursilvan (reediziun)
Streit J./Marugg R.	Fluors alpinas, ladin
Vollenweider E. F./ Alig-Schaniel E.	L'amprem amour, surmiran
Züst E./Plaz-Sonder	Igl om da neiv ainten scola, surmiran

Diversas ediziuns

Jono J./Albrecht G./ Fontana B.	Speronza el desiert (translaziun).
Deplazes L.	Il cerchel magic, libret per l'opera da G. A. Derungs.
Janett A./Knapp C./ Maissen A.	Register tar «Radioscola» I.-V. (coediziun cun Desertina).
div. auturs	Rapport annual 1985.
Berther N./ Carigiet G.	Reglas dil giug da troccas, reproducziun da la broschura.
Coscinny/Uderzo	Asterix, il legiunari (comics), mess en divers idioms locals ladins da Walther P., Gregori G. P., Guidon J., Gustin U., Kaiser T., Nuotclà P. (licenza: Dargaud, Paris).

Cassetta

Cadruvi M.	Praulas, tenor Praulas, red. T. Halter.
Cadruvi M.	Il salep e la furnicla, tenor S. M. Nay.
Capadrutt A./ Tiri-Bandli S.	Istorgiettas sutsilvanas I.
Capadrutt A./Clo- path M./Tiri-Bandli S./Simonett L.	Istorgiettas sutsilvanas II.

Derungs G. A.	Il cerchel magic. 2 cassetas, opera tenor il libret da L. Deplazes.
Spescha, H.	Praulas sursilvanas I (reproducziun).

Ediziuns en preparaziun

- L'emprim tom da l'«Istorgia da la litteratura rumantscha, Funtumnas I», è en stampa.
- «L'istorgia dal rumantsch» (en comics) da Haas/Decurtins/Giger progredescha. In emprim tom (temp preroman e romanisaziun) po cumparair il 1987.
- Il «Curs da rumantsch grischun» da Gieri Menzli vegn adattà en ils singuls idioms. Las lavurs da transformaziun en sursilvan, ladin e surmiran progredeschan.
- In'antologia da texts litterars rumantschs, mess en rumantsch grischun, vegn preparada sut l'egida d'Iso Camartin e Felix Giger.
- In'ediziun da comics da S. Jacomet, tenor in text da G. Tschuor e J. Gautschi, è vegnida persequitada detagliadament, dentant betg stada pussaivla per motivs dal text.
- Las materialias da lavur «Ideas ed impuls per mussar rumantsch en scolinas» d'Anna Tina Campell, cun illustraziuns da E. Lengler, èn preparadas e pon cumparair l'entschatta dal 1987.
- Il «Vocabulari per bibliotecas» da Tista Murk en ils quatter linguatgs naziunals, tgirà da la LR fin a l'ediziun, è la finala vegnì edì – tenor disposiziun da l'autur – ordaifer la LR.
- Ina lavur da retschertga speziala è vegnida prestada en connex cun l'ediziun rumantscha dal cudesch «Prenums en Svizra» da la Sociedad svizra d'uffiziants da stadi civil.
- Sper las cassetas edidas da la LR avain nus realisà per incumbensa da l'UdG ina cassetta cun «Chanzunettas ladinas».
- Collauraziun cun M. e R. Viredaz, Lausanne, per la reediziun revidida da «J'apprends le Romanche» tenor M. Schlatter (Lausanne 1986, 3. ediziun).
- Il «Catalog da publicaziuns rumantschas» è amplifitgà sin la situaziun a la fin 1986 e cumpara l'entschatta da 1987.
- Il «Vocabulari invers» dal sursilvan, preparà da Florentin Lutz cun sustegn da la LR, è pront per l'ediziun.

Contribuziuns per ediziuns a:

Fundaziun Planta	Materialias d'instrucziun
Rut Plouda	Föglia aint il vent (poesias)
Hades	Sper via (platta/cassetta)
Armin Caduff	Canzuns da Nadal
UdG	«Istorgias» da J. Nuotclà
UdG	Pierlin
Conf. gen. ladina	Aviöl
Linard Bardill	«I nu passaran . . .»
Desertina	Prominenza en l'anecdota (Gion Deplazes)
Annalis Kunz	Las muntanialas dalla Greina

Ultra da questas contribuziuns finanzialas gida la LR cun cussegls regularmain e tenor giavischs las uniuns regiunalas a realisar e vender lur ediziuns.

Vendita da publicaziuns

La LR venda/furnescha da princip tuttas publicaziuns rumantschas u davart il rumantsch e sa tegna tant sco pussaivel vi da las directivas da l'Uniun svizra dals vendiders da cudeschs, senza dentant esser – u vulair esser – membra da quest' organisaziun svizra. Mo ina pitschna part da la vendita succeda directamain en la butia da la Chasa rumantscha. Ina fitg gronda part da la vendita sa fa tras pustaziun e per spedizioni (da passa 4000 pachets/onn). Emprovas d'instituzionalisar la vendita da cudeschs sur/en butias (da victualias etc.) localas n'han anc betg gi success.

11. Contacts cun autoritads ed organisaziuns

11.1. Ils contacts cun las *autoritads federalas, chantunala*s e *communalas* han ils sequents accents:

11.1.1. Il matg ha la cumissiun predeliberanta dal *cussegli* *dals stadis* per la moziun conc. la revisiun d'artitgel 116 da la Constituziun federala visità la Lia rumantscha e salvà ina seduta a Trun. En quest conness han era il chancelier chantunal, il mistral da la Cadi, il president

ed il chanzlist da la vischnanca da Trun collavurà. En la sessiun dal zercladur 1986 ha la cumissiun predeliberanta proponì al cussegl dals stadis d'acceptar la moziun.

11.1.2. Il december ha il *cussegl federal* decidì d'augmentar sia activitat da translaziun en rumantsch ed ha prendì differentas disposiziuns: Las explicaziuns davart las votaziuns ed elecziuns vegnan fin ad auter urden er edidas en rumantsch. Il cussegl federal ha plinavant approvà in resguard commensurà dal quart linguatg naziunal en ils registers dal stadi civil, dal dretg da bains, en il register da commerzi ed er en il cudesch funsil. Tar il register dal stadi civil duain las basas legalas necessarias vegnir creadas. Ils uffizis federales en il territori rumantsch han l'incumbensa da tgirar consequentamain il rumantsch. Ils uffizis da l'administraziun federala duain tenor quest conclus resguardar en l'avegnir tut ils 4 linguatgs naziunals sin lur chaus da brevs. Directivas internas da la Confederaziun sco er in credit da budget annual duain rinforzar l'efficacitad da questas mesiras e garantir la coordinaziun necessaria. La Confederaziun collavura en tut las dumondas d'activitat da translaziun en rumantsch cun il chantun Grischun. Sco varianta rumantscha è il cussegl federal sa decidì per il rumantsch grischun. Questas mesiras van en vigur l'onn nov. Ellas èn er in emprim effect dal resguard dal rumantsch cuntanschì en la lescha da publicaziuns da la Confederaziun l'onn 1985.

11.1.3. Cun deputad(a)s dal *cussegl grond* è la revisiun da la lescha da scola vegnida discutada.

11.1.4. Conc. las publicaziuns en il «Fegl uffizial dal chantun Grischun» ha la suprastanza inoltrà in'instanza al *chantun* e punctuà il princip che tuttas publicaziuns uffizialas, publicaziuns da lavur da construcziun, publicaziuns da plazzas, e. a. che sa refereschan exclusivamain u er al territori rumantsch, duessan er (u exclusivamain) vegnir publitgadas en rumantsch. Qua tras survegniss il linguatg sia posiziun uffiziala prioritara per il territori rumantsch ed il mecanism organic per il diever e qua tras per il mantegniment da linguatg vegniss en moviment. En sia resposta spera la regenza da realisar pass per pass la preschientscha rumantscha en il senn giavischà en il «Fegl uffizial dal chantun Grischun».

11.1.5. En correspundenzas pli lungas ha la suprastanza tractà cun la *regenza chantunala* la dumonda da realisar il cudesch da comics «Istorgia dal rumantsch» cun illustraziuns da Peter Haas e texts d'Alexi

Decurtins e Felix Giger sulettamain en ina varianta: rumantsch grischun. La regenza ha decidì ina contribuziun sulettamain sut la cundiziun che quest'ediziun vegnia edida en ils idioms sursilvan, surmiran, puter e vallader!

11.1.6. En ina discussiun ha il *schef dal departement da finanzas* chantunal discutà cun parsura e secretari la proposta dal departement da realisar ils formulars e las directivas per las taglias (impostas) 1987 en rumantsch grischun.

11.1.7. Las *autoritads militaras* discutan la pussaivladad da crear furmaziuns militaras cumandadas en rumantsch, quai per in'emprima fasa d'emprova. Sche quella sa cumprovescha, duessan talas furmaziuns vegnir reglementadas suenter 5 onns.

11.1.8. Il *chantun Genevra* ha retschet ina documentaziun detagliada davart l'adiever da las contribuziuns genevrinas da 1984/85/86 ed ina dumonda da canticuar cun questas contribuziuns.

11.1.9. Conc. il sboz per ina *nova lescha federala per radio e televisiun* ha la suprastanza prendì ina posiziun detagliada e punctuà ils interess rumantschs per radio e televisiun (posiziun speziala da la SSR sin plaun naziunal e regiunal – linguistic, preschientscha dal rumantsch en ils emetturs svizzers, amplificaziun dals programs rumantschs, restricziuns territorialas e linguisticas per programs locals e regiunals, e. a.).

11.1.10. En vista a la *Scuntrada 1988* (50 onns linguatg naziunal: 1938–1988) ha già lieu ina discussiun cun il president communal da Scuol. La suprastanza ha decidì da realisar la Scuntrada 88 il mais d'avust 1988 a Scuol.

11.1.11. Per la *Scuntrada 1991* en connex cun la CH-91 ha la suprastanza discutà preannunzias da las vischnancas da Mustér e da Laax. La decisiun è anc averta.

11.1.12. En discussiuns spezialas han ils collavuraturs regiunals realisà ina *statistica detagliada* da la situaziun linguistica en *tuttas vischnancas* dal territori rumantsch. En quest connex èn stadas pussaivlas differentas discussiuns cun exponents communals.

11.1.13. En connex cun la votaziun davart *l'iniziativa da cultura* ha la suprastanza animà las uniuns affiliadas da s'engaschar per in gea da princip per la cultura.

11.2. La *regenza grischuna* ha puttamess in catalog da dumondas conc. la legislaziun da linguas en il Grischun. La suprastanza ha, en-

semen cun la Walservereinigung e la Pro Grigioni Italiano, supplitgà la regenza da pudair avair invista en ils resultats da la consultaziun da 1981 conc. la lescha da linguas. Deplorablamain n'ha la regenza pudì aderir a quest giavisch. Las respostas al catalog da dumondas èn pendentes. La discussiun da la proposta da prof. Soliva per ina lescha da linguas n'è betg veginida cuntuada. La suprastanza giavischia in proceder cuminalivel cun la WV e la PGI e vuless sincronisar las discussiuns en il chantun cun la tractaziun da la moziun sin plau federal.

11.3. Ils contacts cun las *autoritads ecclesiasticas* e cun las Baselgias succedan surtut sur las uniuns regiunalas (contribuziuns per ediziuns ecclesiasticas) e sur ils collavuraturs regiunals. Il secretari ha salvà in referat en il decanat sursilvan davart la Baselgia ed il mantegniment dal linguatg.

11.4. *La Fundaziun Planta* e *la Fundaziun Retoromana* han retschet contribuziuns per la realisaziun dals curs da stad. Cun ina contribuziun speziala èn las materialias d'instrucziun, preparadas da la Fundaziun Planta per ses curs a Samedan, vegnidas sustegnidias. Questas materialias pon er far buns servetschs per ils curs d'assimilaziun en puter insumma. Cun exponents da la Fundaziun Retoromana ha la suprastanza discutà il project per in vocabulari pli voluminus rumantsch-franzos. Ina contribuziun da la LR per quest project n'è betg stada pussaivla per divers motivs (project be sursilvan, prioritads da la lavur rumantscha, cas da precedenza).

11.5. Vesair punct 8. chant e musica.

11.6. Exponents da las *uniuns rumantschas ordaifer il territori* èn vegnids envidads ad ina scuntrada d'infurmazion e discussiun il favrer 1986 a Turitg. Da quella discussiun è sa resultà, ch'ils Rumantschs ordaifer il territori vulan rinforzar ils contacts tranter las uniuns extraterritorialas, evtl. s'organisar e tgirar in barat d'experienschas. Il mument n'exista nagin giavisch dad esser integrà en ils gremis da la LR; ins quinta dentant cun infurmaziuns regularas davart ediziuns ed occurrentzas rumantschas e cun la collavuraziun da la Lia rumantscha per cuntanscher ina scuntrada annuala dad exponents da las uniuns rumantschas ordaifer il territori. La LR vegn documentada da las bleras uniuns extraterritorialas davart lur lavurs. Parsura e secretari han represchentà la LR a chaschun da la festa da 20 onns Uniun rumantscha da Sargans e conturn en il chastè da Sargans. Cun ils

Rumantschs a Genevra è sa dà in contact a chaschun d'ina occurrenza da l'Institut national de Genève, nua che Chasper Pult, Clau Solèr e Bernard Cathomas han salvà referats davart aspects dal rumantsch. – Il parsura è commember da la suprastanza da la Pro Raetia che cum-piglia er Rumantschs da la Bassa.

11.7. Il contact cun ils *distribuiders da texts* en il territori rumantsch (PTT, viafiers, bancas, segiranzas, distribuiders da victualias e raubas, biros da propaganda, e. a.) èn intensivs, surtut er sur ils collavuraturs regiunals. Numerus texts vegnan mess sistematicamain en rumantsch. Per l'emprima giada resguarda l'urari uffizial da las Viafiers federalas il rumantsch sper il tudestg, franzos, talian ed englais per tuttas indicaziuns e remartgas. Ils contacts cun interpresas da derasaziun naziunala pudessan anc vegnir intensivads e lur incumbensa da translaziun augmentada. Quai condiziunass dentant in biro da translaziun stabel tar la Lia rumantscha. In postulat da perseguitar l'onn 1987.

11.8. Ensemen cun la *Walservereinigung*, la *Pro Grigioni Italiano* e l'*archiv chantunal* s'engascha la LR en ina gruppera d'iniziativa per edir il terz tom da la «Mythologische Landeskunde» da Büchli. – Cun la Pro Grigioni è la dumonda dal rumantsch sco rom d'elecziun obligatori vegni discutà ed il parsura è sa participà a la radunanza generala. Ils contacts cun la Walservereinigung èn stads pli intensivs che l'ordinari pervia da las occurrenzas da «700 onns Gualsers en Valrain». Il parsura dals Gualsers ha referì a chaschun da la radunanza da delegad(a)s dal decembre. Las 2 uniuns da linguatg èn er vegnididas contactadas en connex cun las discussiuns davart la nova legislaziun da linguatg en il Grischun. Er en connex cun la CH-91 tschertga la LR la coordinaziun cun las ulteriuras gruppas linguisticas chantunala. – La LR è daventada commembra da l'Uniun per la promozion da la cultura grischuna.

11.9. Christian Joos represchenta la LR en la QUARTA LINGUA, Heidi Derungs-Brügger en la SOCIETAD SVIZRA PER MINORITADS. La Quarta Lingua sustegna la translaziun da l'ovra «ARS HELVETICA» en rumantsch. La Societad svizra per minoritads ha elavurà ina glista da referents e prevesa ina campagna d'infurmaziun davart las minoritads. Cun il FORUM HELVETICUM ha la LR tgirà contacts en connex cun la votaziun davart l'iniziativa federala da cultura ed il secretari è sa participà a las occurrenzas da questa organisaziun. La LR ha delegà ina gruppera da giuvens al seminari da Pasca da la

GIVENTETGNA DA LAS CUMINANZAS ETNICAS EUROPEAS (GCEE). Ina gruppda giuentetgna rumantscha è er sa participada al «Congres internacional de la llengua catelana» a Barcelona. Ruedi Bruderer è sa participà per incumbensa da la LR ad in congress da las GRUPPAS ETNICAS DALS PAJAIS LIMITROFS a Oberwart (A) ed a la radunanza generala da la UNIUN FEDERALISTICA DA LAS CUMINANZAS ETNICAS EUROPEAS (UFCE) a Klagenfurt (A). In represchentant rumantsch, Jon Domenic Parolini, è vegnì elegì president da la gruppda Giuentetgna da las cuminanzas etnicas europeas. La LR è vegnida envidada da sa participar a lavurs da la «European science foundation», ina organisaziun dal Cussegli d'Europa a Strassburg. La PRO HELVETIA ha concedì in sustegn considerabel per l'edizion da la Bibliografia retorumantscha, suenter ch'il Fond naziunal aveva refusà ina contribuzion. Parsura e secretari èn sa participads ad ina occurrenza da la FUNDAZIUN WALDEGG a Solothurn davart la CH-91. L'INSTITUT DA FEDERALISSEM a l'universitad da Friburg ha organisà in colloqui interdisciplinar davart il tema: «Valeurs culturelles des langues des minorités: le cas du rhétoromanche dans le canton des Grisons». Il secretari è stà preschent cun in coreferat. La SAB (gruppda lavur per la populaziun da muntagna) edescha ses fegl d'infurmaziun en rumantsch.

Conc. ils contacts cun minoritads ha l'UdG inoltrà il november la sequenta moziun:

La radunanza generala da l'Uniun dals Grischs, che ha già lieu ils 15 da novembre 1986 a S-chanf, propona a la radunanza da delegad(a)s da la Lia rumantscha dals 13 da decembre 1986 a Cuira d'aggiuntar in artitgel supplementar als Tschentaments LR cun la mira da tgirar e promover ils contacts cun autres minoritads linguisticas-culturalas e cun gruppas d'interess che s'occupan cun minoritads linguisticas-culturalas.

11.10. Anna-Alice Dazzi e Manfred Gross han represchentà la Rumantschia al «Convegno Internazionale di Studi in omaggio a Giuseppe Marchetti» a Udine. Ulteriurs contacts cun ils *Ladins ordaifer il Grischun* e cun ils *Furlans* cf. rapport dal collavuratur per il territori ladin. A la «Fieste del popul furlan pal mond» a Nossadunnaun (Einsiedeln) ha Ambros Sonder represchentà la Rumantschia.

12. Persunal, organisaziun, finanzas, administraziun

12.1. Persunal

La *glista dal persunal stabel*, engaschà tar la Lia rumantscha chattais Vus sin pagina 56/57 «Centrala da la Lia rumantscha». Engraziar spezialmain vulessan nus a Toni Kaiser ed a Lydia Lombris per lur lavur. Els han bandunà la Lia rumantscha suenter in engaschament da 4 onns.

Sco *nov(a)s collavuratur(a)s* ha la suprastanza elegì:

- Gabi Andri, mussadra en la scolina ladina (per l'onn da scolina 1986/87);
- Erwin Ardüser, post d'ediziuns, chant e. a. incumbensas;
- Manfred Gross, post d'infurmaziun e documentaziun;
- Arnold Häny, emprendist da biro.

Era l'onn 1986 han *lavurà temporemain* different(a)s student(a)s/ scolar(a)s en ils divers ressorts da la Lia rumantscha: Jachen Andry (curs rg, Zuoz), Hercli Bundi, Bruno Cathomen, Hans Peter Janett, Patricia Jegher, Claudia Cadruvi, Blandina Quinter, Anita Mazzetta, Miriam Sossai ed Ursina Saluz. Irena Cathomen ed Annalis Wasescha (scolaras a la scola da commerzi a Cuira) han fatg in praticum da biro da mintgamai 4 emnas en il secretariat LR.

Las suandardas persunas han lavurà (ordaifer la Chasa rumantscha) per incumbensa da la Lia rumantscha:

- Ines Gartmann (temp cumplain) vi dal Vocabulari administrativ-giuridic e vi da la bibliografia retorumantscha.
- Annemieke Buob (parzialmain) davent dal 1. da fanadur 1986 vi dal Mussavia dramatic III e sco represchentanta da la LR en diversas uniuns e societads da teater.
- Ursulina Cathomen-Monn (parzialmain) davent dal mais d'avust 1986 incumbensas da translaziun.
- Dumeng Secchi davent dal mais d'october 1986 vi da la translaziun dals toms ARS HELVETICA.

12.2. Finanzas

Il svilup e la dimensiun pli gronda da la LR han pretendì tscherdas mesiras en la contabilitad. 1986 è quella veginida fatga sin in computer. Quest sistem pussibilitescha la survista necessaria dal quint da manaschi durant l'onn current. Er per la contabilitad da pajas han ins pudì trair a niz l'EED (elavuraziun electronica da datas).

Tut ils detagls concernent las finanzas da la LR èn documentads en il quint da manaschi ed en la bilantscha (cf. pag. 94).

Engraziar spezialmain vulessan nus per la *donaziun* da fr. 25 000.– da *dunna Giovannina Bazzi-Mengiardi*, barmierta. Quest import è vegnì integrà en la bilantscha sco donaziun cun il num da la donatura.

Sco previs en il preventiv è la Bibliografia retorumantscha vegnida sustegnida cun imports pli gronds dal *chantun Grischun* e da la *Pro Helvetia* (mintgamai la summa da fr. 20 000.–). Il *Legat Cadonau* per il rumantsch sursilvan ha contribuì a differentas ediziuns da la LR cun sustegns da total fr. 5 000.–. Engraziar vulessan nus er per las donaziuns fatgas en pia memoria e per singulas donaziuns da personas che giavischan da betg vegnir numnadas.

Contribuziuns spezialas – ultra da quellas a las uniuns regiunalas – èn vegnididas concedidas a:

- Chor viril Mustér: «Saltar dils morts»
- Chor mischedau Surselva: contribuziun da start
- Chor viril Lucerna: cronica giubilara
- Uniun dramatica Rabius: represchentaziun giubilara
- Palc ladin: «Menascharia da vaider»
- Classa seminari da mussadras: teater: «A maisa na vegn betg discurri»
- Scuntrada e formaziun Surselva: curs d'assimilaziun e scolaziun da creschid(a)s
- Scuntrada e furmaziun ladina: curs d'assimilaziun e scolaziun da creschid(a)s
- Gruppa da lavur per l'ediziun dal 3. tom: Büchli, Myth. Landeskunde
- Informaticum: ediziun svizra per infurmaziun a las scolas
- Festival da la musica rumantscha a Mustér
- Biblioteca populara grischuna
- Acziun da rumantschaziun a Glion
- Festa svizra da costums a Genevra: inscripziun
- Preschientscha Ex 86 (exposiziun da mastergn a Mustér)
- ILHGA (exposiziun a Glion)
- COBIS (centro per la ricerca e l'applicazione dell'informatica nelle science umane): 1 assegn da participaziun

- Cuminanza da mussadras rumantschas
- La PUNT RUMANTSCHA (project Brücken/Ponts/Ponti/Punts en vista a la CH-91)
- A numerus adressats per rumantschaziuns.

12.3. Concernent la *vendita da cudeschs* cf. cifra 10.6. In'acziun speziala da vendita è stada la derasaziun d'in fegl sgulant dubel sco glista da tut las ediziuns novas. Quest fegl è vegnì aggiuntà a las gasettas rumantschas (november 1986) e ha influenzà considerablamain la vendita.

* * *

Ina nova incumbensa daventa la *collavuraziun da la LR cun ils organisaturs da la CH-91*. La suprastanza ha sa laschè infurmar e vul collavurar cun la grappa da lavour chantunala per preschentar en la CH-91 il rumantsch sco ina da las quatter linguis naziunalas e sco in dals linguatgs dal chantun Grischun triling.

Collavuraturs regiunals

1. Intschess da la Romania

Uniuns affiliadas

Frequentau tuttas 8 radunonzas culla suprastanza dalla Romania.

Collaboraturs regiunals

- Frequentau tuttas sesidas meinsilas en Casa Romontscha.
- Segidau cun Scuntrada e formaziun Surselva ed encuirir persunas pils cuors d'assimilaziun a: Tujetsch, Mustér, Trun, Lumnezia.
- Stretgs contacts cun las autoritads communalas da: Tujetsch, Mustér, Medel, Sumvitg, Trun, Breil, Glion, Laax, Lumnezia.

Scolaziun e formaziun

- Contacts cullas scolinas da: Mustér, Rabius e Trun.
- Animaziun a Glion per crear scolas romontschas e persequitau il menaschi da scola.

- Mantenu il contact individual cun ils scolasts da tuttas vischnauncas. Els segidan dapertut cun mei.

Assimilaziun

- Dau uras da romontsch en cass specials.
- Preparaziuns per cuors da conversaziun a Mustér e Glion.
- Animau en quei senn a Mustér e Rabius.
- Organisau a Trun ensemen cun la cumissiun culturala ina sentupaada cun immigrati da tuts lungatgs e discussiunau problems dall'assimilaziun.

Romontsch grischun

Coordinau ed intermediau translaziuns en rg.

Survetsch da lungatg, documentaziun e translazion, romantschaziuns

- Intermediau neologissem sils secturs: mazlaria, victualias, scrinaria, stagnaria e garascha.
- En Surselva regia grond basegns per in survetsch da translaziun egl idiom. Biaras translaziuns fa il Post da lungatg per mei. Mia lavur ei intermediaziun. Jeu translateschel regularmein (mintga jamna) il Fegl sgulont dil Coop e biaras caussas pli pintgas per firmas e privats.
- Inscriptiuns: Terminau romantschaziun a Sumvitg. Promoviu romantschaziuns a: Breil, Mustér, Medel, Glion, Lumnezia, Rueun.

Teater romontsch

Discurriu cun gruppas da teater a: Trun, Rabius, Mustér, Rueras, Medel, Breil, Glion ed intermediau agid dil Post da teater dalla LR.

Cant e musica

En general: Bia contacts cun dirigents, intermediau ni dau canzuns. Scret rapports. Cooperau culla gruppa pil cudisch da cant pil scalem ault inoltrond atgnas canzuns. Organisau ensemen cull'Uniun ceciliana dalla Cadi ina sera per cant liturgic romontsch a Trun.

Contacts

Pliras sentupadas cun commembers della Regenza e contacts telefonics ed a scret cul directur della Canzlia cantunala. Sentupada cun sgr. Margadant dalla polizia per inscriptiuns romontschas sin via. Differentas sentupadas culs exponents dil Coop, Denner,

VOLG e correspondenzas cun USEGO per contonscher romontschaiziuns.

Referats: Uniun Romontscha a Berna e per pliras scolas dalla bassa che han passantau lur vacanzas en Surselva.

2. Intschess da l'UdG

Ils rapports mensils garantischan ed intensiveschan il contact da la regiun cun la Lia Rumantscha.

La collavuraziun interregiunala pudess esser plü intensiva. La relaziun tanter ils collavuratuors es nempe zuond buna.

Scoula

- Scoulinas: cuors da rumantsch e da cultura rumantscha per las las muossadras ladinas (8-11-86 a Zuoz) – gnarà repeti. Bun esit.
 - Prescoulinas: trattativas cul servezzan psicologic scolastic. Intimà da far cuors da rumantsch per mammas chi han scolarins – cun success a Scuol – cumanzamaint eir in Engiadin’Ota. (Sta insè – seguond ledscha scolastica – illa cumpetenza dals cussagls da scoula chi pon eir gurbir sustegn finanzial dal Chantun.)
 - La cumpetenza conc. scoulas es pro l’inspectorat da scoula. L’inspector Gustin am clama per üna o l’otra visita in scoula (per eruir la cumpetenza in rumantsch dals scolars).
- La cumischiun «Scoula bilingua» chi vulaiva tour per mans quist problem es gnüda dischaviada da la CGL.
- Rumantsch in scoula da San Murezzan: conferenza culs organs da scoula e cun la magistraglia. La cumischiun statta stipulada in quella occasiun nun es amo entrada in acziun.
 - Scoula commerciala: miss lezchas d’examen final per las vendadoras e pels commerciants. Examinatur/expert.

Scoulaziun da creschiüts (SFL)

- 4 tschantadas da la suprastanza SFL per programmar e bütschetтар. L’actività resulta our da la publicaziun dals cuors (föglis volants e pressa) e da lur frequentaziun.
- Regard cuors d’assimilaziun n’haja sforzà la traducziun dal cuors da rg, per avair a la fin dals quints ün manual chi’d es adattà per scumpartir ils cuors.

- A la radunanza dals cuvis dals 3-9-86 n'haja preschanta il cuors da rg per l'evaluaziun. Davo quai surdat la traducziun. Eir n'haja intimà als cuvis da publichar cuors. Implü n'haja adüna darcheu miss a disposiziun material d'instrucziun.

Contact direct culs cumüns

Cur ch'eu n'ha impalmà ils formulars da la STATISTICA sül lö n'haja gnü contacts directs culs cumüns. In quist' occasiun n'haja eir gnü aboccamaints cun plüs presidents e suprastants cumünlars e tils giavüschà da'm laschar gnir a pled in lur cumün – sainza success. (Eu nu dubitesch, cha'l cuors da rumantsch per chanzlists farà ün bun effet in quista direcziun.)

Rumantschaziuns

La gruppa da lavur per rumantschaziuns es darcheu dvantada activa. Eu sun preschaint a lur reuniuns e persunalmaing intimescha ingio ch'eu sa e po da resguardar il rumantsch.

Contacts

Eu n'ha interlaschè dad ir giò'l Friul e giò las Dolomitas pro'l s Ladins cumbain ch'eu d'eira invidà (manguel da temp e da finanzas). Ils contacts persunals sun però fich buns. Organisà il stupend concert dals Ladins da las Dolomitas a Scuol (9-8-86) per consolidar ils contacts tanter nus Rumantschs e'l s Ladins.

Activitats da tuot gener

- Ediziuns: Proverbis da l'Engiadina e da la Val Müstair (Lössi). 5 cudeschs d'uffants. Gündà pro l'ediziun da: «Asterix, il legiunari»; «cassetta cun chanzunettas rumantschas» – preschantaun da las publicaziuns.
- Teater: Cuors da teater per gruppas e singuls cun Claudia Carigiet a Zernez (3-9-86). Intimaziun constanta da giovar a teater. Fundaziun dal Palc Ladin (teater ambulant) e stretta collavuraziun. 9 rapreschantauns da «La menascharia da vaider» – a Zernez, Sa. Maria, Scuol (2x), Sent, Cuoira, Samedan (2x), Zuoz.
- Bibliotecas popularas: reuniun annuala dals manaders da las bibliotecas popularas dal territori ladin. Contacts cun la BAJ. Manà la reuniun dals interessents per bilbiotecas popularas. Referat dal bibliotecar chantunal (16-4-86).
- Cusgliader in dumandas da cultura in general: collavuraziun culs Amis d'art d'EB, visita d'exposiziuns e da concerts.

- Audienzas a mediums da massa: schurnalists, coll. da radio e televisiun.
- Center da documentaziun e scoulaziun a Zernez: cumplettaziun da la biblioteca.

3. Intschess da la Renania

Scolaziun da creschid(a)s

- gidà da fundar la Scuntrada e Formaziun Surselva, surprendì l'uffizi d'actuar da tala;
- organisà curs (2 curs da rumantsch; 5 curs d'assimilaziun; 1 curs da poesias; sairas da discussiun) da la scolaziun da creschids en Sutselva, procurà per manaders, fatg la propaganda per quels curs;
- en il rom da la scolaziun da creschids han be pudiè vegnir realisads 4 curs d'assimilaziun, 1 curs da rumantsch per Rumantschs e 2 referats.

Assimilaziun

- instradà curs per geniturs cun uffants da scoletta; il curs per «mumma ed affon» a Trin;
- gidà a preparar ed exequir «l'acziun da Glion» che è da caracter assimilativ;
- tgirà il contact cun ils manaders da curs d'assimilaziun en Sutselva, fatg part d'ina tala sentupada en Surselva;
- dà curs d'assimilaziun a Flem e Sagogn;
- dà 1 curs da conversaziun a Flem.

Rumantschaziuns

- fatg part da la cumissiun «fatscha da noss vitgs» che promova la rumantschaziun en Sut- e Surselva;
- intimà privats e fatschentas en Sutselva da midar lur inscripziuns en rumantsch, fatg in'acziun da vender tavlas cun inscripziuns correspondentes rumantschas (senza success);
- intimà las vischnancas da la Muntogna da Schons da midar lur denominaziun uffiziala en rumantsch (pauc success).

Vendita da cudeschs

- organisà ed exequì la vendita dal 2. tom da las ovras da Flurin Darms en l'entira Surselva;
- organisà venditas da cudeschs en Val Schons ed a Tusaun.

Ediziuns

- procurà per l'ediziun da 2 cassetas cun istorgettias sutsilvanas en collavuraziun cun la LR;
- procurà per l'ediziun cuminaivla cun Romania, URS ed UdG dal cudesch d'uffants «Cheu sun jeu da casa» / «Qua sund jou da tgea», coordinà ils contacts tranter las uniuns e la chasa editura Ravensburger;
- curregì 2 OSUs sutsilvans.

Translaziuns

- fatg diversas translaziuns per la Pùnt / Casa Paterna, per fatschentas e privats;
- translatà il text dal cudesch d'uffants «Cheu sun jeu da casa» en la versiun sutsilvana e sursilvana;
- translatà ed adattà teaters en sutsilvan («Ina famiglia spir variaziun» e «La vanàn da Brunz»).

Concerts, teaters

- organisà in concert da trubadurs rumantschs a Donat (pitschen success);
- inscenà il teater «La vanàn da Brunz» cun la giuventetgna da Donat;
- visità divers teaters rumantschs en Surselva.

Casa Paterna / La Pùnt

- collavurà cun la cumissiun La Pùnt;
- rapportà en La Pùnt / Casa Paterna davart fatgs che stattan en connex cun la promozion dal rumantsch;
- fatg la redaczion da vacanzas da la Casa Paterna / La Pùnt;
- animà las vischnancas da la Muntogna da Schons da numnar la CP/LP sco lur fegl uffizial.

Contacts

- contacts cun tuttas vischnancas dal territori renanian en connex cun la statistica;
- contact cun tut ils presidents communals da la Muntogna da Schons;
- contacts regulars cun Carli Scherrer da la Romania;
- promovì il contact tranter las mussadras da la Sutselva, tschertgà material per ellas, procurà ina translaziun da chanzunettas;
- contacts cun uniuns culturalas sutsilvanas;
- collavuraziun regulara cun il Comité Romontsch da Flem.

4. Intschess da l'URS

Igl onn 1986 è sto caracteriso dalla cuntuaziun dallas labours instradadas.

Barats da scolars

Per activar igls barats tranter las regiungs linguisticas svizras e grischunas scu er per barats interrumantschs è nia organiso a Casti ena dieta d'infurmaziun per igls barats da giuvenils. Anvidos èn stos igls scolasts secundars e reals, igls rectours dallas scolas medias, inspectours da scola, igl represchitant digls Gualsers e dalla PGI scu er la pressa. 20 scolasts digl antier cantun èn sa participos alla dieta. La LR duess funcziunar scu post da coordinaziun. En barat tranter Nagiadegna e Surses è sto sen buna veia n'è pero betg nia realiso gio igl 1986.

La translaziun digls formulars d'annunztga, projects e rapports finals èn procuros ainten tots treis lungatgs ufficials grischuns.

Scolaziun da carschias

Surmeir na furma betg en'organisaziun independenta dalla Scuntrada e furmaziun scu la Nagiadegna e Surselva.

L'organisaziun surdada agl collaboratour na cuntainta betg ed ena restructuraziun è inevitabla.

Igl onn 1986 on già li igls suandonts curs:

- Canzungs e versets per unfants cun Daniela Ulber a Tinizong (10 part.).
- Curs per dirigents cun Claudio Steier a Savognin (6 part.).
- Antagler an lenn I + II cun Elmar Holzner a Casti e Cunter (13 part.).
- Instrucziun civica I + II cun H. Derungs a Savognin (17 part.).
- Steilas da strom cun Reto Capeder a Salouf (16 part.).
- Egipta tranter igl avigneir e passo cun dr. Erica Lozza a Sur (25 part.).

Curs d'assimilaziun

- An ena scuntrada cun 8 scolasts da lungatg igl settember vainsa discuto digls meds d'instrucziun. Igl resultat è sto cler ed evident: nous stuagn aveir en med d'instrucziun nov. Pina Augustin ò surpiglia la translaziun digl curs an rg da prof. Gieri Menzli.

- Igl onn 1986 on gia li 11 curs da lungatg cun total 57 part. a Savognin, Lantsch, Sur, Casti e Riom.
- Per la conversaziun rumantscha an gruppas am ègl betg reuschia da stgaffeir anc otras dasper las existentes a Savognin, Sur/Mulegns/Murmarera e Brinzauls. Las manadras da chellas gruppas èn las mademas scu igl onn 1985. Contacts on gia li a Tinizong, Riom, Casti ed Alvagni.

Teater

Siva da differents onns è puspe nia preschanto en teater rumantsch a Lantsch. Sot la reschia da Mario Simeon è nia preschanto la "steiva da filar", las "mintinedas" ed igl gi umoristic "Igl battung". Nous vagn fatg translaziuns da teater per las gruppas da Savognin, Riom, Tinizong e Salouf.

Preschantonos èn nias igls suandonts teaters:

- a Salouf: En spusalezi per forza (Uniung da giuventetna);
- a Salouf: En tema delicat, sketch (Uniung da donnas);
- a Riom: Igl tat ò mostgas da miridar (Chor viril);
- a Savognin: La ghera dallas gaglignas (Chor viril e Musica instr.).

Cant e musica

An noss biro vainsa ordino e registro bleras canzungs rumantschas. Igl collaboratour ò gia l'incumbensa da rimnar canzungs popularas ed otras per l'ediziun d'en codesch da canzungs da cumpagneia. Ediziun 1987.

Vendita da codeschs

Per sa sagonda geda vainsa vandia codeschs dalla LR ed URS an mintga vischnanca surmirana scu er alla 2. fiera da stad a Savognin, en importo da radond frs. 4 000.–.

Nous vagn vandia codeschs e cassettes er da noss biro anor per radond frs. 10 000.–. An la gronda part dallas buteias surmiranas ins pò er comprar cartas da gratulaziuns ed otras. Sur igl collaboratour vo er l'antiera organisaziun e la propaganda per igls codeschs.

Cumparias èn chest onn sper las periodicas las sequentas ediziuns: S. Nicolo; Cò sung ia da tgesa; Kajak e 2 carnets OSL.

Rumantschaziuns

L'acziun per la rumantschaziun è cuntuada a Lantsch, noua tgi

speragn da terminar igl 1987. Sper Lantsch vainsa er fatg pitschnas midadas ainten otras vischnancas. Igls cumegns da Stierva, Riom-Parsonz e Salouf on ratratg tavlas da traffic e documento uscheia lour senn da responsabladad. Igls contacts digls collaboratours cun las interpresas Usego/Coop/Volg e Calanda Bräu n'on betg purto igl ampurmess. En amprem sforz per publitgier an rumantsch er aint igl figl ufficial grischun ans è reuschia cun igl architect Tona Guetg ed ena publicaziun digl cumegn da Salouf.

Lavours da biro / translaziuns

- translaziuns per figls sgulonts da differents affars
- circulara per la cassa da malsangs Surses
- startetgs dall'Uniung sportiva Surses
- scola da musica Grischun central
- dumonda da biagier per igl cumegn da Savognin
- lavours an connex cun en codesch da canzungs
- lavours extraordinarias per l'URS.

Chegl è angal en pêr exaimpels dalla gronda labour tg'ins stò liquidar ainten biro uscheia tg'ins catta betg adegna la veia tar la populaziun.

Noss defuncts

En il decurs da l'onn da rapport ans han pliras prominentas personalitads dal moviment rumantsch bandunà per adina. Nus ans regurdain en pia memorgia da personalitads ch'èn s'engaschadas cun persvaziun ed anim, ch'han enritgi noss stgazi cultural cun lur ovras e ch'han dà impuls decisivs per la lavour rumantscha.

Ch'els repaussian en pasch.

Eduard Montalta	1907–1986
Marc Devonas	1912–1986
Toni Halter	1914–1986
Armon Planta	1917–1986
Jon Cuorad	1917–1986

Organs da la LR

1. Radunanza da delegad(a)s

sa cumpona da delegadas e delegads da las uniuns affiliadas a
la LIA RUMANTSCHA (60 del.) e da
12 personas da cussegli/suprastanza LR (total: 72 vuschs)

Societad Retorumantscha (5 del.)

Jachen Curdin Arquint, Cuira
Alexi Decurtins, Cuira
Cristian Joos, Cuira
Chasper Pult, Cuira
Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz

suppleants:
Gion Gaudenz, Puntraschigna
Gion Arthur Manetsch, Domat

Romania (18 del.)

Giusep G. Decurtins, Cuira/Trun
Claudia Gienal, Glion
Sur Gion Martin Pelican, Sagogn
Marietta Tuor, Rabius
Norbert Berther, Cuira/Rueras
Martin Cabalzar, Cumbel
Nicolaus Caduff, Vella
Arnold Spescha, Cuira
Richard Cavigelli, Cuira/Glion
Giusep Decurtins, Cuira/Trun
Norbert Deplazes, Surrein
Marcus Flury, Danis
Ervin Gienal, Sumvitg
Toni Muoth, Razén
Duri Pelican, Lumbrein
Pieder Simeon, Trun
Gion Battesta Spescha, Danis
Isidor Winzap, Cuira

suppleants:
Pieder Caduff, Valgronda
Adolf Hosang, Curaglia
Duri Sulser, Domat
Marino Tschuor, Laax
Gion Antoni Derungs, Cuira
Aluis Caduff, Falera
Ines Camathias, Sagogn
Rest Luis Deplazes, Rabius
Aurelio Casanova, Glion

Uniun dals Grischs (14 del.)

Stecher Jos. Thomas, Tarasp
 Gordon Anita, Silvaplana
 Pitsch Valentin, Müstair
 Vital Ulrica, Scuol
 Bott Renata, Tschierv
 Klainguti Göri, S-chanf
 Stupan Clara, Samedan
 Depeder Jon, Sa. Maria
 Walther Philipp, Champfèr
 Arquint Romedi, Chapella
 Pult Clot, Guarda
 Klainguti Irma, Zuoz
 Mayer Ernesta, Ardez
 Manatschal Jon, Samedan
 + 1 mandat

suppleants:
 Filli Gion, Zernez
 Gritti Andri, Sent
 Dazzi Daniela, San Murezzan
 Falett Rico, Sent
 Bruderer Ruedi, Scuol
 Vital Jon Duri, Ardez
 Cuonz Gion, Zernez
 Eggler Irma, Lavin
 Parolini J. Duri, Scuol
 Grass-Vital Olivia, Zernez

Renania (7 del.)

Plasch Barandun, Veulden
 Martin Cantieni, Donat
 Bernard Demarmels, Andeer
 Giorgina Schaller, Donat
 Jacob Pfister, Luven
 Gion Item, Panaduz
 + 1 mandat

suppleants:
 Barla Candrian, Cuira
 Crist Casper Dolf, Vargistagn
 Peter Janki, Vuorz
 Vroni Minarik, Flem
 Anna Nicca, Donat
 Felix Pfister, Domat

Uniung rumantscha da Surmeir (6 del.)

Stefan Demarmels, Salouf
 Giatgen Schmid, Riom
 Tona Collet, Riom
 Violanta Spinas, Tinizong/Lai
 Rudi Netzer, Savognin
 + 1 mandat

Uniun da scripturs rumantschs (5 del.)

Dumeni Capeder, Lucerna
 Flurin Caviezel, Cuira
 Tista Murk, Trun
 Rut Plouda, Ftan
 + 1 mandat

Cuminanza rumantscha da radio e televisiun (5 del.)

Christian Fanzun, Cuira
Remi Capeder, Casti
Hans Janjöri, Cuira
Peider Ratti, Cuira
Chasper Stupan, Cuira

Ils suppleants dils delegai
vegnan numnai da cass tier
cass.

2. Presidents da las societads affiliadas

Romania	Gion T. Deplazes, Domat
UdG	Ottavio Clavuot, Samedan
Renania	Luzi Battaglia, Trin
URS	Gion Pol Simeon, Cuira
SRR	Gion Deplazes, Cuira
USR	Toni Berther, Cuira
CRR	Fidel Caviezel, Cuira

3. Suprastanza

Parsura	Toni Cantieni, Lai
Viceparsura	Sep Item, Cuira/Flem
Assessurs	Giusep Capaul, Mustér Jon Nuotclà, Cuira Faust Signorell, Valbella
Suppleants	Giovannina Brunold, Samedan Cristian Joos, Cuira Remi Capeder, Casti Arnold Spescha, Cuira

Ils presidents da las societads affiliadas furman ensemens cun la suprastanza il cussegl da la *Lia rumantscha*.

4. Revisurat

Revisurs	Augustin Cathomen, Breil Paul Michael, Cuira Romano Plaz, Savognin
Suppleants	Valentin Derungs, Glion Otto Vital, Cuira

5. Cumissiuns, gruppas da lavur e gremis spezials

Cumissiun da neologissem

Alexi Decurtins, Cuira
Jon Clopath, Trin
Felix Giger, Cuira
Oscar Peer, Cuira
Faust Signorell, Valbella

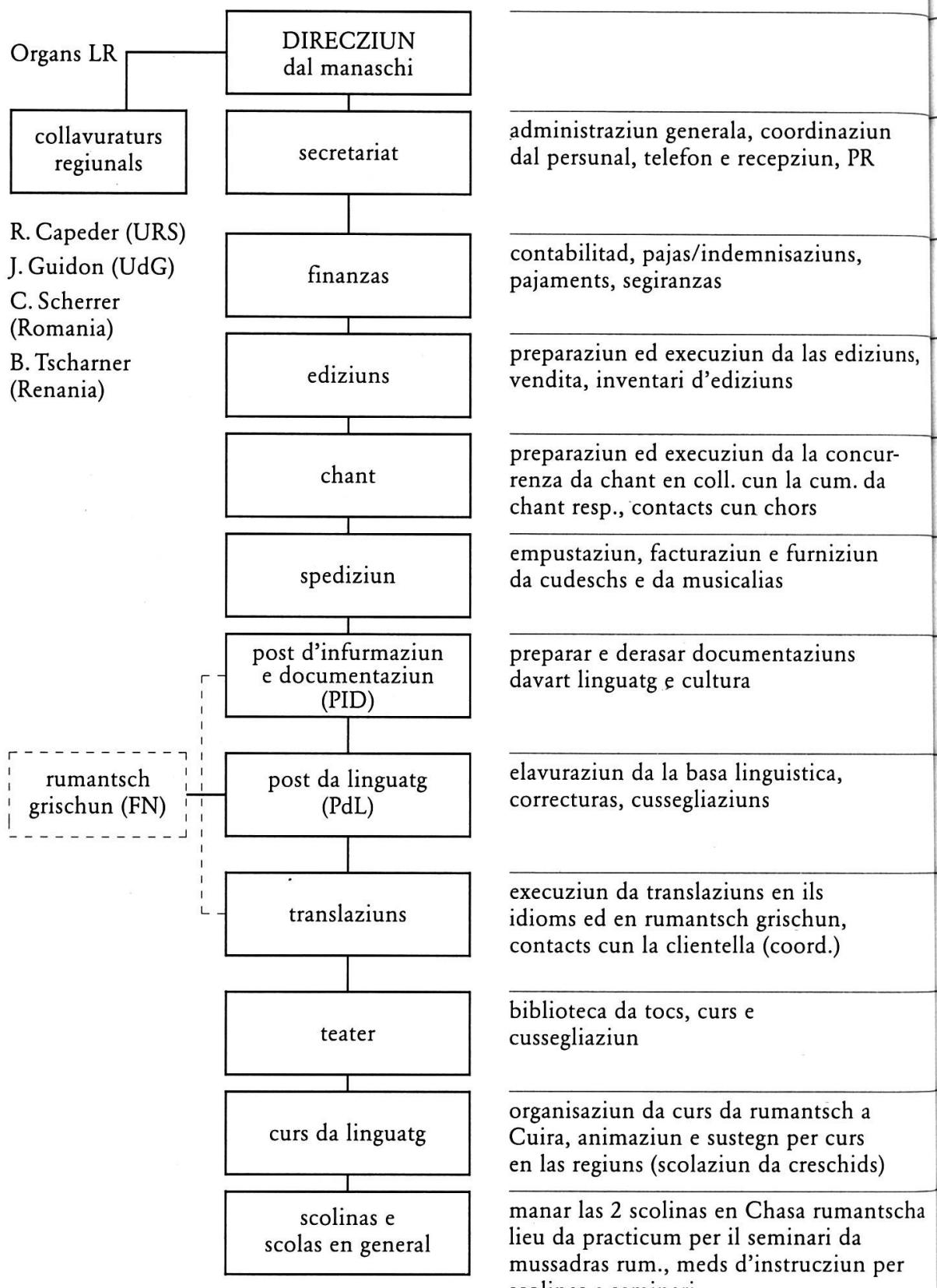
Cumissiun da chant

Ernst Bromeis, Ardez
Albert Gaudenz, Zuoz
Giusep Huonder, Mustér
Rudi Netzer, Savognin
Marcus Zarn, Landquart

Cumissiun d'edizion dals carnets OSL

Surselva	Augustin Manetsch, president, Mustér
Surmeir	Linard Candreia, Casti / Domenica Steier
Sutselva	Cristian Joos, Cuira
Engiadina	Rut Plouda-Stecher, Ftan
LR	Rita Uffer

6. Centrala da la Lia rumantscha a Cuira (posts)

(persunas) *Lia rumantscha – centrala (1986)*

Direcziun: dr. Bernard Cathomas, Cuira/Breil
 Substituta: Rita Uffer, Cuira/Savognin

Manadra: Rita Uffer, Cuira/Savognin
 Collavuratur: Beat Jenal, Cuira/Alvagni (7/86) / Lydia Lombris (-4/86)
 Emprendistas: Jeanette Demont, Cuira/Breil; Giuanna Derungs, Cuira/
 Rabius; Mengia Caspar, Cuira/Riom

Manadra: Barbla Buchli, Cuira/Sent (80%)

Manader: Toni Kaiser, Cuira/Zuoz (-11/86)
 Collavuratura: Barblina Ruinatscha, Cuira/Fuldera (1/2 plazza)

Manader: Toni Kaiser, Cuira/Zuoz (-11/86)

Manadra: Olga Merlo, Cuira/Breil (1/2 plazza)

Manader (PID): lic. fil. Manfred Gross, Cuira/Fuldera (8/86)

Manader (PdL): dr. Georges Darms, Cuira/Ruschein (1/2 plazza)

Rumantsch grischun (FN) (PRG)

Manader: dr. Georges Darms, Cuira/Ruschein (1/2 plazza)
 Assistenta: lic. fil. Anna-Alice Dazzi, Cuira/Samedan
 Collavuratur(a)s: Manfred Gross, Cuira/Fulder (1/2 plazza) (-7/86)
 René Spescha, Igis/Mustér (-8/86)
 Claudia Maissen, Cuira/Glion (9/86)

Coordinaziun (tr.): Rita Uffer, Cuira/Savognin

Translaturas: Ladina Parli, Cuira/San Murezzan, (-5/86)
 Annalis Schaniel, Domat/Tinizong (1/2 plazza)

Coordinaziun: Beat Jenal, Cuira/Alvagni (8/86)

Collavuraturas: Annemieke Buob, La Punt (parz.)
 Claudia Carigiet, Cuira (parz.)

Coordinaziun: Secretariat/collavuraturs regionalis

Mussadras: Dorina Item, Cuira/Flem
 Andreetta Nogler, Cuira/Ramosch (-6/86)
 Gabi Andri, Cuira/Smedan (8/86)

Transport: Heinrich Bär, Cuira

Cumissiun da redacziun «Bibliografia retorumantscha»

Jachen Curdin Arquint, parsura, Cuira
Norbert Berther, Cuira
Ines Gartmann, Domat
Christoph Jörg, Domat
Sur Giusep Pelican, Cuira
Gieri Ragaz, Cuira
Isidor Winzap, Cuira
Bernard Cathomas, LR

Cuminanza da mussadras rumantschas (CMR)

Presidenta	Mirta Hartmann, Silvaplauna
Vicepresidenta	Heidi Myrsep, Zuoz
Actuara	Daniela Nay, Domat
Cassiera	Babigna Netzer, Savognin
Revisuras	Daniela Farrer, Stierva
	Barbara Rapp, Laax
Assessura	Gabi Erni, Donat

Redacziun «Scoletta/Scoulina»

Chauredactura	Dorina Item, Cuira
Conredacturas	Dorli Biert, Scuol
	Dora Cavelti, Schluein
	Gabi Erni, Trin
	Daniela Farrer, Stierva
	Mirta Hartmann, Silvaplauna
	Babigna Netzer, Savognin

Conferenza dals scolasts da rumantsch en las scolas medias

Manader: Curdin Jeitziner, Mustér

Cussegli da la Fundaziun Chasa Rumantscha

Parsura	Bernard Cathomas, repr. LR, Cuira
Viceparsura	Toni Halter, repr. Legat Cadonau, Vella
Actuar	Toni Berther, repr. Romania, Cuira
Cassier	Remi Capeder, repr. URS, Cuira
Assessurs	Toni Cantieni, repr. LR, Lai Cristian Caduff, repr. Renania, Castrisch Reto Florin, repr. SRR, Cuira Jon Nuotclà, repr. LR Padruot Signorell, repr. UdG, Cuira Domenic Signorell, Cuira Clau Defuns, Trun/Cuira
Revisurs	

*Gruppa d'accompagnament
«Istorgia da la litteratura rumantscha» da Gion Deplazes*

Jachen Curdin Arquint, Cuira
Faust Signorell, Valbella
Arnold Spescha, Cuira
Bernard Cathomas, LR

Rapports da las uniuns affiliadas

Societad retorumantscha

Igl onn vargau ei stau in onn da raccolta suenter onns da laver preparativa.

Dicziunari Rumantsch Grischun

Igl onn vargau ha la SRR saviu publicar treis faszichels dil DRG, 105, 106 e 107 (H-I). Questa biala publicaziun porscha a nus gronda satisfacziun. Igl ei ina buna prestaziun che astga semiserar cun tgei auter dicziunari ch'igl ei ni era cun tuts ensemens.

Las Annalas

Il tom 99 ei cumparius per l'entschatta december, in annuari voluminus da 420 paginas, cumpriu 100 paginas Rapport annual dalla Liga Romontscha. Las Annalas cumpeglan ina part linguistica, ina historica ed ina litterara. Lu suondan las cronicas dalla LR e sias societads affiliadas.

Register dalla Crestomazia

Questa incumbensa che la SRR ha surpriu suenter ch'ils 14 toms dalla Crestomazia fuvan compari tier Octopus a Cuera han occupau ton la redacziun dil DRG sco la suprastonza andantamein igl onn passau, buc il davos pervia dalla finanziaziun. Il november han ils dus compilaturs Jon Mathieu e Peter Egloff saviu presentar lur ovra e la SRR ha mess ella en vendita, purtond tochen oz in grond deficit. Cun il register ei la Crestomazia da C. Decurtins finalmein alla fin suenter prest 100 onns.

Nies institut

Il pli impurtont per igl Institut dil DRG ei da cattar persunas qualificadas che anflan plascher e talien per ina laver cumineivla. Quei

resta era pil futur nossa mira. Giavischeivel fuss ei era da haver redacturs ord las differentas regiuns e dils differents idioms. Pigl avegnir sperein nus plinavon che nies persunal vegni discargaus empau dad incumbensas d'informazion cheutras che la Ligia Romontscha ha siu informant, mo era cheutras ch'il Cudisch da numis retic III, il Register dalla Crestomazia e la Bibliografia retoromontscha ein compari. Peisa e quitaui ein da render era vinavon alla infrastructura sco alla damonda dil diever dil computer. In studi da Gerold Giger per incumbensa dalla SRR ei entraus e sesanfla pil mument tier il FN che ha giavischau quella caussa e pér part era finanziau. Nus beneventein sch'il FN giavischa buca mo las retschercas, mobein s'occupeschan era cun las consequenzas.

Damondas persunalas

Sco successura da V. Stupan ch'ei sereratgs muort vegliadetgna ei dunna Anna-Alice Dazzi, lic. fil., entrada en la suprastonza.

Nossa suprastonza ha danovamein dau lubientscha a nies redactur Felix Giger da continuar cun sias lecziuns a Fribourg mintga 15 dis, quei per 4 semesters. Ella Cummissiun filologica ei prof. Konrad Huber sereratgs suenter biars onns d'intensiva lavur en nossa favur. La Cummissiun sut il presidi da prof. Ricarda Liver propona alla suprastonza dad augmentar la Cummissiun per in del e dad eleger dunna dr. S. Prader-Schucani e prof. dr. Hs. Stricker.

Questa stad, in di suenter ch'el fuva vegnius honoraus cul dr. h. c. dalla universitad da Berna, ha Armon Planta bandunau nus suenter greva malsogna per adina. Armon Planta era enconuschents sco poet liric, temius per sia satira, renconuschius per sia lingia grada e sco scrutatur archeologic, oravontut dils pass grischuns.

Jachen Armon Planta ei naschius 1917 a Susch, ha frequentau il seminari scolastic a Cuera, contonschiu la patenta da magister secundar a Turitg ed ei staus scolast secundar a S. Maria, Sent e Scuol. Muort sanadad ha el calau da dar scola avon temps ed ei s'occupaus tochen la mort intensivamein cun la scrutaziun e la poesia. El ei staus in um da cunscienzia publica ordvart sensibla che temeva buca da far paleis siu meini, era sche quel purtava ad el pli bia spinas che rosas. «I's sto obedir a Dieu dapü co als umans» ei stada sia devisa.

Cuort avon ch'igl onn mondi alla fin – ils 27 da december – ei nies preziau commember Toni Halter morts a Vella suenter greva mal-

sogna. Cun el vein nus piars il pli grond scribent lumnezian da tochen oz, ina petga per lungatg e cultura, il valent presentader dil DRG en la Gasetta Romontscha. Naschiuns ils 20 da november 1914 a Valata, carschius si a Surcuolm, ha el frequentau la scola claustral a Mustér ed il seminari da scolasts a Cuera, pli tard l'universitad da Fribourg, nua ch'el ha acquistau la patenta da scolast secundar.

El ei staus magister primar e secundar a Vella tochen sia pensiun. Lunsch sur nos cunfins eis el vegnius enconuschents sco scribent cun ses romans Culan da Crestaulta, Il cavalè della Greina, Caumsura, cun siu Diari suenter messa ni ses raquents Fein selvadi, ils giugs festivs Porclas e Glion, las duas ediziuns dallas Praulas e ton auter.

Toni Halter fuva in um fin, meditativ e cuntemplativ cun expri-miu dun musical ed estetic. Quei muossa sia ovra entira ed entratga. El untgescha caneras e canialas. Quei ch'el ha da dir ha fuorma digna e musicala, forsa in smiul abstracta e distanziada. El emprova cun success dad alzar nossa cultura rurala al scalem estetic ed artistic dalla baselgia da Pleif. Leu ha in grond pievel accumpignau el ils 30 da december a siu davos ruaus.

Nus lein mantener ils dus trapassai numnai sco era tuts auters commembers che han bandunau nus el decuors digl onn vargau en buna memoria.

Empau quitaus supplementars buca gest necessaris ha il FN caschunau cun semplamein strihar la paga da nossa cassiera senza discuorer cun nus. Nus savein bien grau a nossa Regenza sco al Cussegl grond ch'els han dau triev a nossa instanza e han augmentau il subsidi cantonal cun quei intent.

Per finir descha ei dad engraziar cordialmein alla suprastonza, al persunal digl Institut sco era a tut tgi ch'ei segidaus cun nus en ina moda ni l'autra duront igl onn vargau.

Gion Deplazes, parsura

Suprastonza SRR

President	Gion Deplazes, Cuira
Vicepresident	Jachen Curdin Arquint, Cuira
Cassiera	Genoveva Seger-Arquisch, Vaduz
Actuar	Cristian Joos, Cuira

Giachen G. Casaulta, Cuira	Gion Gaudenz, Puntraschigna
Cristian Collenberg, Cuira	Gion Arthur Manetsch, Domat
Flurin Darms, Domat	Jon Mathieu, Cuira
Anna-Alice Dazzi, Cuira	Chasper Pult, Pasqual
Jost Falett, Bever	Stefan Sonder, Cuira
Revisurs da quen	R. Capaul, Cuira; Ch. Stupan, Cuira
Redacziun DRG	A. Decurtins, Cuira; F. Giger, Cuira; C. Tomaschett, Cuira; K. Widmer, Cuira; B. Projer, Cuira
Redacziun Annalas	Cristian Collenberg, Cuira Gion Gaudenz, Puntraschigna

Romania

Igl onn suenter igl anniversari

Nus essan passai digl onn giubilar «2000 onns Retoromania» agl onn ordinari 1986, aschidadir dil firau al luverdi. Ei ha giu num se-metter alla lavur quotidiana da detagl ed empruar da realisar zatgei da quei ch'ei vegniu skizzau egl onn festiv.

Suprastanza e cussegl

La suprastanza ei seradunada a siat sedutas: a Sagogn, Rueun, Domat, Trun, Ladir, Surcuolm e Falera. Senza excepziuns ein ton nies representant ella suprastanza dalla Ligia Romontscha, dr. Giusep Capaul sco nies collaboratur regiunal, Carli Scherrer, stai presents. Davart tractandas e decisiuns impurontas ei vegniu rapportau ella Gasetta Romontscha ed el Radio Romontsch.

Il parsura ha priu part dallas duas sedutas dil cussegl dalla Ligia Romontscha e representau la Romania a caschun da pliras occurenzas el territori romanian.

A caschun da nossa seduta da suprastanza a Rueun havein nus elegiu ils collaboraturs subregiunals: per la Foppa Gion Cavelty, Schluein, per il Plaun René Bargetzi, Domat. Per la Lumnezia ei Duri

Pelican, Vrin, vegnius elegius gia gl'onn vargau. Ella Cadi ha nies collaboratur regiunal pliras persunas da contact.

L'emprema seduta dil cussegl dalla Romania, che cumpeglia ils suprastonts, il representant dalla Romania ella suprastonza dalla LR, il collaboratur regiunal ed ils collaboraturs subregiunals, ha giu liug ils 4 d'avrel 1986 a Domat. Sco hosp havein nus astgau beneventar il suppléant dil suprastont dalla Romania ella LR: dr. Arnold Spescha.

L'instituziun dils collaboraturs subregiunals ei secumprovada. Quels collaboraturs possibiliteschan in access pli direct ed in contact pli efficaci ellas subregions. Oravontut levgieschan els la lavur dil collaboratur regiunal. Els ingrondeschan las relaziuns cun la basa.

Romania e Renania

Las duas suprastonzas ein secunvegnidas d'organisar ina seduta communabla mo sch'ina tala s'imponi, quei ch'ei buca stau il cass. Ils parsuras han denton giu savens in bien contact in cun l'auter.

En connex cull'edizion dalla bibla ecumena ei previu d'organisar in'acziun communabla. Quella bibla ei aunc buca cumparida.

Igl uost ein ils parsuras e collaboraturs dallas duas uniuns s'entupai a Trin cul secretari dalla LR, dr. Bernard Cathomas, per dilucidar la damonda dil romontsch a Glion. L'emprema sentupada cun representants da Glion ei fixada pils 7 da november.

Renania e Romania han annunziau alla LR lur interess communabel da gidar d'organisar la «Scuntrada dil pievel romontsch dils 1991», essend che quella sespleiga en lur territori da tgira.

La Romania separticipescha era dall'edizion dil cudisch d'affons «Cheu sun jeu da casa», translataus da Bartholome Tscharner.

Ediziuns e seras litteraras

L'entschatta da fevrer 1986 cumpara il Nies Tschespet nr. 57, «Atras claus e clis» da Vic Hendry. Quell'ovra ei vegnida presentada ella pressa ed a caschun da duas seras d'auturs organisadas a Trun e Mustér en collaboraziun cullas cumissiuns culturalas localas.

L'entschatta da mars 1986 savein nus edir gia il tierz cudisch da Silvio Camenisch: «Smaledetta primavera». Quell'ovra ei stada el cen-

ter da nossa sera d'auturs a Tavanasa. Silvio Camenisch ha prelegiu, sin giavisch, aunc en plirs auters loghens. Quei demuossa igl interess per quei cudisch che ha anflau bun'accoglientscha oravontut tier la giuventetgna.

Era duront la perioda 1985/86 ein dus numers digl Ischi semestril cumpari: annada 70/nr. 25 (1985) ed annada 71/nr. 26 (1986).

Las casas edituras Desertina e Romania preparan actualmein l'edi-zun cumplessiva dall'ovra da nies scribent Toni Halter. Nus havevan previu la reediziun dil «Culan de Crestaulta» e Desertina quella dil «Cavalè della Greina». Sin giavisch dalla Ligia Romontscha e d'auters interessents havein nus contactau igl autur e – viu che quasi tuttas sias ovras ein exaustas – dumandau el da lubir in'ediziun da sia ovra entira. Suenter haver stuschau in tec ha el, che leva e vul nuota tschen-tar monuments a sesez, consentiu. Malgrad che quella decisiun ha giu per consequenza che nus havein stuiu desister ton dalla reediziun dil Culan, ch'era preparada, sco dalla nova ovra da Toni Halter, desti-nada pil Tschespet d'uonn, essan nus semess cun plascher vid las pre-parativas da quell'ediziun. Duront pliras sedutas e sentupadas havein nus discussiunau las numerosas damondas che sedattan en quei con-nex. Nus quintein da saver presentar igl emprem tom, il «Culan de Crestaulta», sil pli tard all'entschatta digl onn proxim.

Deplorablamein ei il buordi finanzial da nos organs ufficials quasi nunsurportabels. Nus vegnin a stuer alzar danovamein il prezi da Nies Tschespet. Pli gronds quitaus caschuna igl Ischi semestril ch'ei a nies manegiar interessants e redigius bein. La vendita ei memia pintga. Per intervegnir co il cumprader vesa nos organs ufficials essan nus s'entupai a Laax cun revendiders dalla Foppa. Sentupadas en tschellas valladas duein succeder. Ina seduta culs redacturs ha giu liug ils 8 da november.

Entginas ruosnas ellas retschas digl Ischi e da nies Tschespet en nossa biblioteca havein nus saviu stuppar. Mo ei maunca aunc 13 numers da Nies Tschespet e 21 digl Ischi.

Scolaziun da carschi

Dapi il settember 1985 exista la secziun Surselva dalla Scol'aulta populara svizra, numnada «Scuntrada e formaziun Surselva». Il pro-

gram ed il rapport annual 1985/86 muossan che quell'organisaziun ha luvrau cun success gia egl emprem onn da sia existenza. Ed il program per 1986/87 ensiara danovamein ina gronda purschida da cuors da different gener.

Quei engaschi e quella prestaziun meretan nossa renconuschient-scha e nies sincer engraziament. Engrziel fetg a tuts scolasts e meina-cuors, all'entira suprastanza, mo oravontut al parsura, rectur Rest Luis Deplazes ed alla secretaria, dunna Margrita Deplazes-Derungs, omis-dus a Rabius.

Center dalla Romania

Malgrad plirs stauschs a caschun da sedutas e telefons ed a scret eis ei buca reussiu a nus d'installar nies center ella Cuort a Trun sco previu. Nus havein supplicau da Fundaziun Cuort Ligia Grischa a Trun da comunicar a nus entochen la fin d'uonn definitivamein schebein nus saveien disponer dallas duas stanzas en damonda naven dalla primavera 1987.

Autras acziuns e susteniments finanzials

Gia il mars d'uonn havein nus scret al parsura dalla Cuminonza Radio Romontsch, dr. Fidel Caviezel, pertucont nos giavischs da decentralisar il Radio Romontsch. Dr. Caviezel ha, a caschun dad ina seduta cun nies parsura, orientau quel manedlamein per mauns dalla suprastanza.

Ensemene cull'Acziun Romontscha Domat essan nus separticipai dall'exposiziun da Nadal 1985 a Domat. Quella ha giu liug ils 29 e 30 da november ed igl 1. da december 1985. Nies stan d'informazion e litteratura ei staus sut il motto «Rumantsch Grischun».

Nus desistin da menziunar tons «pass pigns» en favur dall'enfir-maziun da nies lungatg romontsch en nies territori.

Susteniments finanzials havein nus accordau:

- pil «Cerchel magic», l'emprema opera romontscha;
- al Chor viril Mustér per «Il saltar dils morts», scenas dramatic-musicalas per chor, solists ed instruments;
- alla Fundaziun Retoromana a Laax per la platta e cassetta «In Clom» dils cantauturs Alexi Nay e Marcus Hoby;

- alla grupper da rock «Hades» per sia platta e cassetta «Sper via»;
- pil Festival dalla musica romontscha a Mustér.

Nos defuncts

Ils 26 d'uost 1986 ei morts a Zug prof. dr. Eduard Montalta oriunds da Morissen. La Romania ha giu undrau il permiert cul commembradi d'honur per sias stentas en favur dall'erecziun d'in lectorat romontsch all'universitad da Friburg.

Engraziament

Negin'uniun sa luvrar cun success surlaschond semplamein tutta lavur ed aczun alla suprastonza. Il parsura dalla Romania ei leds e cuntents ch'ei dat aunc biars ch'ein da quella perschuasiun. A quels, insumma a tuts che han dau triev a nies spluntar ed ein segidai cun nus duront igl onn vargau exprimel jeu miu cordial engraziament. In engraziel fetg secapescha era a mia consuprastonta ed a mes consuprastonts, a nies representant ella suprastonza dalla LR, al collaboratur regiunal, allas redacturas ed als redacturs da nos organs ufficials ed a nos collaboraturs subregiunals. Bugen ensiarel jeu era la suprastonza ed il secretariat dalla LR en mia renconuschiantscha.

Da cuminanza vegnin nus era da realisar vinavon quei e tschei en favur da nies intent.

Gion T. Deplazes, parsura

Suprastonza

Parsura:	Gion T. Deplazes, Domat
Viceparsura:	Claudia Gienal, Glion
Administratur:	Giusep Giuanin Decurtins, Cuira
Assesurs:	sur G. M. Pelican, Sagogn; M. Tuor, Rabius

Publicaziuns

Tchespet red. Rest Martin Cabalzar, Cumbel

Uniun dals Grischs

Quist rapport es formulo da maniera cha'l president rapporta be cuortamaing da que chi'd ais gnieu tratto e decis in suprastanza. Il rapport presidiel nun exm prima scu l'an passo spraunzas, illusiuns e dubis dal president chi avaiva mno a melinclettas, agitaziuns ed imbüttamaints, que chi nun eira insè mê sto l'intent dal president. A l'incontrari: L'ho pruwo düraunt quists pêr ans da balcher e mitiger las idejas suvenz fermamaing polarisedas e da mner la barchetta ladina paschaivelmaing vers ün port bainschi incuntschaint. Il rapport nun avaro dimena bgera culur, ma po der cha quel da l'an chi vain saro darcho pü culurieu cur cha'm permettar da der ün «guard inavous süls ses ans da presidi aunz cu am retrer.

La suprastanza s'ho raduneda 11 voutas (trais da quellas illa provincia, voul dir a Tarasp, in Val Müstair ed a Silvaplauna) per «defender, mantegner e promouver la lingua e tuot ils bains culturels dal pövel rumauntsch ladin» (art. 2 dals tschantamaints).

Scu successur dal suprstant ladin illa Lia Rumauntscha in plaza da Flurin Bischoff, avainsa proponieu al biolog e scriptur dr. Jon Nuotclà, chi sto a Cuira. La tscherna ais gnida fatta da la LR. Scu suppleanta as metta inavaunt a disposiziun nossa scriptura Giovannina Brundold.

Differents cuvihs sun stos da rimplazzer:

a Susch: Jon Cuorad – Successura: Silvia Menig;
a Zernez: Christian Minsch – Successur: Michel Bischoff;
a Scuol: Dumeng Stuppan – Successura: Berta Gredig;
a Cuira: Otto Huber – Successur: Schimun Vonmoos.

Uras ed uras essans stos vi da la revaisa dals tschantamaints chi datan dal 1960 e nu sun pü dal tuot pratichabels.

Consciants da la mera da l'UdG citeda güst survart, ans vains radunos ad üna radunanza extraordinaria illa quela nus ans vain laschos

infurmer da duos varts dals aspets positivs e negativs in vista al proget dal Vereina cun via rodlanta. Üna magiurited da la suprastanza vezza in quel proget ün prievel per pövel e cultura in Engiadina Bassa e s'ho perque exprimida eir ufficielmaing cunter il proget.

Ün oter proget avainsa però sustgnieu:

In vista a la Festa naziunela dal 1991 dess gnir realiso il proget «Punts». Quel voul promouver l'incletta linguistica/culturela in Svizra. A Chapella pudess i'l ram d'ün'acziun gnir realiseda üna da quistas «Punts».

I'l «Center culturel» a Zernez sto uossa a disposiziun l'intera Crestomazia.

Üna part da la suprastanza e be singuls delegios a la LR s'haun rendieus a Veulden a la radunanza da delegios.

Nos collavuratur, Jacques Guidon, po uossa già guarder inavous sün duos ans d'activited. Nus nu spettain aucha resultats palpabels e savains da predscher sieu grand ingaschamaint. Il post dal collavuratur es d'ün'importanza eminenta. In plazza cumplaina ho el la pussibilted, la liberted e'l temp da ragiundscher que cha la suprastanza e'l president da l'UdG avessan gieu d'evader in lur temp liber. Insembel cun suprastanza e cuvihs al sto a disposiziun ün bel tröp cun buna volunted chi po però gnir animo ed integro aucha tuot oter. Cha'l collavuratur possa inchaminer eir cun instanzas politicas, dal turissem e da l'economia ün an activ e plain success, que es mieu grand gavüsch.

Illa dumanda da pressa ho la LR surpiglio pü u main nossa proposta chi prevezza be d'agiundscher ün fögl supplementer a las gazzetas existentas.

L'organ critic «Chardun» eira rivo in üna crisa cha l'es sto bun da superer.

Il Fögl Ladin ho chatto illa persuna da Toni Kaiser il successur da Jon Manatschal chi ais gnieu tschernieu scu prüm collavuratur stabel tal radio rumautsch cun domicil in Engiadina. Cur cha avaunt var duos ans, nus avaivans gieu pretais ün tel post, nun ans avessans insömgios, cha que gniss uschè svelt a la realisaziun da tel.

La Lia Rumanuntscha ho organiso quist an in nos intschess ün cuors da Rumantsch Grischun. Il president da l'UdG es sto preschaint a l'avertüra, ho bivgnanto mneders e partecipants e s'ho permiss da fer attent a differents problems in connex cun la nouva lingua da

chanzlia. Il cuors es sto collio cun referats e discuors al podium, traunter oter cul «hit» da quels chi's faun pissers per nossa cultura, nempe cul turrissem, tema chi'd ais eir gnieu tratto i'l ram da la «Pro Surlej» in maniera impreschiunanta dal publicist engiadinal Marco Badilatti.

«Do que alternativas al turissem?» es steda la dumanda spinusa d'üna discussiun in ün raruogl pü pitschen cun rapreschiantants da l'economia in Engiadina e cul collavuratur. Üna grupper da lavur vess d'elavurer propostas.

Il president ais sto invido a Cuira in occasiun da 100 ans «Società Retorumantscha» e 40 ans «Societed da scriptuors rumauntschs».

El ho tgnieu ün pled in occasiun da la fin dal 13evel cuors da rumauntsch organiso da la Fundaziun Planta a Samedan. – Cun pü u main grand success vegnan frequentos eir ils cuors da rumauntsch organisos da l'UdG in tschertas vschinaunchas da nos territori.

Ils cuors rumauntschs per nossa populaziun indigena vegnan uossa organisos daspö ün an da la «Scuntrada e furmaziun ladina».

Ils Ladins a Cuira peran da nu vulair pü fer adöver da la scoulina ladina. Cun stainta e fadia s'es sto bun da rabaglier insembe tschininch infaunts!

Da la grupper «Rumantschaziun da noss cumüns» ans ais gnieu relato da pü grands success surtuot in Val Müstair.

A Luzerna ais gnida fundeda üna nouva secziun da l'UdG.

In seguit als testamaints da dna. Bazzi-Mengiardi ho que do lungias trattativas per scalar il vair intent da la benefactura e que traunter l'UdG e la Lia Rumauntscha, la Fundaziun G. B. M. e l'Asil per vegls a Scuol. Il grand s'haun cuntantos cun ün cudeschin da spargn. Al cussagl da fundaziun faun part ils mastrels dals circuls Sur-Tasna, Suot-Tasna e Ramosch. «Il cussagl da fundaziun pudess scumpartir mincha an passa frs. 60 000.– per chosas socialas e culturalas. Pro quellas culturalas füss quai natüralmaing in special il sustegn da nossa lingua materna.» La LR avaiva giavüscho ch'ün rapreschantant da l'UdG pudess eir fer part a quel cussagl, que chi nu gnit accepto da la Fundaziun.

Frs. 11 000.– importa la summa chi vain insembe da las vschinaunchas in nos territori.

Frs. 25 000.– avains survgnieu dals Cumüns concessiunaris da las Ouvras electricas in Engiadina Bassa, import chi ais gnieu druvo be dalum per cuverner las grandes spaisas cun nossas ediziuns.

Frs. 9000.– avains retrat our dal relasch da J. U. Arquint a favur da nouvs cudeschs per infaunts.

Nus ingrazchains eir quist an a la Pro Helvetia, al chantun Grischun ed a la Lia Rumantscha pel sustegn finanziel.

Ün sguard inavous a nossa inschmanchbla Festa Ladina a Zernez: Ils frs. 11 000.– guadagn net sun gnieus scumpartieus dal comitè d'organisaziun traunter las bgeras societeds stedas activas. Curius ch'ün ho pudieu schmancher l'UdG!

Sustegn avains nus do a las seguaintas organisaziuns e per ediziuns:

- Biblioteca cumünela da Bravuogn – Gruppa da teater da Sent – Amis d'art d'Engiadina a Scuol – Scoulina a Samedan – Chasa Fliana a Lavin – «Pro Guarda» – Fundaziun Planta – Scuntrada e furmaziun ladina – Aviöl.

L'UdG ho fat sortir da stampa ils seguaints cudeschs:

- Lössi, H.: Proverbis da l'Engiadina e da la Val Müstair;
- «Duos asens ed üna punt» (trad.);
- «Sto bain pitschen luf!» (trad.);
- «Hodja i'l Oriaint» (trad.);
- «Cò sun eau da chesa» (trad.);
- «Pierlin» (trad.).

Pels pitschens avainsa darcho üna nouva cassetta: «Chanzuninas per pitschens».

L'UdG gratulescha als seguaints Rumauntschs meritaivels: Ad Aita Stricker pels 80; a Giachem Niggli pels 80; a Jon Pult per il 75evel anniversari.

A megldra vita gnittan clamos: Jon Cuorad, cuvh da Susch; Armon Planta, scriptur a Sent.

Eir quist rapport vuless eau glivrer cul sincer ingrazchamaint per la buna collavurazion in suprastanza, cun l'administrazione, al collavuratur ed al suprstant da la LR, als cuvihs, als revisuors da quint, a las redacziuns da nossas publicaziuns Dun da Nadel e Chalender Ladin, a tuot las instituziuns ed a singuls chi's prastan in ün u l'oter möd a favur da nossa chosa.

Ottavio Clavuot, parsura

Suprastanza

President:	Ottavio Clavuot, Samedan
Vicepresident:	Josef Th. Stecher, Tarasp
Actuara:	Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna
Chaschier:	Valentin Pitsch, Müstair
Assessura:	Ulrica Vital, Scuol
Suppleants:	Renata Bott-Pitsch, Tschierv Göri Klainguti, S-chanf
Revisuors:	Claudio Gustin, Sa. Maria Reto Manatschal, Sa. Maria

Publicaziuns

Il Chalender Ladin	Ottavio Clavuot, Samedan
Il Dun da Nadêl	Töna Schmid, Sent Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna

Administraziun

Chesin Manella	Clara Stupan-Keller, Samedan
Schlargina	Claudia Moser-Lendi, Schlargina

Renania

Igl onn 1986 ei staus in tec pli ruasseivels che siu antecessur. Ei ha denton dau laver avunda era 1986. Las influenzas iastras e priglusas ch'ei vala da dustar per surviver ein grondas e tuttina savein nus buca s'isolar.

Radunanza da delegai

La radunanza da delegai ha giu liug ils 21 da zercladur 1986 a Duvin. Sche la Renania ha envidau ils delegai si Duvin sche ha ella buca mo fatg quei per porscher ad els ina biala vesta e per presentar ad els ina vischnaunchetta che stat buc grad sper la via gronda, mobein per schar sentir ils da Duvin ch'els saudan era tier la famiglia renana. Igl

ei ina deplorabla situaziun, gest quellas vischnauncas ch'ein dalla substansa romontscha enneu aunc las pli intactas e saunas sco par exemplel Duvin piteschan il pli fetg dalla depopulaziun. Tonpli eisi necessari da far curascha a quels che stattan en nossas vischnaunchettas.

Periodics

Ils craps da cantun ella laver dalla Renania ein – sper la Casa Paterna/La Punt ils periodics calender «Per mintgagi» e «Dun da Nadal». Il calender popular «Per mintgagi» ei comparius per la 66avla gada. A nos nunstunclenteivels redacturs ser Martin Fontana (part sursilvana) e ser Jacob Michael (part sutsilvana) sauda era en quei liug il meriteivel engraziament.

Il «Dun da Nadal», il cudischet beinvegnius en scola ed a casa, ei puspei vegnius semtgaus per la stampa da Joh. F. Cavigilli e da ser Jacob Michael. Las illustraziuns ein vegnidas fatgas da Barbara Fontana. In cordial engraziament a tuts gidonters per il beinreussiu Dun.

Casa Paterna / La Punt

La Renania ei conscienta dil fatg che la pressa romontscha ademplescha sper radio e televisiun in impurtont pensum per l'actualisazion dil lungatg. La Casa Paterna/La Punt garantescha ina preschienttscha cuntuada a scret en nossas casas romontschas e dat cunterpeisa alla pressa tudestga. Per saver segirar ed intensivar la purschida dalla Casa Paterna / La Punt ei la suprastanza dalla Renania sedecidida da scaffir ina mesa piazza da redacziun. Mo atras ina tala strategia anavon q. v. g. entras igl engaschament d'in redactur che sa far sia laver professionalmein, savein nus garantir l'esistenza dalla Casa Paterna / La Punt. Quei pass ha natiralmein pretendiu considerablas investiziuns finanzialas. Grazia al sustegn davart la Ligia Romontscha vein nus ughegiau quei pass. Cun la persuna da Johann Clopath ha la suprastanza dalla Renania saviu engaschar in redactur beinqualificau per questa mesa piazza. Johann Clopath ha entschiet sia piazza en miez uffeci l'entschatta da stad 1986. Cun satisfacziun astgein nus menziunar ch'il diember d'abonnents ei el crescher, in bien attestat per nos redactur Johann Clopath.

Ediziuns

Cun grond plascher ha la Renania saviu tarmetter sin viadi atras nossas valladas romontschas il tom II dall'ovra litterara da ser Flurin Darms. Cun l'ediziun dallas ovras da ser Flurin sa la Renania porscher als lecturs in ovra d'in poet e scriptur renconuschiu lunsch sur ils cerchels renanians ora.

Ensemens cun l'Uniun dals Grischs ha la Renania era saviu edir 1986 il cudisch d'affons «Cheu sun jeu da casa». Buc emblidar lein nus cheu era l'ediziun da cartas romontschas sutsilvanas.

Cumissiun «Fatscha da nos vitgs»

La cumissiun «Fatscha da nos vitgs» (cumissiun communabla cun la Romania) stat sut il tgamunadi da nies preziau Plasch Barandun da Veulden. Igl onn vargau ei vegniu prestau lavur oravontut a Rabius ed egl contuorn da Glion. Inscriptiuns romontschas ein vegnidas realisadas: duas a Flem, treis a Veulden, ina a Trin e duas a Razén. Jacob Caviezel da Castrisch ha demissionau sco commember dalla cumissiun. Grazia ad el per sia lavur! La proxima radunanza da delegai vegn ad eleger siu succesur.

Collaboratur regiunal

L'incarica generala dil collaboratur ei quella d'animar la veta culturala romontscha en tutz graus. Il carnet da pensums dil collaboratur regiunal ei vasts e pretensius. Sur dallas activitads dil collaboratur informescha il rapport da Bartholome Tscharner. Mia obligaziun eisi d'exprimer a Bartholome Tscharner cheu en num dalla Renania il pli cordial engraziament per sia buc adina aschi leva lavur.

Per la fin

Essend che quei rapport ei miu davos rapport da parsura selubeschel jeu da prender comiau cheu dalla Ligia Romontscha, dil secretariat e dils organs dalla Ligia Romontscha. Suenter sis onns da parsura e 14 onns en suprastonza eisi temps per mei da seretrer e da far plaz ad auters. Jeu remettel miu uffeci cun in cordial engraziament a tut

quels che han sin ina moda ni l'autra contribuiu alla promoziun da noissa cultura romontscha. Grazia fetg a tuts amitgs romontschs che jeu hai giu la cuida d'emprender d'enconuscher entras miu uffeci sco parsura dalla Renania.

Luzi Battaglia, parsura

Suprastonza

Parsura:	Luzi Battaglia, Trin
Viceparsura:	Martin Cantieni, Donat
Actuara:	Vreni Caprez-Spreiter, Trin-Digg
Cassier:	Gion Item, Razén Hanspeter Meiler, Flem Jacob Pfister, Vuorz Gieri Luzi, Summaprada Georgina Schaller-Gabriel, Donat Bernard Demarmels, Andeer
Suppleants:	Christian Joos, Stadtgartenweg 6, Cuera Anni Nicca-Dolf, Donat Crist Casper Dolf, Vargistagn Peter Janki, Luven Plasch Barandun, Veulden dr. Felix Pfister, Via Tuma Casté, Domat Vroni Minarik-Gabriel, vits sura 29, Flem Hedy Sixer, Flond
Revisurs da quen:	Carl Hassler, Trimmis Gieri Pfister, Vuors

Administraziun vendita da cudischs

Barla Candrian-Janki, Cuera

Redacturs

Casa Paterna:	Johann Clopath, Trin-Mulin
La Pùnt:	Christian Nicca, Donat

Calender PmG:	Martin Fontana, Favugn
	Jacob Michael, Sagogn
Dun da Nadal:	J. F. Cavigilli, Castrisch, part sursilvana
	Jacob Michael, Sagogn, part sutsilvana

Uniung Rumantscha da Surmeir

Igl rapport da labour dall'Uniung rumantscha da Surmeir consista digl rapport digl parsoura scu er digl rapport da detagl davart las acziuns ed ediziuns dall'URS digl onn passo, preschanto digl collaboratour regiunal dall'Uniung rumantscha da Surmeir.

Indroducziun

Siva tg'igl onn 1985 è sto en onn cun blera publicitat pigls Rumantschs causa agl giubileum da 2000 onns Retoromania tgi è nia festivo an divers lis, è igl onn scadut sto en onn pi chiet tgi ò speranza er possibilito a tots da reflectar seriousamaintg la situaziun. Gist an territori dall'URS ans fò la situaziun digl rumantsch gronds chitos, cunzont an val d'Alvra noua tgi diversas vischnancas on pers la maioritad rumantscha. Ma er an Surses, noua tgi la situaziun è bagn en bung po miglra, stuainsa persequitar cun grond chito chest svilup. An chella situaziun porta igl angaschamaint dall'URS angal success schi el vign sustignia dallas vischnancas, dallas scolas, dalla baselgia, dallas uniungs e societads ma er digl singul purtader digl lungatg.

An chel connex pudessa menziunar blers exaimpels positivs, ma deplorablamaintg er negativs. Ia sper tgi chel appel catta ureglas avertas.

Sch'ia va menziuno all'antschatta tg'igl 1986 seia sto en onn pitost chiet, na vot chegl betg deir tg'igls gremis dalla LR e dall'URS seian stos passivs, na ansoma betg, gl'è nia luvro cun manc publicitat.

Noss defuncts

Nous lagn ans regurdar da noss sribent *Marc Devonas*, tgi è mort igl meis da mars a Lucerna e sutaro a Riom. Marc Devonas è s'an-

gaschea cun persvasiung ed anim per la tgossa rumantscha ed ò an spezial anritgia noss stgazzi cultural e litterar. Ia ranviesch cò agl necrolog da Gion Peder Thöni an la Pagina da Surmeir, no. 13, digls 13 da mars 1986 e NS 1987.

Redacziun Calender Surmiran

Scolast secundar Faust Signorell ò redigia la 25avla ediziun digl Calender Surmiran. Damaias ò el presto durant en cart tschentaner ena gronda labour preziosa per chest organ periodic dall'Uniung rumantscha da Surmeir. F. Signorell è sto en redacter fitg activ e cunsenztgous ed ò do agl Calender en bol tot spezial e persunal.

Faust giaveischa da sa ratrer cun la fegn da chest onn, e schi egn ò fatg 25 onns chella labour schi ègl tgapibel tgi la suprastanza ò stuia acceptar la demissiung.

An nom dalla suprastanza e da tots lectours digl CS lessa angraztger a Faust per sia gronda labour prestada.

Redacziun La Pagina da Surmeir

Scu gio ancunaschaint ò er la redactra dalla gasetta La Pagina da Surmeir, donna Rina Steier, inoltro sia demissiung per la fegn da chest onn. Rina Steier ò surpiglia la responsabladad redacziunala igl onn 1980 cura tgi la gasetta cumpariva 2x agl meis, ma gio en onn pi tard è ella cumpareida mintga emda. Ella è damaias stada betg angal l'amprema donna tgi ò redigia la Pagina, mabagn er l'amprema redactra dall'ediziun jamnila. Tot an tot ò ella redigia ca. 350 ediziuns. Rina ò gronds marets per la gasetta, ella n'è betg angal stada ena redactra premurada, fitg activa e cunsenzgousa, ella ò er fatg gronds sforzs per augmentar igl domber d'abunents e d'inserents, chegl tgi furma la basa d'existenza per mintga gasetta. An nom da tots angraztga er ad ella per sia gronda e buna labour e sper tgi ella scu er Faust Signorell vignan a contribueir er venavant per chels organs.

En problem ègl sto da cattar en successour per Rina Steier. Cun plascheir possa dantant preschantar igl nov redacter, Peder Antona Baltermia da Salouf. El ò 30 onns ed ò, siva aveir fatg la matura a Mustér, anc fatg en amprendissadi da posta. El è ampluia dall'URS

per 80%, vot deir 4 deis l'emda laboura el per nous ed en de l'emda pigl radio rumantsch. Pigl radio fò el igl correspondent local per nossa regiung, è dantant staziuno er per chella labour a Savognin aint igl biro dall'URS. Sainza dubi vainsa catto ena buna sliaziun tgi geida all'URS scu er agl radio, schibagn chegl tgi partotga las funtangas ed igl center d'informaziun scu er la finanziaziun. Igl nov redacter ò fatg durant la stad la scolaziun fundamentala tigl radio e davent digl meis d'otgover vign el introducia e preparo da Rina Steier per sia nova incarica. Ia crei tgi chegl seian bunas cundiziuns per pudeir surpiglier cun l'antschatta digl onn la redacziun e la responsabladad redacziunala per nossa gasetta. Ia giaveisch agl nov redacter cuntantentscha, satisfacziun e success an sies nov uffeci.

An la cumischung da redacziun dalla Pagina da Surmeir ogl do ena midada igl davos onn. La suprastanza ò ramplazzo Ida Baselgia da Lantsch cun Annamaria Simeon-Willi er da Lantsch.

Angraztgamaint

I descha anc d'admetter en sincer angraztgamaint a tots chels tgi on gido an l'egna u an l'atra maniera a realisar igl program da labour, a tots collaboratours, redacters, contribuents ed inserents, agls commembers da suprastanza e dallas cumischungs, agls lectours ed abunents da noss organs, e betg alla fegn alla LR per sies sustign finanzial.

Periodicas ed ediziuns dall'URS

La Pagina da Surmeir è cumpareida an sia 40. annada e dombra radond 1500 abunents. La redacziun dalla Pagina schea anc anfignen alla fegn digl onn ainten igls mangs da donna Rina Steier.

Igl noss Sulom è cumparia an sia 65. annada an en domber da 1100 exemplars. Igl noss Sulom cumpara sot la redacziun da dr. Christoffel Spinas.

Igl Calender surmiran vign redigia da Faust Signorell. El è cumparia an en'ediziun da 1100 exemplars an sia 36. annada.

Igl sboz per las Normas surmiranas è elaboro. Igl cantung ò surpiglia l'ediziun e las Normas vessan da sorteir dalla stampa igl 1987.

Ulteriouras ediziuns

Siva dalla cassetta da Beni Vigne cun musica da rock èn cumparias chest onn 2 OSL. Igl om da neiv ainten scola è nia translato da Luzia Plaz-Sonder, e L'amprem'amour è en carnet per igl scalem superieur ed è ena translaziun dad Emilia Schaniel-Alig. Las ediziuns digls OSL ò procuro anfignen chest onn Linard Candreia. Igl avost passo è el sa randia an Sicilia per treis onns ed ò surdo per antant las ediziuns a scolasta Domenica Steier-Brenn.

Sper igls OSL è cumparia an collaboraziun cun la LR e las otras uniungs affiliadas en codeschign Kayak, translato da Reto Capeder e scretg an ena scritgira da scola da Gionign Arpagaus. An collaboraziun cun la Tgesa editoura Desertina è cumparia igl codesch da Son Niclo, en translaziun da noss president Gion Pol Simeon tenor en text da Florentina Camartin. Igl davos codesch tg'ia less numnar è pano er per las ampremas classas da scola primara. Igl tetel da chest codesch translato da Reto Capeder «Cò sung ia da tgesa» è ena collaboraziun tranter las uniungs affiliadas. Igl codesch descreiva ena tgesa da sessom anfignen giudem.

Betg amblidar da menziunar lessa dasper las ediziuns er las cartas da gratulaziuns e condolentscha, cartas da Nadal e Bumang tgi vignan vandeidas ainten tottas buteias surmiranas. Chest onn vainsa amplifitgia la nossa collecziun cun ena seria da cartas da gratulaziuns d'artists grischuns.

L'URS metta pianavant er a disposiziun placats e chegl gratuitamente per las publicaziuns dad occurenzas.

Vendita da codeschs

Siva digl 1984 vainsa organiso per la sagonda geda ena vendita da codeschs, grammaticas, OSL, cassettes etc. ainten mintga vischnanca da Surmeir. Igl importo da radond frs. 4 500.– ans ò cuntanto e satisfatg vasond er la necessitat da far mintga dus onns ena tala vendita damais tgi na possedagn betg ena librareia ainten igl noss inschess. Da noss biro anor vandainsa sur onn codeschs ed igl importo cuntanschia monta anc eneda radond frs. 5 000.–.

Ageid linguistic

Igl collaboratour regiunal sesa er bleras ouras aint igl sies biro. Er cò dattigl bler da liquidar.

Uscheia ò el adegna pi savens da translatar artetgels u inserats per firmas u affars d'orsoura tgi laschan cumpareir sias indicaziuns er an rumantsch. Ia fatsch fitg bleras translaziuns per mastirants, affars u organisaziuns indigenas. I passa strousch en de tgi ia na vign betg confronto cun pleuds u infurmaziuns per telefon, noua tgi dastg gidar linguistica maintg. Ia survign differentas tgossas er angal per correctura u repassada. Digl biro anor passa naturalmaintg er l'antiera organisa-ziun per curs e scuntradas, invitaziuns e protocols uscheia tg'igl col-laboratour regiunal ò labour avonda.

Scuntrada e furmaziun

Sot Scuntrada e furmaziun èn d'ancleir igl curs tgi organisagn per la scolaziun digls carschias. Sot la Scuntrada e furmaziun vottan l'URS e la LR porscher curs da different gener, curs da lungatg, curs practics, referats etc.

La realisaziun digls curs e l'antiera infrastructura pretendan ena mecta organisaziun ed i fiss alla fegn donn d'aveir da suspender u refereir curs per mancanza da participants. Igls curs publitgias sa prez-zan a tots carschias, omens e donnas, mats e mattas.

La cumischung per la Scuntrada e furmaziun stuardo ponderar la structura dalla Scuntrada e furmaziun e piglier an ìgl eventuallia maintg er oters datums (concentraziun d'occurenzas).

Igl 1986 vainsa organiso igls suandonts curs:

- canzungs e versets da Tinizong cun Daniela Ulber cun 10 part.;
- curs per dirigents a Savognin cun Claudio Steier cun 6 part.;
- Antagler an lenn cun Elmar Holzner a Casti cun 8 part.;
- Instrucziun civica a Savognin cun Heidi Derungs-Brügger cun 9 part.;
- l'excursiung botanica cun Astrid Thurner è crudada ainten l'ava.
- igls 8 da november vainsa santia a Sur en stupent referat cun dr. Erica Lozza cun igl tetel: Egipta tranter igl avigneir ed igl passo - 25 persungas on catto la veia a Sur.

Curs da lungatg

Sot l'incumbensa digl collaboratour regiunal croda er l'organisa-ziun digls curs da lungatg. Igl onn scadut vainsa savia realisar 11 curs cun 57 participants ainten 5 vischnancas. Chest aton vainsa igl mu-ment 4 curs ainten 4 vischnancas cun 30 participants.

Sper igls curs da lungatg per principiants vainsa organiso er seiras per conversaziun rumantscha a Savognin, Sur, Mulegns/Murmarera e Brinzauls. Nous speragn da saveir cuntinuar cun la conversaziun er ainten otras vischnancas.

Alla fegn dalla stad vainsa organiso ena scuntrada cun igls scolasts tgi dattan curs da lungatg a Casti noua tgi vagn discuto er d'en nov med d'instrucziun tgi nous vagn neir basigns per dar igls curs. Da preschaint translatescha Pina Augustin en curs da prof. Gieri Menzli realiso an rg e tgi vign translato ossa an tots idioms.

Teater / cant / musica

Far teater promova sainza dubi la cunaschientscha digl lungatg. Er an nossa cuntrada on gi li durant igl 86 differentas (6 represch.) represchantaziuns da teaters. Plaschevlamaintg vainsa dastgea assister ad ena stupenta represchantaziun da cant, musica e teater rumantsch a Lantsch. Siva da varsaquants onns ègl reuschia d'intimar ena gruppa da Lantsch cun igl manader e reschissour Mario Simeon da preschan-tar en teater rumantsch. Angratzg a chels da Lantsch ma er a tottas otras gruppas da teater per lour producziuns. L'URS e la LR mettan a disposiziun radond 1000 teaters. La LR procura pero er translaziuns da teaters novs.

Igl onn scadut ô Gion Duno Simeon dastgea festivar igl sies 80. anniversari. Nous vagn randia attents igls dirigents digls chors sur-mirans da risguardar canzungs da Gion Duno Simeon, chegl tg'è suc-cedia tenor noss saveir. Gion Duno ò cumponia differentas canzungs an stil popular, canzungs tgi schean a noss chors fitg bagn.

Rumantschaziuns

Las rumantschaziuns cumpeglan d'ena vart la labour dalla cumi-schung per la «Fatscha da nossas vischnancas», da l'otra vart pero er

tgossas singulas, dumondas tgi dereivan digls privats sezs. Uscheia vainsa parmangs las rumantschaziuns a Lantsch scu er tgossas pi pitschnas ainten otras vischnancas.

Plaschevlamaintg vainsa adegna puspe privats tgi s'interessan sezs per las midadas. Nous vagn er dastgea furneir tavlas a cumegns per ex. Savognin, Riom/Parsonz, Mon, Stierva e per part a Casti. I fiss ena onour per igl noss lungatg schi tots cumegns midessan las tavlas da cumegns accentuond uscheia la tenuta digl cumegn anvers igl lungatg.

Nous vagn er laschea fabritgier differentas tavlas per privats e vandagn chellas per prietschs fitg favorevels.

Nous faschagn er offertas per midadas e sustignagn tenor pussebladad er finanzialmaintg.

Ma ena tavla na decida betg suletta dall'existenza digl lungatg ainten ena vischnanca u regiung. Nous stuagn ans rumantscher er nusezs. I dat tgossas schi simplas, noua tg'ins so mussar la sia identitad, la sia tenuta anvers igl lungatg sainza neir caracteriso per en schinumno fanaticher.

Ia less numnar en pêr tgossas sainza leir cumandar:

- salidar per rumantsch;
- screiver adressas per rumantsch;
- s'annunztgier agl telefon per rumantsch;
- chints an rumantsch;
- uraris d'avertura;
- cuvertas/bols an rumantsch;
- formulars an rumantsch etc. etc.

Conclusiung

Per conclusiung da mies rapport lessa tuttegna agiuntar an en partatg tgi am fatschainta adegna puspe.

Avant en taimp ins ò pudia liger ainten la gasetta en artetgel cugl tetel: «Die Idealisten sterben aus.»

Chest artetgel tractava igl desinteress politic per mandats u caricas communalas, cun tantas vischnancas u cumegns sainza mastral am ò do da pansar er a me.

Ia va pruo da trer ena parallela er sen igl sectour angaschamaint per igl lungatg e va propri stuia am tschantar la madema dumonda.

Ia sung ia anavos tar igls noss fundatours dall'URS ponderond schi

chels seian stos idealists u schizont fanatichers. Avant 60 onns ins varo igls taxo per idealists, oz 60 onns pi tard ins igls taxess tgunscha-maintg per fanatichers.

Chegl è oz en tschert prievel. Schi en pêr persungas s'angaschan oz per lungatg e cultura ainten en taimp da desinteress ed indiffe-rentadad vignan els bulos spertamaintg per fanatichers.

Nous vagn bleras persungas tgi s'angaschan sen en camp u l'oter per cultura e lungatg. Ma mintgign stò esser persvadia digl sies lungatg, mintgign stò s'angascher per igl lungatg sainza vurdar dretg e sanester sen otras persungas, mintgign stò dar anavant igl lungatg alla proxima generaziun ed aveir igls îgls averts per tot chegl tgi partotga lungatg e cultura.

Igl mantignamaint digl lungatg dependa veiramaintg per nous pacs Rumantschs tgi tots seian en tant idealists. Angal alloura ans è pus-sebel da mantigneir la viglia ierta da noss babungs. Chegl na son betg la suprastanza dall'URS u igl collaboratour regiunal far chegl savainsa angal far an strantga collaboraziun cun egn e mintgign.

*Gion Pol Simeon, parsoura
Reto Capeder, coll. regiunal*

Suprastanza

Parsoura:	Gion Pol Simeon, Lantsch/Domat
Viceparsoura:	Remi Capeder, Casti
Actuar:	Stefan Demarmels, Salouf
Cassier:	Giatgen Schmid, Riom
Assessour:	Tona Collet, Riom
Delegadas dalla Meirana:	Violanta Spinas, Tinizong/Lai Silvia Candreia, Stierva/Coira

Administraziun: Giatgen Schmid, Riom

Publicaziuns

La Pagina da Surmeir	red. Rina Steier, Savognin
Igl Noss Sulom	red. Christoffel Spinas, Sviz
Calender Surmiran	red. Faust Signorell, Valbella

Uniun da scripturs rumantschs

Giubileum

Incaricada da preparar la festa commemorativa «40 onns USR» è la suprastanza sa messa a la laver senza retard. L'USR è vegnida fundada ils 25 da matg 1946 a Cuira ed ins dastga bain dir sin fundament dals documents, che quai è d'engraziar a l'iniziativa e l'engaschament da noss meritaivel commember Tista Murk. In motiv essenzial da la festetta è gist stà da sa regurdar en engraziaivladad da las persunas al cumentzament. I n'è segiramain betg stà simpel da reunir scripturas e scripturs dals differents idioms sut in tett. Insaquants commembers da l'emprim'ura èn stads preschents a la dieta festiva dals 31 da matg a Cuira en Chasa rumantscha. Tras eleger quest lieu ha l'USR demussà sapientivamain sia preschentscha en il moviment rumantsch e sia buna veglia da collavurar vinavant stretgamain cun la Lia rumantscha, las uniuns affiliadas ed ils meds da massa per il mantegniment e rinforzament dal linguatg rumantsch.

Per ils «40 onns USR» ha l'iniziant ed emprim parsura da l'uniun, Tista Murk, scrit ina stupenta cronica da radund 20 paginas che dat ina buna survista dal svilup da l'USR. Questa cronica è cumparida en la «Litteratura festiva» che cuntegna contribuziuns curtas da bleras scripturas e scripturs en ils differents idioms ed en rumantsch grischun. Questa bain reussida ediziun è vegnida preschentada a chasschun da la dieta commemorativa en Chasa rumantscha. Las gasettas rumantschas e tudestgas han rapportà en maniera positiva davart l'arranschament «40 onns USR» ed il radio ha pli tard schizunt fatg ina emissiun pli lunga davart basa, intent ed activitads da l'uniun da scripturs rumantschs.

Radunanza generala

L'idea da fundar ina uniun da scripturs rumantschs è sortida da Zuoz e perquai avain nus prendì la chaschun da tegnair la radunanza generala per ils 40 onns en quest lieu. Nus ans essan entupads là ils 27 e 28 da settember. Sin questa data ha la suprastanza da l'uniun svizra da scripturs medemamain organisà ina seduta a Zuoz. L'USR è in'uniun regiunala da l'USS e circa 20 singuls commembers fan part da l'uniun svizra, nua ch'in commember da l'USR è normalmain en

suprastanza, mumentan Ursicin Derungs. L'elecziun dal medem lieu tras l'USR e la suprastanza da l'USS ha pussibilità ina scuntrada tranter las duas uniuns e quai tar l'aperitiv, offrì da la vischnanca da Zuoz, e la tschaina communabla. Durant quella ha il chor mixt da Zuoz, sut la direcziun da magister Albert Gaudenz, allegrà ils preschents cun bellas chanzuns en tuts idioms ed en rumantsch grischun.

A nossa scuntrada a Zuoz avain nus l'emprim prendì invista da la vischnanca e sias atgnadads e suenter assistì ad in servetsch divin ecumenic organisà aposta per l'USR.

Sco program da lavur ha l'USR previs per 1987: archivar documents da l'USR en Chasa rumantscha, repassar il reglament da finanzas provisori ed arranschar la primavaira ina dieta da lavur cun il tema: Il scriptur, ses dretgs, sia libertad e responsabludad, e quai en furma da symposium cun engaschar insaquants referents – sche pussaivel – da linguatg rumantsch che pon dar invista en aspects litterars, giuridics, politics, filosofics, teologics e psicologics. L'USR è da l'idea da sa participar a la «CH-91», 700 onns Confederaziun, forsa cun ina Litteratura speziala sumeglianta a quella dal 1986 ed en autra maniera anc betg concretisada. La buna veglia da collavurar è veginida communigada al represchentant rumantsch tar il comité naziunal.

Varia

La suprastanza ha tractà sias fatschentas en 4 sedutas. Ils ultims onns èsi reussì cun in pau fadia da rimnar ils documents da l'USR, e quai dal cumenzament davent. Els eran anc per part tar singuls commembers e per ventira betg ids a perder. Gist ils documents da l'emprim temp dattan perditga da la prestaziun iniziala e da la valita duranta per l'avischinaziun dals Rumantschs. I sa tracta da passa in tozzel ordinaturs. Per pudair salvar bain ed a lunga vista ils documents da l'USR ha la LR fatg plaz persuenter en Chasa rumantscha.

Quest onn èn stads d'eleger ils commembers da las cumissiuns. Il redactur da la «Litteratura», Clo Duri Bezzola, ha abditgà suenter pliras periodas d'uffizi. En ses stagl è Mevina Puorger, Turitg, ussa en la redacziun. Per l'onn giubilar ha l'USR edì la Litteratura festiva nr. 9 cun il titel: Fastezis, ed avant era anc cumparì il numer 8/2 che porta l'inscripziun: Scriver. Tar la giuria litterara n'hai dà insumma naginas midadas. Ella ha già da giuditgar ovras da: Silvio Camenisch, Peder

Cadotsch/G. Peder Thöni, Gion Deplazes, Lothar Deplazes e Toni Halter. Tuttas èn vegnidias premiadas.

A chaschun da la radunanza generala a Zuoz ha l'USR dastgà recepir in nov commember, numnadaman Jon Nuotclà, Cuira. La mort ha magari fatg grop en las retschas da l'USR. 1986 avain nus gì da prender cumià per adina da noss meritaivels e chars collegas: Marc Devonas, Lucerna, Armon Planta, Sent, Toni Halter, Vella. Nus renviain als necrologs e vulain mantegnair ils chars trapassads en buna memorgia.

Sco che signur Agnul Pittana, persuna da contact tranter l'uniuon da scripturs dal Friaul e l'USR, ha communigà, vul il professer Bellardi da Roma edir in'antologia da poesias «rumantsch-grischunas». Ord quest motiv èn ils commembers da l'USR vegnidis intimads da dar a nossa persuna da contact, Ursicin Derungs, ina schelta da poesias enfin ils 31 da december 1986. Nus pudain be sperar ch'i dettia ina bella ed interessanta ediziun.

Per finir vuless jau engraziar grondamain a tut tgi ch'è s'engaschè en l'onn giubilar per il bainstar e prosperar da l'USR.

Toni Berther, parsura

Suprastanza

President:	Toni Berther, Cuira
Vicepresident:	Flurin Caviezel, Cuira
Cassiera:	Giovannina Brunold, Samedan
Actuar:	Gion Peder Thöni, Riehen
Assessura:	Irma Klainguti, Zuoz
Revisurs:	Annamengia Bertogg, Castrisch Mariano Tschuor, Laax

Auters organs

Giuria litterara:	Urs Baltermia, Turitg Baseli Collenberg, Mollis Flurin Darms, Domat Chasper Pult, Cuira Arnold Rauch, Cuira
-------------------	---

Redacziun Litteratura: Clo Duri Bezzola, Oetwil a. S.
Ursicin Derungs, Vacallo
Felix Giger, Cuira
Represchentant en l'USS: Ursicin Derungs, Vacallo

Cuminanza rumantscha radio e televisiun

Radunanza generala

La radunanza generala ha giu liug ils 26 d'avrel 1986 a Glion. Quella bein frequentada radunanza ha deliberau las fatschentas statutaras (rapport annual 1985, rendaquin 1985, preventiv 1987), concludiu ina revisiun parziale dils statuts dalla CRR e fatg entginas elecziuns remplazzontas. Enstagl da dr. Curdin Regi e Roul Sommer, che han cumplenu el decuors digl onn 1986 il 70avel onn, ha la radunanza generala elegiu ing. Gian Guolf Bardola, San Murezzan/Thalwil, e canzlist communal Urban Caduff, Breil, sco commembers dil cussegl. Cun la fin da december 1986 ein Madleina Gartmann e Cristian Caduff se-retratgs sco commembers dalla cumissiun da programs dalla CRR. En quella cumissiun ei plinavon Beni Dolf ch'ei morts el decuors dalla stad 1985, da remplazzar. Sco novs commembers dalla cumissiun da programs elegia la radunanza dunna Julia Soliva-Bertogg, Vuorz, dunna Gisula Tscharner-Mayer, Veulden, e Giochen Parpan, pur, Vaz.

La radunanza generala ei plinavon vegnida informada detagliadamein davart il slargiament dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun ed in emprem pass d'ina decentralisaziun da collaboraturs da radio ellas valladas. La damonda concernent ina regiunalisaziun dil radio romontsch ha lu era dau caschun ad ina interessanta discussiun. A. Blum, directur dil radio DRS, ha priu posiziun tier differents votums e fatg valer ils motivs che plaidan encounter ina erecziun da studios subregiunals ellas valladas.

A caschun dalla radunanza generala dils 26 d'avrel 1986 a Glion ei il premi da radio e televisiun dalla CRR per igl onn 1986 vegnius surdaus a Tista Murk sco undrientscha per sia lavur culturala en general e per il teater e sco pionier dil radio romontsch en special, ed a Flurin Darms sco undrientscha per la lavur culturala e sco scribent romontsch.

Cussegl

Il cussegl ha en emprema lingia deliberau las fatschentas per mauns dalla radunanza generala. El ei vegnius informaus davart il slargiamant dallas emissiuns romontschas ed ha aschia adina puspei saviu s'exprimer tier quella impurtonta damonda. En quei connex eis el era s'occupaus da damondas da program, dils concepts per il program slargau e da problems organisatoris dil studio regiunal romontsch. Plinavon ha il cussegl gia caschun da prender posiziun tier il document da prof. dr. Schürmann, directur general SSR, davart «La SSR sin via els onns 1990», tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun e tier il meini dalla suprastonza davart il diever dalla 4. cadeina da televisiun.

Sin fundament dalla revisiun parziala dils statuts dalla CRR, concludida dalla radunanza generala a Glion, ha il cussegl numnau igl atun 1986 Cristian Joos sco menader da redacziun «Allegra» e Mariano Tschuor sco menader da redacziun per las «emissiuns da plaid».

Suprastonza

La suprastonza ha preparau las tractandas per mauns dil cussegl e dalla radunanza generala e deliberau in grond diember otras fatschentas. Aschia ha ella preparau la posiziun ni sezza priu posiziun tier rapports, documents e damondas da differenta natira. Da menziunar ein cheu oravontut il document dalla direcziun generala SSR davart «La SSR sin via els onns 1990», duas damondas da concessiun per radios locals ed il model da cooperaziun per il diever dalla 4. cadeina da televisiun. En damondas tecnicas ha la suprastonza adina puspei tgirau ils contacts cun las instanzas cumpetentas dalla PTT a Cuera. La construcziun dalla cadeina grischuna da radio progredescha sco secunvegniu; entochen la fin da 1988 duess quella cadeina star a disposiziun egl entir Cantun.

En center della lavur dalla suprastonza ein stai il slargiamant dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun e la posiziun tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun. En connex cun la realisaziun dil slargiamant dallas emissiuns ha la suprastonza deliberau ensemens cun il studio regiunal romontsch numerosas fatschentas che pertuccan oravontut damondas concernent finanzas, l'infrastruc-

tura e l'organisaziun dil studio regiunal, midadas da construcziun el stabiliment existent ed igl engaschament dil persunal en connex cun il slargiament dallas emissiuns romontschas. Quest rapport serestren-scha sin entgins detagls davart il slargiament dallas emissiuns romon-tschas e la posiziun tier il sboz per ina lescha federala davart radio e televisiun.

1. Realisaziun d'in program da radio da 4 uras per di

La fin digl onn 1985 ha il comite central dalla Soceitad svizra da radio e televisiun (SSR) concludiu la cumpra da dus ulteriurs plauns el stabiliment ella via dil teater a Cuera. Quei ei stau in impurtont pass en favur dil slargiament dallas emissiuns romontschas el senn dils postulats formulai e postulai dalla CRR la primavera 1985.

La fin da fevrer 1986 ha il comite central dalla SSR lu decidiu arisguard il slargiament dallas emissiuns romontschas da radio e televisiun sco suonda:

- a) Il program romontsch da radio vegr augmentaus el decuors digl onn 1987 da $2\frac{1}{2}$ sin 4 uras per di. Per la realisaziun da quei augment vegr concediu il credit necessari per il persunal supplementar tenor las calculaziuns dalla direcziun regiunala DRS e dalla direcziun generala SSR. Plinavon vegr dau liber in credit per midadas da construcziun, indrezs e mobiliar.
- b) Per la consolidaziun dil program existent da radio e televisiun respectiv per discargar las redacziuns da lavurs administrativas en favur dil program vegrnan concedi ils suondonts collaboraturs supplementars:
 - 1 redactur per la televisiun
 - 1 collaboratur per il survetsch da documentaziun
 - 1 collaboratur per l'administrazione dil menaschi.
- c) Per contonscher in emprem pass d'ina decentralisaziun da mieds da protecziun per la televisiun vegr concediu per 1987 in credit da ca. frs. 200 000.-.
- d) El rom dil plan da finanzas 1986–1990 ei la dublaziun dalla emissiun romontscha da televisiun «La Svizra romontscha» da planisar. Sco gia menziunau, presumescha il slargiament dallas emissiuns da radio da $2\frac{1}{2}$ sin 4 uras per di considerablas lavurs preparatorias (engaschament e scolaziun dil persunal supplementar, novs indrezs tecnics, elaboraziun dils concepts per il program slargau, midadas da

construcziun el stabiliment e. a. v.). En collaboraziun cun il studio regiunal romontsch ed ils representants dalla direcziun dil radio DRS eis ei stau pusseivel da decider el decuors dil fenadur 1986 davart igl engaschament dil persunal supplementar el senn dil conclus dil comite central SSR. Ina buna part dils novs collaboraturs respectiv dallas novas collaboraturas ha saviu entscheiver igl atun cun la lavur e scolaziun. La fin digl onn 1986 eran las lavurs preparatorias progredidas aschia ch'igl ei stau pusseivel da fixar l'entschatta dalla realisaziun dil niev program da radio da 4 uras per di sin igl emprem avrel 1987.

2. Emprema decentralisaziun da collaboraturs da radio

En connex cun il slargiament dallas emissiuns romontschas ha la suprastonza sestentau da contonscher in emprem pass d'ina decentralisaziun da collaboraturs da radio ellas regiuns romontschas. Suenter extendidas discussiuns e contractivas ei quei emprem pass reussius. Oz habiteschan e lavuran treis collaboraturs da radio en regiuns romontschas, numnadamein in redactur stabel cun domicil e plaz da lavur a Samedan, in redactur stabel cun domicil e plaz da lavur a Mustér, ed in collaboratur buca stabel cun domicil e plaz da lavur a Salouf. Quei emprem pass d'ina regionalisaziun dil radio romontsch ha oravontut igl intent d'intensivar las emissiuns ord las valladas romontschas. Ina buna part dallas fontaunas per informaziuns ed emissiuns da differenta natira sesanflan ellas regiuns. La regionalisaziun lubescha lu era in meglier contact denter studio regiunal romontsch e populaziun romontscha. Ord quels motivs ein giavischs per ina decentralisaziun vegni presentai gia avon biars onns. Il fatg ch'igl ei ussa stau pusseivel da contonscher in emprem pass en quella direcziun, ei legreivels.

3. Egliada el proxim futur

Ils davos onns ein las emissiuns romontschas da radio vegnidias augmentadas considerablamein. Quei svilup ei oravontut d'attribuir al fatg che quellas emissiuns fuorman in mied impurtont el cumbat en favur dil manteniment dil lungatg romontsch. Quellas emissiuns han denton era contribuiu grondamein ad ina integratiun da lungatg e cultura romontscha enteifer nossa tiara.

Cun in program da 4 uras per di havein nus contonschiu oz in considerabel scalem. Per il proxim futur setracta ei da consolidar

e migliurar il contonschiu. Il svilup quantitativ astga buca ir a quen dalla qualitat. Igl ei pia opportun da far in paus e tgirar quei ch'ei ussa en moviment, e quei ei buca pauc. Secapescha che quei munta buca in paus a liunga vesta. Nossa mira ei da contonscher pass per pass in radio romontsch da ca. 10 uras per di. Per la televisiun romontscha retracta ei da realisar els proxims onns la dublaziun dalla emissiun «La Svizra romontscha». Sco ulteriur pass postulescha la CRR cun il TELEGUARD ina preschientscha quotidiana ella televisiun. A liunga vesta sto era «La Svizra romontscha» vegin emessa jamnilmein. Ina ulteriura mira pertucca in rinforzament dalla decentralisaziun da mieds da producziun. En interess da quels postulats sustegn la CRR il project da cooperaziun per il diever dalla 4. cadeina da televisiun tenor la damonda da concessiun dil comite central dalla SSR.

Arisguard la regiunalisaziun da collaboraturs da radio ellas regiuns eis ei ussa necessari da rimnar e valetar las experientschas che se resultan ord igl andament existent. Semuossa ei che quel secumprovescha, ei la discussiun concernent in ulteriur pass aviarta e pusseivla. Sco la situaziun sepresenta oz sa quei denton buca retractar d'ereger en nies Cantun plirs studios subregiunals. Tals postulats ein oz buca realistic. Quei vala en scadin cass tochen che la lescha federala davart radio e televisiun ei sut tetg. Il sboz en discussiun preveda in rinforzament dalla posiziun dalla regiun romontscha el sectur da radio.

4. Posiziun tier il sboz per ina lescha davart radio e televisiun

Tenor il meini dalla suprastanza ei il sboz da consultaziun, elaboraus el departement federal per l'economia da traffic ed energia, ina adequata basa da discussiun. Arisguard las emissiuns da radio preveda el per la Svizra romontscha expressivamein la posiziun d'ina regiun. Concernent las emissiuns romontschas da televisiun ha la SSR da risguardar ils basegns dalla populaziun romontscha enteifer la televisiun dallas treis ulteriuras regiuns linguisticas. Quei uorden munta per las emissiuns romontschas in progress. Il sboz da lescha sviluppesccha per las emissiuns da radio e televisiun in model che cumpeglia treis differents scalems: internaziunal, naziunal-regiunal/linguistic e local. Sil scalem local arva il model las portas ad in pli grond diember concessiunaris. La posiziun da «mo-

nopol» dalla SSR – in monopol ch'existeva effectivamein buca pli – vegn expressivamein cassada. En principi oppona la suprastonza buca a quella avertura el sectur local. Il futur vegn a mussar schebein la concurrenza ei il dretg recept per promover la qualitat dallas emissiuns da radio e televisiun. Da l'autra vart sto la CRR pretender ina posizun ferma per la SSR che ha tenor il sboz da lescha d'ademplir ina incumbensa naziunala. Quella cumpeglia denter auter era in commensurau provediment fundamental per l'entira tiara. Quei ei essenzial per ils territoris muntagnards e perifers e per las minoritads culturalas. Quella vasta incumbensa sa la SSR mo ademplir, sch'ella dispona dalla corrispudenta posizun legala. Ord quei motiv oppona la suprastonza ad ina midada dalla repartiziun dallas entradas ord las taxas da concessiun per radio e televisiun.

Lavur publica dalla CRR

Igl onn 1986 ei la CRR sepresentada communablamein alla HIGA cun la Societad commembra dalla Svizra orientala (ORG), che cumpeglia era la part tudestga da nies Cantun, sco era cun la Societad regiunala dalla Svizra taliana (CORSI), dalla quala las vals talianas dil Grischun fan part. Ils corrispundents studios han duront la HIGA fatg emissiuns en treis lungatgs. La CRR tgira gia dapi onns bunas relaziuns cun la ORG. Ils davos onns ein era ils contacts cun la CORSI vegni intensivai. Quellas occurrentzas communablas ein ina buna caschun da presentar la situaziun speciala dalla Svizra romontscha e cheutras promover la capientscha per nos postulats.

Davart las fatschentas principales arisguard las emissiuns romontschas da radio e televisiun ei la publicitat vegnida orientada regularmein. All'informaziun survescha era il «Fegl d'informaziun dalla CRR» che vegn preparaus e tgiraus dalla cumissiun per la lavur publica dalla CRR. Igl onn 1986 ei quei «Fegl d'informaziun» cumparius 4 gadas en las gasettas romontschas. La cumissiun per la lavur publica organisescha plinavon mintg'onn en 3–4 vischnauncas ellas regiuns romontschas seras d'informaziun e discussiun. Quellas scuntradas ch'ein per gronda part bein frequentadas, dattan mintgamai caschun da presentar l'organisaziun e l'incumbensa dalla CRR sco era da discutar ensemes cun la populaziun damondas che pertuccan emissiuns ed il program romontsch.

40 onns Cuminanza Romontscha Radio e televisiun (CRR)

A caschun dalla radunanza generala dils 26 d'avrel 1986 a Glion ha il parsura fatg la duida menziun dalla fundaziun dalla CRR igl onn 1946 ed undrau cuortamein ils fundaturs ed ils exponents principals dalla CRR. En quei connex ha el era allegau ils aspects essenzials davart l'activitat dalla CRR el decuors da sia existenza da 40 onns. D'ina pli gronda fiasta da giubileum ha la suprastonza denton desistiu. Igl ei tier nus buca usitau da far fiascas da giubileum a caschun digl anniversari da 40 onns. La CRR vegn a far quei a caschun digl anniversari da 50 onns, pia igl onn 1996. Il parsura ha plinavon giu caschun da seregurdar digl anniversari da 40 onns CRR a caschun dil giubileum da 20 onns digl orchester instrumental grischun che cooperescha gia dapi biars onns cun il studio regiunal romontsch. Quella festivitat che ha giu liug il davos da november 1986 ella sala da teater a Cuera, ei vegnida emessa el radio romontsch. Las gasettas romontschas han en quei connex era rapportau detagliadamein davart la commemoraziun da 40 onns CRR.

Fidel Caviezel, parsura

Suprastonza

President:	Fidel Caviezel, Cuera/Sumvitg
Vicepresident:	Cristian Fanzun, Cuera/Tarasp
Actuar:	Remi Capeder, Casti
Cassier:	Hans Janjöri, Cuera/Pazen-Fardün
Assessur:	Peider Ratti, Cuera/Malögia

Rendaquint da la Lia Rumantscha 1986

Expensas

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
1.1	CONTRIBUZIUNS DIRECTAS			
1.1.1	<i>Uniuns regiunalas</i>			
3025	Romania	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3030	Uniun dals Grischs	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3035	Renania	60 000.--	60 000.--	60 000.--
3040	Uniung Rumantscha da Surmeir	60 000.--	60 000.--	60 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		240 000.--	240 000.--	240 000.--
1.1.2	<i>Uniuns surregiunalas</i>			
3055	Societad retorumantscha	20 000.--	20 000.--	20 000.--
3060	Cuminanza rum. radio e televisiun	500.--	500.--	500.--
3065	Uniun da scripturs rumantschs	32 000.--	32 000.--	32 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		52 500.--	52 500.--	52 500.--
1.1.3	<i>Pressa rumantscha</i>			
3085	Gasetta Romontscha	22 500.--	22 500.--	22 500.--
3090	Fögl Ladin	22 500.--	22 500.--	22 500.--
3095	Casa Paterna / La Punt	50 000.--	50 000.--	50 000.--
3100	Pagina da Surmeir	50 000.--	50 000.--	50 000.--
3105	Chardun	5 000.--	5 000.--	5 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		150 000.--	150 000.--	150 000.--
1.1.4	<i>Diversas contribuziuns</i>			
3115	Acziuns spezialas da las uniuns regiunalas	48 000.--	40 000.--	45 600.--
3120	Ediziuns ordaifer la Lia Rumantscha	15 000.--	15 500.--	18 133.--
3125	Uniuns culturalas	5 000.--	1 096.--	
3130	Fundaziun Planta	1 000.--	1 000.--	1 000.--
3135	Fundaziun Retoromana	1 000.--	1 000.--	1 000.--
3140	Fundaziun Dialog	5 000.--	5 000.--	5 000.--
3145	Register Crestomazia	10 000.--	10 000.--	10 000.--
3150	Projects circumscrits	5 000.--	1 000.--	2 000.--
3160	Teater Grischun		10 000.--	
3165	Opera «Il cerchel magic»		10 000.--	
3170	FUEV - delegaziun rumantscha	2 500.--	7 500.--	3 592.90

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3175	Gasetta da scolars	5 000.--		5 000.--
3180	Reservas per contribuziuns nunprevistas	10 000.--	13 507.25	10 755.10
		107 500.--	115 603.25	102 081.--
	<i>Total contribuziuns directas</i>	<i>550 000.--</i>	<i>558 103.25</i>	<i>544 581.--</i>

1.2 ACZIUNS SPEZIALAS

3205	Program d'assimilaziun	60 000.--	72 264.95	42 185.45
3210	Post da teater		50 544.45	
3215	Curs rumantsch en scola a Cuira	12 000.--	14 827.70	12 720.--
3220	Scolaziun da creschids	16 000.--	25 194.50	16 261.10
3225	Scolas medias: istorgia da la litt.	5 000.--	6 000.--	5 900.--
3230	Scolas professiunalas	2 000.--	6 408.--	6 087.--
3235	Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas		4 201.90	
3240	Meds audiovisuals		112.80	
3245	Documentaziun, Public Relations	5 000.--	7 088.05	4 823.50
3250	Exposiziun ambulanta	2 000.--	1 887.--	
3255	Scuntrada rumantscha		184 633.75	
3260	Barat da classas	2 000.--		458.40
3265	Promoziun chant rumantsch	1 000.--	2 600.--	2 115.10
3270	Onn europeic da la musica		40 909.10	
3275	Rumantschaziuns	20 000.--	6 393.65	13 797.50
3280	Bibliotecas localas	1 000.--	868.--	1 863.80
3285	Acziuns na fixadas	20 000.--	26 502.05	6 867.--
3290	Med «conversaziun romontscha»	20 000.--		13 926.--
		166 000.--	450 435.90	127 004.85

1.3. COLLAVURATURS REGIUNALS

3305	Pajas	264 150.--	251 646.--	264 168.--
3310	Supplement famiglia/uffants	12 500.--	12 480.--	12 480.--
3315	AVS/AI/UCCG/AD	21 400.--	26 520.95	21 182.60
3320	Segiranza d'accidents	1 400.--	3 908.80	1 577.85
3325	Cassa da pensiun	23 000.--	22 407.55	23 673.85
3330	Fidaivladad	22 500.--	20 363.80	22 743.85
3335	Spesas viadi etc.	20 000.--	14 320.40	14 471.60
3340	Custs da biro	7 500.--	4 608.95	7 873.95
3345	Divers custs	3 000.--	3 724.10	666.40
3350	Fits biros	16 000.--	8 880.--	11 444.--
		391 450.--	368 860.55	380 282.10

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
1.4	POST DA LINGUATG			
3405	Paja ½ manader dal post	40 500.--	70 340.40	44 250.--
3410	Pajas collavuratur parzials	40 500.--		6 613.85
3415	Nettegiar biros	1 180.--	1 736.90	1 777.50
3420	Supplement famiglia/uffants	2 280.--	2 956.35	3 457.--
3425	AVS/AI/UCG/AD	6 160.--	6 824.45	3 954.80
3430	Segiranza d'accidents	450.--	897.85	315.85
3435	Cassa da pensiun	3 300.--	2 951.15	3 929.35
3440	Fidaivladad	1 700.--	1 279.10	2 289.25
3445	Divers custs	1 000.--	1 138.10	44.--
3450	Material da biro	2 000.--	5 532.70	2 449.50
3455	Elavuraziun electronica da datas linguisticas	10 000.--	10 887.--	10 558.55
3460	Fit-chasa	6 000.--	6 000.--	6 154.35
3465	Stgaudament	1 200.--	735.50	1 512.15
3470	Forz'electrica / aua	200.--	377.75	316.50
3475	Biblioteca linguistica	2 000.--	548.70	1 063.90
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		118 470.--	112 205.95	88 686.55
1.5	POST D'INFURMAZIUN E DOCUMENTAZIUN			
3505	Pajas	77 000.--		26 616.25
3510	Supplement famiglia/uffants	3 360.--		
3520	Fidaivladad	3 000.--		681.15
3525	AVS/AI/UCG/AD	6 000.--		2 055.50
3530	Cassa da pensiun	6 700.--		2 636.80
3540	Segiranza d'accidents	450.--		146.65
3550	Divers custs	500.--		748.70
3560	Fit-chasa	2 000.--		2 000.--
3570	Installar biro	1 500.--		10 461.40
3575	Informaticum			6 942.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		100 510.--		52 288.45
1.6	RUMANTSCH GRISCHUN			
3610	Pajas	46 800.--	60 663.55	42 586.45
3615	AVS/AI/UCG/AF	3 500.--		3 649.55
3620	Segiranza d'accidents	260.--		144.60
3625	Nettegiar biros	1 150.--	1 736.90	1 777.50
3630	Material da biro	2 500.--	4 048.90	3 137.95
3635	Divers custs	590.--	351.--	435.--
3640	Fit-chasa	4 000.--	6 000.--	4 000.--
3645	Stgaudament	1 000.--	735.45	

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3650	Forz'electrica / aua	200.--	427.80	316.50
3655	Publicaziuns	25 000.--	64 705.--	22 797.70
3660	Curs da rumantsch grischun	15 000.--	4 514.85	16 373.60
3665	Elavuraziun electronica da datas linguisticas	5 000.--	14 023.80	5 142.15
3670	Incumbensas spezialas	10 000.--		14 839.60
		115 000.--	157 207.25	115 200.60

1.7 POST DA TEATER

3705	Pajas	20 000.--	13 235.--
3710	AVS/AI/UCG/AD	2 600.--	1 128.15
3715	Segiranza d'accidents	200.--	38.60
3720	Spesas e contribuziuns	4 000.--	5 659.10
3725	Curs e scola da teater	1 000.--	1 675.--
3730	Biblioteca	2 500.--	203.75
3740	Translaziuns	4 200.--	9 750.--
3750	Concurrenza da tocs	5 000.--	
3755	Gasetta da teater	2 000.--	
3760	Contacts externs	1 000.--	1 057.60
3765	Material da biro	500.--	68.95
		43 000.--	32 816.15

1.8 EDIZIUNS (+ PREPARAZIUNS)

3805	Pajas	58 000.--	51 293.10
3810	Fidaivladad	2 400.--	1 899.30
3815	AVS/AI/UCG/AD	4 500.--	8 076.10
3820	Segiranza d'accidents	320.--	425.85
3825	Cassa da pensiun Winterthur	2 500.--	3 615.75
3826	Cassa da pensiun		3 091.25
3830	Quaderns OSL	25 000.--	20 201.--
3835	Musicalias	5 000.--	17 396.50
3840	Meds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	7 000.--	4 172.70
3845	Bibliografia retorumantscha	100 000.--	69 598.--
3850	Correspundenza rumantscha WEKA	15 000.--	13 674.80
3855	Pled rumantsch 4	25 000.--	6 484.50
3860	Istorgia da la litteratura	8 000.--	2 362.--
3865	Comics rumantschs	15 000.--	51 676.05
3870	Enicapeni	30 000.--	30 932.45
3875	La scoletta		1 565.10
3880	Vocabulari bibliotecas	2 000.--	2 000.--
3885	Cassettas praulas etc.	5 000.--	5 259.10

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
3890	Vocabulari administrativ-giuridic	40 000.--	20 253.20	47 912.35
3895	Romontsch sursilvan	15 000.--		15 671.50
3905	Flurs da pradas	6 000.--		4 387.80
3910	Reservas per projects na fixads	10 000.--	23 004.60	8 886.30
3915	Cumpra per revendita	70 000.--	42 761.10	90 206.73
3990	Meds audiovisuals	5 000.--		
				<hr/>
		450 720.--	309 341.10	486 800.53
1.9	CUSTS SECUNDARS EDIZIUNS			
4005	Spedizion	14 600.--	17 918.25	17 037.85
4010	AVS/AI/UCG/AD	1 100.--		1 604.60
4015	Segiranza d'accidents	100.--		100.10
4020	Francatura e vitgira	1 000.--	1 352.20	1 990.--
4025	Propaganda	25 000.--	15 973.20	15 064.50
4030	Material spedizion	8 000.--	5 018.10	4 420.15
4035	Fits magazins da cudeschs	4 800.--	4 800.--	4 800.--
4040	Sminuaziun debiturs		10 384.--	4 804.10
4045	Sminuaziun cudeschs avant maun		42 417.85	75 070.80
				<hr/>
		54 600.--	97 863.60	124 892.10
1.10	SCOLINAS			
4105	Pajas mussadras	78 500.--	77 219.25	77 990.25
4110	Nettegiar biros	3 300.--	1 842.50	1 777.50
4115	Transports uffants	11 500.--	11 435.40	10 905.--
4120	AVS/AI/UCG/AD	8 000.--	9 432.45	6 855.25
4125	Segiranza d'accidents	500.--	1 058.60	244.20
4130	Cassa da pensiun chantunala	550.--	2 213.75	256.30
4140	Cassa da pensiun Winterthur	2 100.--	3 418.60	3 614.20
4145	Fidaivladad	5 000.--	3 275.85	4 066.55
4150	Cussegliadras da lingua	15 000.--	2 915.60	7 888.--
4155	Spesas bus	8 000.--	6 650.20	5 129.55
4160	Divers custs	600.--	532.35	141.--
4165	Reparaturas	600.--	120.80	31.35
4170	Curs perfecziunament mussadras	500.--	206.--	253.--
4175	Fit-chasa	13 000.--	13 000.--	13 000.--
4180	Stgaudament	2 000.--	875.90	1 096.80
4190	Forz'electrica / aua	500.--	336.80	283.--
4200	Cuminanza mussadras rumantschas	500.--	500.--	500.--
4205	Materialias da lavur	15 000.--	1 032.20	12 555.20
4210	Meds lavur seminari mussadras	10 000.--	1 181.75	9 797.80
4215	Subsidis spezialis	10 000.--		700.--
				<hr/>
		185 150.--	137 248.--	157 084.95
	<i>Total expensas generalas</i>	<hr/>	2 174 900.--	2 191 265.60
				<hr/>
			2 109 637.28	

Organs, persunal, administraziun

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
2.1	ORGANS			
4310	Radunanza da delegads	4 000.--	1 520.50	2 335.60
4315	Cussegli	2 000.--	1 797.40	1 785.60
4320	Suprastanza	10 000.--	4 703.70	15 196.75
4325	Revisorat	150.--	296.80	168.40
4330	President	10 000.--	10 000.--	10 000.--
4340	Rapresentaziuns / viadis	6 000.--	6 250.35	6 320.90
4345	Diversas cumissiuns	3 000.--		2 384.80
4350	Fits locals tschentadas	4 800.--	4 500.--	4 800.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		39 950.--	29 068.75	42 992.05
2.2	PERSUNAL (ADMINISTRAZIUN)			
4405	Pajes	237 500.--	266 754.50	219 377.80
4410	Fidaivladad	21 000.--	18 615.80	20 294.85
4415	Supplement famiglia/uffants	3 360.--	3 544.75	3 942.40
4420	AVS/AI/UCG/AD	37 200.--	31 323.05	20 732.95
4425	Segiranza d'accidents	1 300.--	3 058.05	190.60
4426	Segiranza d'accidents suppl.			1 849.40
4430	Cassa da pensiun	22 500.--	25 731.35	16 438.15
4440	Nettegiar biros	3 350.--	1 742.90	1 777.45
4445	Cassa da pensiun Winterthur		3 453.40	
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		326 210.--	354 223.80	284 603.60
2.3	CUSTS DA BIRO			
4505	Material	10 000.--	11 988.90	9 478.30
4510	Francatura e vitgira	3 500.--	10 160.45	1 985.20
4515	Telefon	9 000.--	9 790.75	8 396.15
4520	Spesas banca / schec postal	2 500.--	1 449.25	1 141.75
4525	Reparaturas	2 000.--	2 871.75	836.55
4530	Material per nettegiar	500.--	248.85	265.60
4535	Mantegniment da maschinas	3 000.--	3 457.--	1 252.80
4540	Fits-chasa / parcadis	22 220.--	18 640.--	22 920.--
4550	Stgaudament	3 500.--	2 132.35	2 150.80
4560	Forz'electrica / aua	1 000.--	1 270.70	2 277.60
4565	Amortisaziu maschinas/mobiglias	13 000.--	24 163.35	18 424.70
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		70 220.--	86 173.35	69 129.45

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
4605	Biblioteca / archiv	5 000.--	2 556.10	7 177.90
4610	Gasettas e revistas	500.--	769.20	920.70
4615	Rapport annual	6 200.--	5 655.--	6 801.--
4620	Inserats	1 000.--	325.60	2 282.--
4625	Contribuziuns annualas	2 500.--	2 386.--	2 768.--
4630	Lavurs da terzas persunas	1 000.--	2 701.90	800.--
4635	Divers custs	2 000.--	1 733.90	2 625.01
4640	Segiranzas (materialias)	1 000.--	1 615.90	1 516.10
4645	Fits passivs		144.65	23.65
4660	Scolaziun persunal	2 000.--		1 953.--
4665	Spesas persunal	6 000.--		4 985.20
4666	Cumpra marcas 2000 onns		15 000.--	
4680	Scriver giu participaziun radio Turitg			199.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		27 200.--	32 888.25	32 051.56
	<i>Total organs, administraziun</i>			
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
	<i>Total EXPENSAS</i>	463 580.--	502 354.15	428 776.66
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		2 638 480.--	693 619.75	2 538 413.94
		<hr/>	<hr/>	<hr/>

Entradas

3.1 SUBSIDIS E CONTRIBUZIUNS

6010	Confederaziun	1 600 000.--	1 500 000.--	1 600 000.--
6020	'Chantun Grischun	400 000.--	400 000.--	400 000.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		2 000 000.--	1 900 000.--	2 000 000.--

3.2 ENTRADAS ORD INVESTIZIUNS

6055	Fits	11 000.--	18 609.20	24 343.60
6065	Fits da legats	700.--	680.--	680.--
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
		11 700.--	19 289.20	25 023.60

	3.3. ENTRADAS SPECIFICAS	Prev. 1986	Quint 1985	Quint 1986
6105	Chantun – scolinas d'exercizi	4 000.--	4 000.--	4 000.--
6110	Citad Cuira / per scolinas	60 000.--	60 000.--	60 000.--
6120	Citad Cuira / instrucziun rumantscha	5 000.--	2 000.--	5 000.--
6125	Citad da Turitg	5 000.--	5 000.--	5 000.--
6130	Uniun scolinas Cuira	3 000.--	2 700.--	2 200.--
6135	Program d'assimilaziun	30 000.--	40 025.40	14 492.--
6140	Cassetas curs audiovisuals	7 000.--	8 461.80	3 738.20
6145	BIGA / meds d'instrucziun	2 000.--		2 180.--
6150	La Scoletta	500.--		27.60
6155	Acziuns spezialas (incl. incumbensa a post RG)	5 000.--	16 834.70	15 181.10
6165	Diversas	5 000.--	7 485.40	767.--
6175	Dun 1. avust (rumantschaziuns)	20 000.--		
6180	Restituziun supplement d'uffants	16 200.--	12 922.--	17 276.--
6190	Servetsch translaziuns rumantsch grischun	15 000.--	23 659.80	29 618.65
6195	Servetsch translaziuns / idioms	1 000.--	3 369.80	4 979.65
6200	Chantun Genevra / rumantsch grischun	87 000.--	87 000.--	87 000.--
6205	Curs en rumantsch grischun	5 000.--	2 167.60	3 790.--
6220	Onn europeic da la musica		40 000.--	
6230	Scuntrada rumantscha		111 263.85	127.--
6235	Fits parcadis	800.--	660.--	660.--
6240	Scolaziun creschids	2 000.--		3 459.--
6245	Donaziuns en pia memorgia		50.--	100.--
6265	Teater			485.--
6270	Pledari rumantsch grischun		12 000.--	
6280	Servetsch da linguatg	15 000.--		12 249.--
		288 500.--	439 600.35	272 330.20

3.4 ENTRADAS EDIZIUNS

6405	Legat Cadonau		4 000.--	5 000.--
6415	Pro Litteris			1 939.20
6420	Divers sustegns	30 000.--	2 500.--	
6425	Abunament Encapeni	5 000.--	12 111.40	9 366.--
6430	Edizion rumantsch grischun	8 000.--	24 397.40	11 932.50
6435	Contribuziun Fondo Naziunal Bibliografia retorumantscha	40 000.--	5 000.--	40 000.--
6450	Vendita Bibliografia	60 000.--		39 393.20
6451	Quarta Lingua / Pledari rumantsch grischun		6 000.--	

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
6500	Vendita ediziuns Lia rumantscha	115 000.--	135 866.25	116 067.22
6502	Vendita musicalias	20 000.--	26 737.45	29 635.50
6504	Vendita otras ediziuns	50 000.--	51 595.--	72 031.74
6506	Vendita diversas	4 000.--	8 427.65	4 364.85
6508	Vendita cassetas paraulas	1 000.--	2 159.70	4 333.80
		-----	-----	-----
	<i>Vendita generala</i>	190 000.--	224 786.05	226 433.11
		-----	-----	-----
	<i>Total ENTRADAS</i>	333 000.--	278 794.85	334 064.01
		-----	-----	-----
		2 633 200.--	2 637 684.40	2 631 417.81

Quint final

		<i>Prev. 1986</i>	<i>Quint 1985</i>	<i>Quint 1986</i>
ENTRADAS		2 633 200.--	2 637 684.40	2 631 417.81
EXPENSAS		2 638 480.--	2 693 619.75	2 538 413.94
AVANZAMENT / DAISET		5 280.--	55 935.35	93 003.87

Bilantscha

ACTIVAS	<i>per 31-12-1985</i>	<i>per 31-12-1986</i>
1000 Cassa	1 231.65	895.65
1010 Schec postal	21 788.53	49 420.85
1050 Banca chantunala, cto. cor.	40 584.25	153 850.70
1060 Cassa da spargn persunal Lia rumantscha	12 694.--	44 935.70
1070 Credit svizzer FN / RG	126 452.15	143 162.90
1091 Uniuon Bancas Glion	-.--	5 974.50
1100 Dun dr. Pieder Tuor	2 000.--	2 000.--
1120 Dun dr. Felix Calonder	15 000.--	15 000.--
1130 Dun G. Bazzi-Mengiard	-.--	25 000.--
1200 Debiturs divers	33 230.30	53 756.70
1210 Debiturs Bibliografia	-.--	22 786.20
1220 Debiturs ediziuns	25 142.90	20 338.80
1300 Participaziun radio Turitg	200.--	1.--
1400 Cudeschs avant maun	75 071.80	1.--
1410 Marcas 2000 onns	-.--	9 000.--
1450 Activas transitorias	470.--	-.--
1095 Societad da Banca Svizra «Cerchel magic»	78 516.45	-.--
1600 Maschinas da biro	1.--	1.--
1650 Bibliotecas Lia rumantscha e Caviezel	1.--	1.--
1700 Mobiglias da biro	1.--	1.--
1750 Mobiglias da scolinas	1.--	1.--
1900 Rapport dal deficit	55 935.35	-.--
<i>Total activas</i>	488 321.38	546 128.--

PASSIVAS

2000 Divers crediturs	108 013.05	144 250.95
2200 Emprest FN «Litteratura dals rum. e ladins»	3 872.--	3 264.--
2400 Emprest cassa spargn persunal Lia rumantscha	42 855.40	45 116.30
2450 Credit svizzer FN RG	128 612.15	143 162.90
2500 Dun dr. Pieder Tuor	2 000.--	2 000.--
2600 Dun dr. Felix Calonder	15 000.--	15 000.--
2650 Dun G. Bazzi-Mengiard	-.--	25 000.--
2700 Reservas ediziuns linguisticas	10 000.--	10 000.--
2800 Reservas ediziuns commemorativas	2 953.--	2 953.--
2850 Passivas transitorias	-.--	12 813.--
2855 Marcas 2000 onns	-.--	9 000.--
2455 Societad da Banca Svizra «Cerchel magic»	78 516.45	-.--
2900 Chapital	96 499.33	40 563.98
2920 Avanzament	-.--	93 003.87
<i>Total passivas</i>	488 321.38	546 128.--